

Göteborgs universitet
Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG)
Medie- och kommunikationsvetenskap

Ett klimat för miljönyheter?

- miljöjournalistiken i *Rapport 2006*

Christoffer Bremefors
Uppsatsarbete
Påbyggnadskursen, vt 2007
Handledare: Monika Djerf Pierre

Abstract

Titel	Ett klimat för miljönyheter? Miljöjournalistiken i <i>Rapport</i> 2006
Författare	Christoffer Bremefors
Kurs	Påbyggnadskursen i medie- och kommunikationsvetenskap vid JMG, Institutionen för journalistik och masskommunikation vid Göteborgs universitet
Termin	Vårterminen 2007
Syften	Den kvantitativa innehållsanalysens syfte är att undersöka hur televisionens miljöjournalistik såg ut i <i>Rapport</i> år 2006, vilket är en uppföljning av två tidigare studier som har gjorts vid JMG – <i>Gröna nyheter</i> (1996) av Monika Djerf Pierre samt <i>Frågan som försvann?</i> (2000) av Axelsson och Pettersson. Den kvalitativa textanalysens syfte är att undersöka vilka narrativ som förekommer i nyhetsinslag om klimatfrågan i <i>Rapport</i> år 2006, samt om och i så fall hur detta kan leda till en hegemonisk representation av en specifik miljöideologi.
Metoder	Kvantitativ innehållsanalys respektive kvalitativ textanalys
Material	Den kvantitativa innehållsanalysen bygger på ett totalurval av miljöinslagen i Rapportens huvudsändningar år 2006. Den kvalitativa textanalysen bygger på ett urval av miljöinslag som behandlar klimatfrågan och är hämtade från ovanstående urval.
Huvudresultat	Den kvantitativa innehållsanalysen: Miljöjournalistikens dagordning har generellt sett inte genomgått några omvälvande förändringar sedan år 2000, men visar tecken på att ha förstärkt den ”privatisering” av miljöfrågan som har observerats av tidigare studier. Miljöfrågan är etablerad och normaliserad på den miljöjournalistiska dagordningen, och miljöjournalistiken har gått mot att alltmer ta upp allmänna miljöproblem och -frågor på dagordningen. Dessutom har miljöjournalistiken, i överensstämmelse med journalistiken i allmänhet, gått mot en rapportering som alltmer fokuserar på att beröra publiken. Detta åstadkoms främst genom en personifiering av nyheterna, vilket bidrar till privatiseringen av miljöfrågan. Den kvalitativa textanalysen: Klimatfrågans narrativ i <i>Rapport</i> år 2006 inrymmer endast delvis en kommersialiserad miljöjournalistik. Vissa faktorer stämmer väl överens med en ökad kommersialisering, medan andra är traditionella uttryck för public service-journalistik, vilket stämmer med den svenska TV-journalistiken generellt. I narrativen dominerar de marknadsorienterade miljöideologierna, samtidigt som de kritiska knappt förekommer alls. Narrativen är inte kritiska till miljöideologierna, utan dessa är den naturliga vägen. På så sätt kan man se inslagen om klimatfrågan som de dominerande miljöideologiernas hegemoniska instrument. Slutsatsen är att den ekologiska moderniseringen förefaller premieras i inslag om klimatförändringarna.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	5
2. KONTEXTUALISERING OCH TEORETISKA PERSPEKTIV	6
2.1 Nyhetsprogram i Sveriges television – En historisk översikt	6
2.1.1 Utbudet av nyhetsprogram	7
2.1.2 Publiken	7
2.1.3 Trender och tendenser i den nutida TV-journalistiken	8
2.2 Miljöjournalistik i svensk television – en historisk översikt	8
2.2.1 Den speglande miljöjournalistiken 1961 – 1969	8
2.2.2 Den kritiskt dokumenterande miljöjournalistiken 1970 – 1991	9
2.2.3 Den populariserade miljöjournalistiken 1991 – 1994	11
2.2.4 Dagens miljöjournalistik – berörande konsumtion i fokus?	12
2.3 Formmässiga aspekter i dagens TV-journalistik	12
2.4 Miljöns plats i politik och samhälle – en historisk översikt	14
2.4.1 Stadier i 1900-talets miljöpolitik	14
2.4.2 Uppvaknande: Fram till cirka 1967	14
2.4.3 Den ekologiska perioden: 1968 – 1973	15
2.4.4 Social rörelse: 1974 – 1980	15
2.4.5 Differentiering: 1981 – 1987	16
2.4.6 Internationalisering: 1987 – 1993	16
2.4.7 Integration: 1994- ca 2000	17
2.4.8 Dagens miljöopinion i Sverige - en normalisering av miljöfrågan	18
2.5 Ideologi – teoretiska funktioner och instrument	20
2.5.1 Definition av ideologibegreppet	20
2.5.2 Hegemoni	21
2.5.3 Moderna miljöideologier	22
2.5.4 Den marknadsorienterade sidan	22
2.5.5 Motståndskulturer	23
2.6 Dagordningsteori på agendan	25
2.6.1 Mediernas dagordning	26
2.7 Narratologi	27
2.7.1 Berättandets innehåll	27
2.7.2 Narrativ i TV-nyheter	29
3. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	31
3.1 Kvantitativ innehållsanalys	31
3.1.1 Syfte	31
3.1.2 Frågeställningar	31

3.2 Kvalitativ textanalys	31
3.2.1 Syfte	31
3.2.2 Frågeställningar	32
4. METOD OCH MATERIAL	33
4.1 Begreppsdefinitioner	33
4.1.1 Miljöproblem och miljöfrågor	33
4.1.2 Klimatfrågan	34
4.2 Kvantitativ innehållsanalys	34
4.2.2 Metod	34
4.2.3 Validitet och reliabilitet	34
4.2.4 Material och urval	35
4.2.5 Tillvägagångssätt	35
4.3 Kvalitativ textanalys	36
4.3.1 Metod	36
4.3.2 Validitet och reliabilitet	36
4.3.3 Material och urval	36
4.3.4 Tillvägagångssätt	37
5. KVANTITATIV INNEHÅLLSANALYS	39
5.1 Resultat och analys	39
5.1.1 Miljöjournalistikens dagordning	39
5.1.2 Vilka kommer till tals?	43
5.1.3 Vilka är miljöbovarna år 2006?	48
5.2 Slutsatser – kvantitativ innehållsanalys	52
5.2.1 Dagordningen	52
5.2.2 Aktörer i televisionens miljöjournalistik	52
5.2.3 Orsaker till miljöproblemen i miljöjournalistiken	53
5.2.4 Huvudsakliga slutsatser	53
6. DEN KVALITATIVA TEXTANALYSEN	54
6.1 ”Ny brittisk studie”, Rapport 12/2 2006	54
6.1.1 Berättelsens signifikanta händelser	54
6.1.2 Aktanter	54
6.1.3 Stil	54
6.1.4 Rum	55
6.1.5 Berättelsetid	55
6.1.6 Sekvens	55
6.1.7 Duration	55
6.1.8 Narrativ logik	55
6.2 ”Centerpartiet satsar på miljöfrågor”, Rapport 20/8 2006	56
6.2.1 Berättelsens signifikanta händelser	56
6.2.2 Aktanter	57

6.2.3 Stil	58
6.2.4 Rum	58
6.2.5 Berättelsetid	58
6.2.6 Sekvens	58
6.2.7 Duration	59
6.2.8 Narrativ logik	59
6.3 ”Den internationella klimataktionsdagen”, Rapport 4/11 2006	59
6.3.1 Berättelsens signifikanta händelser	59
6.3.2 Aktanter	60
6.3.3 Stil	60
6.3.4 Rum	60
6.3.5 Berättelsetid	62
6.3.6 Sekvens	62
6.3.7 Duration	63
6.3.8 Narrativ logik	63
6.4 ”Kalifornien inför hårdare klimatlagar”, Rapport 28/9 2006	63
6.4.1 Berättelsens signifikanta händelser	63
6.4.2 Aktanter	64
6.4.3 Stil	64
6.4.4 Rum	64
6.4.5 Berättelsetid	64
6.4.6 Sekvens	65
6.4.7 Duration	66
6.4.7 Narrativ logik	66
6.5 Slutsatser – kvalitativ textanalys	67
6.5.1 Klimatfrågans miljöjournalistik och narrativ	67
6.5.2 Är klimatfrågan i <i>Rapports</i> miljöinslag ett hegemoniskt instrument?	69
7. SLUTDISKUSSION	71
8. SAMMANFATTNING	72
9. KÄLLFÖRTECKNING	73
FÖRTECKNING ÖVER BILAGOR	
Kodschema	Bilaga A
Transkribering av miljöinslag i den kvalitativa textanalysen	Bilaga B

FIGURFÖRTECKNING

Figur 2.1 Miljön på allmänhetens agenda 1987-2006	19
Figur 2.2 De tre dagordningarna och deras påverkansfaktorer	25
Figur 4.1 Tankemodell över den kvalitativa textanalysen	38
Figur 5.1 Andel miljöinslag om naturskydd i Rapport och Aktuellt	41
Figur 5.2 Andel av miljöinslagen i Rapport och Aktuellt som behandlar sopor och avfall	42
Figur 5.3 Andel miljöinslag om ozonlagret och växthuseffekten i Rapport och Aktuellt	42
Figur 5.4 Intervjuer med enskilda respektive experter i miljöinslagen i Rapport och Aktuellt	45
Figur 5.5 Andel intervjuer med miljöorganisationer i miljöinslagen i Rapport och Aktuellt	46

TABELLFÖRTECKNING

Tabell 5.1 Ämnesområden i Rapports och Aktuells miljöinslag	40
Tabell 5.2 Intervjupersoner i Rapports och Aktuells miljöinslag fördelade efter kategorier	44
Tabell 5.3 Intervjuade inom ämnesområde i Rapports miljöinslag 2006	47
Tabell 5.4 Samhällsverksamheter som beskrivs som orsaker till miljöproblemen i Rapports och Aktuells miljöinslag	49
Tabell 5.5 Samhällsverksamheter som beskrivs som orsaker till miljöproblemen i Rapports och Aktuells miljöinslag där orsak anges	50
Tabell 5.6 Andel miljöinslag i Rapport och Aktuellt som anger produktion respektive konsumtion som källa till miljöproblemen	51

1. Inledning

Ibland kan man höra folk muttra att de inte ser på TV-nyheterna för att det ”ändå bara är en massa krig å elände”, att det bara är ”de där politikerna som pratar gallimatias”. Eller varför inte den gamla klyschan ”det är ju ändå bara samma saker hela tiden”. Det här är naturligtvis överdrifter och generaliseringar med mer underhållning än allvar i sig. Men de pekar ändå mot att journalistiken kan uppfattas som statisk och nyhetsprogrammen på TV som mer eller mindre ständiga upprepningar av samma skeenden. Mer teoretiskt uttryckt skulle man kunna säga att TV-nyheternas dagordning och narrativ är element som spelar stor roll för vad vi uppfattar som viktigt i samhället. Genom det senare kan journalistiken också konstruera olika ramar för vår tolkning av de händelser som den berättar om. Det här gör att det är saker som är mycket intressanta att undersöka och försöka förklara. Vad som gör det här arbetet ännu mer intressant är att det är miljöjournalistik som studeras, vilket är förhållandevis sällsynt och därmed ett ganska så utforskat område. Dock har några studier vid JMG riktat (under)sökarljuset mot detta, och med den här uppsatsen är ambitionen att kunna sprida ytterligare upplysning över den svenska televisionens miljöjournalistik.

I den här uppsatsen presenteras två undersökningar. För det första en kvantitativ innehållsanalys av miljöinslagen i *Rapport* år 2006. Detta är en uppföljning av resultaten från *Gröna nyheter* (Djerf Pierre 1996) och *Frågan som försvann?* (Axelsson & Pettersson 2000), vilka båda studerar televisionens miljöjournalistik. En viktig utgångspunkt, förutom en ordentlig bakgrund, är här dagordningsperspektivet. För det andra har en mindre, kvalitativ textanalys gjorts av miljöinslag som behandlar klimatfrågan. I den här undersöks miljöjournalistikens narrativ och ideologiska representation av en specifik miljöfråga.

Sammantaget ges med andra ord en god bild av miljöjournalistiken på åtminstone SVT under 2006. Men vissa faktorer gör att resultaten, från främst den kvantitativa studien, kan säga något om televisionens miljöjournalistik generellt. Bland annat mediets generiska konventionalitet och det faktum att nyhetsprogrammen till ganska stor del tar upp samma händelser.

Avslutningsvis ska det bara sägas något kort om uppsatsens uppläggning. Det som kanske överraskar litet är att bakgrund och teorikapitel är sammanslagna. Förklaringen är att såväl miljöjournalistiken som miljöns funktion i politik och det allmänna samtalet här ses som dels en historisk kontextualisering, men också som ett slags teoretiska utgångspunkter. Å ena sidan eftersom uppsatsen delvis är en uppföljning av tidigare studier, vilket gör att det blir extra viktigt att kontextualisera förståelsen för miljöjournalistiken och dess förutsättningar. Å andra sidan ger det här en möjlighet att föra teoretiska utgångspunkter för journalistik och miljö direkt till en vardagspraktik, och så att säga visa hur dessa har synts i de historiska och samtida kontexterna. Det här kapitlet belyser också mycket av den tidigare forskning som har skett på områdena. I övrigt är det en traditionell uppläggning av innehållet som präglar den här uppsatsen, så det är väl lika bra att dra igång direkt med det ovan omtalade kapitlet.

2. Kontextualisering och teoretiska perspektiv

2.1 Nyhetsprogram i Sveriges television – En historisk översikt

När Sveriges Radio började med reguljära TV-sändningar i Sverige 1956 sändes det endast cirka tio timmar per vecka av vilka bara en liten del var aktualitets- och samhällsprogram och bland dessa var *TV-journalen* (1955-1958) huvudprogram (Djerf Pierre & Weibull 2001:125). Inslagen var synnerligen präglade av de filmjournaler som visades på biograferna. Inte minst på grund av den tillgängliga tekniken som gjorde att man till viss del fick ta det som gick att få tag på och lägga till en speakertext över bilderna. Dock introducerades vid den här tiden den första bandspelaren med möjlighet att spela in rörliga bilder med synkroniserat ljud, vilket gjorde att man allt mer kunde gå ifrån inslag med karaktären av journalfilmer och istället visa bilder med autentiskt ljud. Bland annat detta var anledningen till att *TV-journalen* blev mer och mer nyhetsinriktat med mer reportage och intervjuer (ibid:125f).

Men ute i TV-världen hade nyhetsmagasinet etablerats som programform och hösten 1958 startade *Aktuellt* med tre tjugo minuter långa program i veckan. Dock hade man ännu ingen specifik nyhetsredaktion utan låg under aktualitetssektionen. Det var fortfarande svårt att få tag på rörliga bilder så det var inte ovanligt att journalinslag förekom i programmet (ibid:128ff). Under början av 1960-talet utökas nyhetssändningarna successivt och 1962 sänder *Aktuellt* två gånger per dag fem dagar i veckan. Innehållet i *Aktuellt* vid den här tiden präglades av olyckor, brott, kultur och nöjen som uppgick till över 40 procent av sändningarna, vilket kan jämföras med radions *Dagens Eko* där motsvarande innehåll utgjorde ungefär 20 procent. Svenska samhällsfrågor som ekonomi, politik och sociala frågor utgjorde under 15 procent av innehållet i *Aktuellt* (ibid:153).

1969 startade TV2 och *Rapport* såg sändningslampan lysa för första gången. Ambitionen var att det skulle vara ett kommenterande nyhetsprogram som sände ett tjugo minuter långt program fem dagar i veckan. *Rapport* innehöll längre reportage och studiokommentarer och man hade inga upplästa nyhetstelegram – det tog *TV-Nytt* hand om (ibid:219). Efter en viss omstrukturering av nyhetsarbetet på SVT stod det 1972 klart att nyhetsredaktioner skulle inrättas på såväl TV1 som TV2. I den senare kanalen hade man *Rapport* som fortsatte som nyhetsmagasin medan TV1 startade en ny version av *Aktuellt* som dock liknade *Rapport* mer än sin föregångare med samma namn. Båda nyhetsprogrammen handlade nu i stor utsträckning om analys, kommentar och fördjupning (ibid:227).

I *Rapport* prioriterades vid den här tiden det talade ordet och studiointervjuer och studiodebatter var frekvent förekommande programpunkter. Dessutom innehöll programmet vid den här tiden många långa reportage och ofta framträdde journalisterna med kommentarer och analyser i studion.

Den uttalade ambitionen var att det sensationella eller bildmässigt spektakulära inte skulle få styra nyhetsurvalet. Viktigheten skulle alltid vara överordnad i nyhetsarbetet och 'gubbar i rutan' var inget problem om bara det som sades var viktigt. (Djerf Pierre & Weibull 2001:234)

Denna så kallade viktighetsprincip innebar att cirka 80 procent av *Rapports* nyheter bestod av samhällsfrågor såväl in- som utrikes. Lätta och sensationsinriktade nyheter som nöje respektive olyckor och brott utgjorde bara ungefär 10 procent av inslagen (ibid:234f). Med andra ord förändrades nyhetstänkandet inom televisionen radikalt på bara drygt tio år om man jämför med hur innehållet i *Aktuellt* fördelades i början av 1960-talet (se ovan). Sedermera inrättades även en annan grundprincip som gällde begripligheten. Här handlar det om att vid

nyhetsvärderingen ta fram de nyheter som är av intresse för många och på lång sikt, samt att presentera detta på ett sätt så att så många som möjligt förstår nyheterna, exempelvis genom intervjuer, bakgrunder och animationer (ibid.).

Värt att ha i åtanke när man ser tillbaka på den här tiden är att de båda kanalerna inom Sveriges Television konkurrerade med varandra om tittarna. I början av tvåkanalssystemet förlades således ofta publikdragande program av underhållningskaraktär i den ena kanalen samtidigt som den andras nyhetsprogram sändes. Konkurrensen mellan de båda public service-kanalerna fortsatte sedan fram till 1996, även om själva konkurrenstanke blev mer nedtonad genom åren (se t.ex. Jönsson & Strömbäck 2007:56f; Djerf Pierre & Weibull 2001:308f). De båda nyhetsprogrammen har emellertid alltid haft olika profiler och det är något som har kvarstått trots att de har integrerats alltmer i SVT som koncern. *Aktuellt* har varit programmet med fördjupningar och debatter och man har exempelvis ofta gäster i studion. *Rapport* har istället stått för en mer heltäckande nyhetsbevakning med bredd som ledord. År 2000 skedde en större omorganisering som bland annat innebar att nyhetsmedarbetarna inte längre tillhörde specifikt *Aktuellt* eller *Rapport*, utan en central nyhetsdesk. Ett år senare sågs ett konkret resultat av omorganiseringen i rutan då man började sända alla nyhetsprogram från olika delar av samma studio, samtidigt som man förändrade grafiken och vinjetterna (Jönsson & Strömbäck 2007:57). Profileringen av de båda programmen kvarstod dock och trots detta, samt det faktum att man har varit mer eller mindre uttalade konkurrenter, så har innehållet varit tämligen likartat.

Tidigare studier har dock visat att likheten i urval av händelser är stor, och under perioden 1991-2000 tar nästan vart tredje inlägg i *Rapport*, *Aktuellt* och *Nyheter* upp en nyhetshändelse som samtliga tre program rapporterar om. Knappt hälften av inläggen tar upp en nyhetshändelse som endast förekommer i ett program. Public service-programmen *Rapport* och *Aktuellt* är de som liknar varandra mest i urvalet av nyheter. (Jönsson & Strömbäck 2007:125f, efter Jönsson 2004:197)

2.1.1 Utbudet av nyhetsprogram

Även om det totala TV-utbudet i Sverige har ökat sedan avregleringen för knappt 20 år sedan har det inte skett någon större förändring av andelen nyhetsprogram som sänds. Att den kommersiella TV-marknaden skulle påverka innehållet i public service-utbudet kan man inte komma ifrån, men undersökningar har visat att farhågorna om att nyhets- och faktaprogram skulle bli undanträngda av underhållning inte har besannats. Andelen nyhetsprogram i SVT har legat relativt konstant omkring femton procent per år mellan 1998 och 2004, förutom en ökning upp till mellan 20 och 25 procent 2001 och 2002, vilket till stor del förklaras av att det var val det senare året. Under samma period låg TV4 på i stort sett samma andelar undantaget ökningen i början av 2000-talet (Jönsson & Strömbäck 2007:66, efter Asp 1999-2005). År 2004 sändes cirka 20 timmar nyheter per vecka i SVT, vilket var en ökning med 3 timmar från år 2001. I TV4 minskade antalet nyhetstimmar från omkring 16 till drygt 14 timmar per vecka under samma tid (ibid.). Det är dock viktigt att påpeka att även om inte andelen nyhetsprogram har förändrats så har utbudet ökat. Detta beror främst på att fler kanaler finns tillgängliga via såväl kabel- och satellit-TV som Internet. Dessutom har både SVT och TV4 ökat antalet nationella nyhetssändningar per dag under ungefär de senaste tio åren. Men samtidigt har de traditionella huvudsändningarna alltid legat fast under prime-time och fortsatt vara viktiga punkter för nyhetsförmedling i det markbundna TV-nätet.

2.1.2 Publiken

Rapport har i princip alltid haft en stor publik, vilket inte ändrades av konkurrensen från de kommersiella kanalerna, där det bara har varit TV4 som haft ett kontinuerligt nyhetsprogram

som i realiteten kunnat ta upp kampen om nyhetspubliken med public service-programmen *Aktuellt* och *Rapport*. Siffror från de SOM-undersökningar vid Göteborgs universitet som gjorts mellan 1990 och 2004 visar att 40-45 procent av befolkningen anger att de ser *Rapport* minst fem dagar i veckan, vilket gör det till Sveriges mest sedda nyhetsprogram på TV under perioden. Dock har *Aktuellt* knappt in sedan millennieskiftet och år 2004 låg bägge programmen på drygt 43 procent vardera. TV4:s *Nyheter* har sedan starten 1992, då endast tolv procent tittade minst fem dagar i veckan, kommit upp till omkring 32 procent 2004 (Jönsson & Strömbäck 2007:76f).

De som tittar på SVT:s nyhetsprogram är i allmänhet äldre och högutbildade, medan de som ser på nyhetsprogram i TV4 och TV3 generellt sett är yngre (ibid.; Nilsson 2006).

2.1.3 Trender och tendenser i den nutida TV-journalistiken

När kommersiella etermedier började sända i Sverige för omkring tjugo år sedan intensifierades diskussionen om och på vilka sätt journalistiken riskerar att kommersialiseras. Jönsson och Strömbäck (2007) har i en studie om TV-journalistik i nyhets- och samhällsprogram mellan 1990 och 2004 undersökt detta, och funnit att kommersialiseringen inte är så påfallande som man ofta utgår ifrån. Naturligtvis har den kommersiella televisionen påverkat såväl journalistiken som mediet i sig. Men det finns inga belägg för att den ökade konkurrensen har lett till en ökad kommersialisering som har gett en försämrad journalistik och en sämre fungerande demokrati. En sådan modell har inte sällan dykt upp i debatter om TV-journalistiken efter att TV-marknaden avreglerades (ibid:263f). I slutsatserna av sina undersökningar menar Jönsson och Strömbäck (ibid:264) dock att en sådan tankemodell inte bara är "...teoretisk otillräcklig och alltför förenklad; den saknar dessutom stöd i verkligheten".

Men utan att dra så långtgående slutsatser som en försämrad demokrati så kan man observera vissa aspekter i TV-journalistikens innehåll och form som är tecken på en kommersialisering. Huruvida denna är bra eller dålig är här egentligen ointressant. Det intressanta är om den står att finna och hur den i så fall uttrycker sig.

2.2 Miljöjournalistik i svensk television – en historisk översikt

I Gröna nyheter (1996, se fr.a. s 357-375) delar Djerf Pierre in den svenska televisionens miljöjournalistik i tre huvudepoker – den speglande, den kritiskt dokumenterande och den populariserade – och det är den uppdelningen som följande avsnitt i huvudsak bygger på.

2.2.1 Den speglande miljöjournalistiken 1961 – 1969

Under 1960-talet blir arbetet med TV mer och mer professionaliserat och så även journalistiken inom det nya mediet. Det är dock värt att komma ihåg att det 1961 endast hade bedrivits reguljära TV-sändningar i Sverige i fem år, och att man i ganska hög utsträckning fortfarande förlitade sig på gamla formspråk och tekniker. Till exempel var biografernas journalfilmer ännu en vanlig modell för inslagen på TV. Under den här perioden är det också mycket ovanligt med miljöreportage av modern karaktär och istället dominerar tre sorters inslag om miljöförhållanden (Djerf Pierre 1996:123ff).

- Reportage om nya forskningsprojekt eller aktuella forskningsrön. Det är bl.a. vanligt att skildra forskningsarbetet genom besök på forskarens arbetsplats där denne också intervjuas i rollen som expert och blir reportagegets centralaktör.

- Konferensrapporter – vanligen en reporter som besöker en vetenskaplig eller politisk konferens och ger ett referat från denna samt intervjuar deltagare.
- Påplatsenskiildring av ett miljöproblem. Den här typen är mest lik dagens miljöreportage och handlar exempelvis om lokala luft- och vattenföroreningar och även här är expertintervjun central. Intressant är att bilder av reell miljöförstöring är ovanligt och istället prioriteras bilder från orten i fråga. På sin höjd kunde det förekomma bilder av smutsigt vatten eller döda fiskar.

Dock fanns det ännu ingen särskild ambition att granska eller avslöja saker och ting i nyhetsarbetet, vilket kanske tycks märkligt sett med dagens ögon. Istället ville man i mångt och mycket *spegla* skeenden och processer i samhället. Miljöjournalistiken gick framför allt ut på att förmedla och förklara för medborgarna vad som hände inom miljöområdet:

Det var en journalistik som genom rapporter och referat ville spegla den aktuella händelseutvecklingen inom miljöpolitiken och miljöforskningen. [...] Förmedlingen av faktauppgifter och en omfattande händelserapportering prioriterades framför granskning, kritik och analys. (Djerf Pierre 1996:359)

Det här innebär att makten över problembeskrivningen av miljöförhållanden i stort sett alltid hamnade hos nyhetskällorna, som vid den här tiden i princip utgjordes av den vetenskapliga expertisen. Dessutom tilläts experten ofta oredigerat framföra sina åsikter, vilka sällan ifrågasattes. Situationen påverkades naturligtvis också av att det inte fanns några särskilda miljöreportrar vid televisionen som var insatta i sakfrågorna. Med andra ord hade sällan reportern den kunskap som krävdes för att ifrågasätta experten om man nu hade velat det. Dock blir det under 1960-talet vanligare att journalisterna kommer med följdfrågor som kräver preciseringar av svaren och ska alltså inte ses som passiva gentemot intervjupersonerna. Det var framför allt två journalistroller som förekom i miljöinslagen under den här perioden. Den som dominerade var "...rapportören eller referenten, där journalisten fungerade som en osynlig och neutral överberättare till de bilder som visades" (ibid:128). Såväl språket som förhållandet till intervjupersonerna var neutralt och distanserat och överberättaren lade inte in några personliga kommentarer.

I vissa reportage kunde pedagogrollen skönjas. Det här var en journalist som "...inte gjorde anspråk på någon egen expertis. Hon var istället förmedlaren som återgav experternas uppfattningar utifrån det etablerade kunskapsläget" (ibid.). Som namnet antyder var pedagogens främsta syfte att förmedla expertkunskap på ett sätt så att folk förstod, och inte att kritisera och ifrågasätta. Det är dock viktigt att ha i åtanke att inte heller andra institutioner eller organisationer i samhället var särskilt kritiska mot de rådande kunskaperna eller de etablerade experterna. På ett sätt är det alltså inte speciellt underligt att miljöjournalistiken i det nya TV-mediet var förhållandevis osäker på hur man skulle behandla miljöfrågorna eftersom detta egentligen präglade samhället i allmänhet, förutom forskare och andra experter som givetvis blev oumbärliga källor för åtminstone televisionens miljöjournalistik. Men under den här perioden såddes fröna till den miljöjournalistik som på sjuttioalet skulle börja växa upp och som fram emot åttiotalet skulle visa sig vara en egen journalistisk genre i full blom.

2.2.2 Den kritiskt dokumenterande miljöjournalistiken 1970 – 1991

På 1970- och 80-talen etablerade sig miljöjournalistiken mer och mer som en journalistisk genre i den svenska nyhetstelevisionen. I samklang med den allmänna journalistiska utvecklingen var journalisterna nu mer drivna av att kritiskt granska exempelvis politiska aktörer och att avslöja missförhållanden. Sextioalets journalistroll i miljöinslagen ersattes

under den här perioden av en aktiv och kritisk roll där journalisten ställde tuffare frågor och till exempel försökte få intervjupersonen att komma med löften och binda sig vid vissa ståndpunkter (Djerf Pierre 1996:228). Samtidigt blev pedagogrollen ännu starkare och att förklara krångliga (vetenskapliga) resonemang på ett begripligt sätt var bland det viktigaste i miljöinslagen.

Det blev också viktigare med konkreta bildbevis i miljöinslagen och det skapades ett formspråk där realistiska-dokumentära miljöbilder hade stor betydelse. Djerf Pierre (1996:239) menar till och med att det under sjuttioalets tidiga del utvecklades en realism i miljöinslagen som stundtals fick karaktären av ett slags ”miljöpornografi”. Från att på sextioalet ha varit ytterst restriktiva med realistiska bilder av miljöförstöring gjorde man nu helt om och nu skulle miljöhoten ”...visas i bild i allt sitt elände. Ju hemskare bilder och ju allvarligare skador, desto mer angeläget var det att ta med dem i programmet” (ibid.). Dock fortsatte miljöinslagens bildspråk att utvecklas och under senare delen av 1970-talet och i början på 1980-talet var ”miljöpornografins” dagar räknade. Det blev nu legitimt att även se till bildernas estetiska kvaliteter och naturen kunde visas för sin skönhet, även om dessa bilder ofta användes som talande kontraster till de som skildrade miljöförstörelsen.

Forskar- eller expertintervjun var fortfarande ett centralt moment i miljöinslagen, men nu hade man lämnat laboratorier och kontorsmiljöer och istället gått ut i själva naturen. Det blev populärt att befinna sig i den verklighet som diskuterades, vilket Djerf Pierre (1996:239) beskriver som att skildringen av forskaren som laborator nu byttes ut mot den som skogsmulle. Men trots att forskare och myndighetsexperter var vanliga auktoriteter i miljöinslagen under den här perioden, så börjar det bli vanligare att privatpersoner ges andra roller än den som deltagare i enkäter på stan. Till exempel kunde journalisten ställa den enskilda människans erfarenheter mot den kunskap som i regel presenterades av experterna. Ofta skildrades detta som den ”lille mannens” kamp mot makten och i huvudsak var det ett konfliktperspektiv på samhället som dominerade miljöinslagen, där kritik mot experter och makthavare var ett återkommande tema.

Till detta övergripande kritiska förhållningssätt kom televisionens miljöjournalistik under perioden att präglas allt mer av en strävan efter att göra dramatiska avslöjanden. Djerf Pierre (1996:252) menar att detta kan ses i förändringar av journalisternas uttryckssätt som innebär att man på sjuttioalet ”avslöjade” exempelvis miljögifter – på sextioalet ”upptäcktes” de. Det här vittnar också om journalisternas ökade vilja att ta ställning, om än implicit, för naturen, miljön och den vanliga människan, och generellt sett vända sig mot experter, makthavare och andra som kunde avkrävas ansvar och kanske till och med avslöjas som miljöbovar. Enligt Djerf Pierre (ibid:370) gav detta en ”patosjournalistik” där ställningstagandet för naturen mot profithunger var en naturlig följd av de journalistiska idealen. Dock minskade konfliktperspektivet under 1980-talet och kvar var framför allt ett eländesperspektiv, där det tycktes råda konsensus i samhället om faran med miljöförstöring, samt att miljöproblemen inte längre kunde ses som isolerade händelser utan ofta kunde kopplas samman i större problembilder.

I och med att man gick från ett speglande till ett kritiskt granskande nyhetstänkande förändrades också framför allt förhållandet mellan journalisterna och nyhetskällorna. Journalisterna fick större utrymme att själva välja ut samhällsproblem samt hur dessa skulle tolkas och skildras. Det senare fick ökad betydelse genom att nya uttrycksformer som studiodebatter och kommentarer introducerades, vilket gjorde att det öppnade sig nya möjligheter för att beskriva komplicerade miljöförhållanden. Dessutom anställdes under perioden specialiserade miljöjournalister som genom sin ämneskompetens bättre kunde ifrågasätta experterna och kritiskt granska olika miljöproblem. De här faktorerna gjorde att journalisterna nu kunde påverka problembeskrivningen i miljöfrågor och inte bara förmedla den som gavs av nyhetskällorna. Periodens olika förändringar i såväl samhället som inom

journalistiken och nyhetsorganisationerna gav en mycket viktig grundläggande förändring i det (miljö)journalistiska arbetet: ”Det skedde därmed en förskjutning av beskrivningsmakten på miljöområdet från nyhetskällorna – aktörerna inom de dominerande institutionerna i miljöpolitiken – till journalisterna.” (Djerf Pierre 1996:371)

Televisionens miljöjournalistik var nu en egen journalistisk genre med väl insatta specialiserade reportrar som kritiskt granskade miljöfrågor och relevanta makthavare, och som ville förmedla klara fakta på ett begripligt sätt till tittarna. Men under 1980-talets slut och 1990-talets inledande år skulle det svenska TV-landskapets egen miljö komma att förändras i grunden när kommersiell TV börjar sändas, vilket i olika hög grad påverkar innehållet och även miljöjournalistiken.

2.2.3 Den populariserade miljöjournalistiken 1991 – 1994

För miljöjournalistiken medförde det nya televisionssystemet i Sverige ett nytt kommersiellt nyhetstänkande som naturligtvis märktes i *Nyheterna* men också i *Rapport* och *Aktuellt*, vilket tog sig uttryck genom en fokusering på underhållning, eller njutning, och relevans i såväl urvalet som presentationen av nyheterna. Djerf Pierre (1996:374) utgår från att popularisering är ett begrepp som förknippas med kommersialiseringen:

Populära nyheter antas då motsvara huvudkriterierna för den populära smaken, nämligen relevans och njutning. Relevansaspekten innebär t ex att nyheterna kopplas till publikens vardagliga erfarenheter och ger människor möjlighet till identifikation. Njutningsaspekten innebär bl a att journalistiken bejakar nyheternas underhållningskvaliteter och skapar engagemang, känslor och upplevelser hos publiken.

En miljöjournalistik som alltmer syftade till att underhålla människor, och ta upp sådant som de kunde känna igen sig i, var naturligtvis tvungen att överge mycket av den eländesrapportering som hade dominerat under 1980-talet. Istället gick miljöjournalistiken på såväl TV som inom andra medier ”...mot en konkret, mer konsumtionsorienterad och positiv vardagsjournalistik” (ibid:375).

Men också en förändrad syn på miljön och miljöproblemen i samhället var en viktig faktor för miljöjournalistikens popularisering. Nu flyttades nämligen miljödebattens och miljöpolitikens problemuppfattning från bland annat produktionsprocesser och utsläppsnivåer mot exempelvis konsumtionsfrågor, ny teknik och nya miljövänligare livsstilar. Samtidigt tog journalisterna ett ännu stadigare grepp om makten över problembeskrivningen i förhållande till experter och övriga nyhetskällor när de själva figurerade som experter, ofta i studiointervjuer där de kommenterade ett inslag. Den här nya expertrollen kompletterade den som pedagog och tillät att journalisten uttalade sig utifrån sin egen ämneskunskap.

Under den här perioden föreföll den journalistiska rollen som överberättare vara långt borta när man istället ville berätta mycket med bildsättningen, som inte hade någon förklarande speakertext utan helst skulle tala för sig själv. Bilderna skulle dessutom ge visuella upplevelser och vara njutbara.

Att skapa känslor och engagemang hos publiken var viktiga ingredienser i nittiotalets miljöjournalistik, där identifikation och vardagsrelevans var honnörsord som präglade miljöinslagen. Därför var det inte så konstigt att det nu blev allt vanligare att privatpersoner var reportagens utgångspunkt och då inte bara som offer för miljöförstöring eller som enkättagare. Nu skildrades enskilda människor också som kloka, aktiva och kunniga med förmåga att själva göra något åt miljöproblemen. Dock förekom det fortfarande kritiskt granskande inslag som nu också de ofta handlade om att röra upp känslor och utkräva personligt ansvar från makthavare. (Jfr 2.2.4; 2.3 ang den kommersialiserade journalistiken)

2.2.4 Dagens miljöjournalistik – berörande konsumtion i fokus?

I uppsatsen *Till salu: Ett grönt samvete* (2005:24) för Hedman fram tanken på att den populariserade miljöjournalistiken kan byggas ut till den konsumtionsinriktade miljöjournalistiken under perioden 1991 till 1998. Förutom Djerf Pierres resonemang i *Gröna Nyheter* (1996) bygger det här på slutsatser från Hermansson (2002), som i sin avhandling *Det återvunna folkhemmet* bland annat kommer fram till att synen på miljön i TV-journalistiken har svängt:

Miljöfrågan gestaltas inte längre i tevejournalistiken som ett problem för samhällssystemet i slutet av 1990-talet inom den konsumtionsorienterade miljödiskursen, utan som en lösning både på Sveriges ekonomiska problem och globalt. (ibid:300)

Även Jönsson och Strömbäck (2007:269f) betonar att TV-journalistiken har förändrats sedan TV-marknaden avreglerades för drygt 20 år sedan. Deras undersökning visar förvisso att kommersialiseringen av journalistiken inte är så utbredd som det stundtals påskins i debatten, men också att det har blivit "...allt viktigare för TV-journalistiken att *beröra* och ha en nära relation till tittarna" (ibid.). Detta innebär till stor del att berätta på ett sätt som väcker känslor oavsett om innehållet handlar om att informera, granska eller tolka. Det har egentligen mindre betydelse vilka känslor som det journalistiska innehållet förmedlar till publiken. Huvudsaken är att de "...inte blir uttråkade. Beröra bör därför ses som ett centralt nyckelord för beskrivningar av den nutida journalistiken". (ibid:270).

Axelsson och Pettersson (2000) fastslår i sin uppsats att miljöfrågan ännu inte har försvunnit från mediernas dagordning. Istället har till och med en abstrakt fråga som växthuseffekten, vilket vanligen rimmar illa med medielogiken, tagit sig in i toppen av miljöjournalistikens rapportering av miljöproblemen. Med ovanstående resonemang i åtanke blir det intressant att se vilka ämnen som tas upp av miljöinslagen i *Rapport* under 2006, vilket den kvantitativa studien behandlar. Men också hur miljöjournalistiken förhåller sig till dels en konsumtionsinriktning, dels till en strävan efter att beröra publiken. Detta behandlas främst i den kvalitativa delen av föreliggande arbete, även om vissa variabler i den kvantitativa analysen kan ge en fingervisning om de här perspektiven.

Ovan har det redogjorts för framför allt miljöjournalistikens innehållsliga aspekter. Nedan fortsätter vi dock med en titt på hur dagens journalistik uttrycker sig. När inte annat anges så bygger genomgången på Jönsson och Strömbäck (2007:157ff).

2.3 Formmässiga aspekter i dagens TV-journalistik

Sensationshöjande språk är ett typiskt exempel på hur journalistiken kan försöka skapa dramatik och intresse i förmedlingen av en nyhetshändelse. Starka ord som spetsar till och förenklar – med medielogikens terminologi – väljs i det här fallet framför mer sakliga och neutrala. "Katastrof", "duell", "larm" och "chock" är alla klassiska exempel på sensationshöjande språk. När det gäller TV-mediet specifikt så handlar sensationshöjande aspekter exempelvis om att musik, vinjetter och bildvinklar används för att dramatisera nyhetsberättandet. Dessutom kan en live-rapportering ge konnotationer av nyhetens omedelbarhet och att nyhetsprogrammet ifråga är närvarande där "det händer". Jönsson och Strömbäck (2007:159) har i sin studie sett att reportrar och nyhetsankare använder sensationshöjande språk i något högre utsträckning vid just sensationsbetonade nyheter som

till exempel brott, olyckor och skandaler. Dock verkar en intimisering vara mer påfallande än sensationshöjande språk då ett mer personligt tilltal används alltmer.

Snuttifiering är en andra formaspekt som brukar ses som ett tecken på kommersialisering. Detta går i korthet ut på att tittarna inte ska tröttna på inslaget samtidigt som många korta delar i ett inslag ger flera chanser för nytillkomna tittare att förstå vad det handlar om. Vidare innebär snuttifiering att nyhetsprogrammen håller ett högt tempo, framför allt genom att inslagen är kortare och har många klipp.

Ett tredje tecken på kommersialiserade nyheter är att *journalisterna och deras tolkningar får mer utrymme*. Ofta innebär det här att en beskrivande journalistik ersätts av en tolkande där journalisten själv drar slutsatser om ett skeende. Det kan dock vara svårt att skilja en personlig tolkning från en vars avsikt är att tillhandahålla en bakgrund genom att ge förslag på vilka förklaringar som kan finnas till någon händelse. Den senare typen brukar inte förknippas med kommersiell journalistik, utan är vanligare inom till exempel public service-nyheter. Den kommersialiserade tolkningen präglas istället av att journalisten syns tydligt och/eller presenterar egna åsikter och värderingar på ett personligt sätt. Dessutom kännetecknas den här aspekten av att journalisten ofta får sista ordet i ett inslag.

Personifiering är ytterligare ett av kommersialiseringens karaktäristika som också märks inom medielogiken. Man brukar här tala om att inget intresserar människor så mycket som andra människor, vilket gör att nyheter som fokuserar på specifika personer med stor sannolikhet kommer att göra tittarna nyfikna. Dessutom ökar känslan av relevans och närvaro när nyheterna erbjuder en så pass tydlig identifikationspunkt som en enskild individ. Därför lämpar sig det här greppet speciellt väl för nyheter som behandlar abstrakta frågor och händelser. Förutom detta är som nämndes ovan journalisternas egen synlighet och grad av personliga tilltal också en aspekt av personifieringen.

En *ökad grad av redigering och dramatisering* är en viktig formmässig faktor när det gäller tecken på kommersialisering av TV-journalistiken. Som i fallet med snuttifiering handlar det även här om att inte riskera att tittarna tröttnar på programmet eller inslaget och byter kanal. För att förhindra detta kan vissa element som syftar till att skapa intresse och spänning användas i berättandet. Förutom den mer frekventa användningen av bilder som snuttifieringen står för kan det exempelvis röra sig om musik, grafik, animeringar, färre stillbilder samt rekonstruktioner. Det här är med andra ord en narratologisk faktor i ett nyhetsinslag, det vill säga hur man väljer att förmedla en berättelse. Detta diskuteras mer i avsnitt 2.7 nedan, men här kan det kort nämnas att alla nyhetsinslag är en form av berättande som nödvändigtvis behöver presenteras på ett eller annat sätt. Därför kan man inte per automatik sätta likhetstecken mellan användandet av exempelvis musik och en kommersialiserad journalistik. Det är snarare hur man använder de ovan nämnda exemplen på redigering och dramatisering som kan sägas vara ett tecken på en mer kommersiellt inriktad nyhetsrapportering. Ett exempel skulle kunna vara att ett nyhetsinslag berättar om en händelse genom att tillämpa en stilistik som i vanliga fall associeras med en annan form av TV- eller filmgenre. Det skulle kunna vara ett inslag om kriminella som presenteras som en deckargåta, eller en politisk debatt som får formen av ett sportreferat. Det senare är inte helt ovanligt i TV-journalistiken, vilket för oss in på den sista aspekten av kommersialiseringens formmässiga uttryck som tas upp här.

Spelgestaltningar av politik är nämligen en av de två vanligaste journalistiska formerna för att berätta om politiska händelser och frågor, och när den ökar antas det vara ett tecken på en ökad grad av kommersialisering. Det andra sättet är ett sakligt tillvägagångssätt där man fokuserar på sakfrågan och hur politiska problem kan lösas. Att gestalta politiken som ett spel handlar emellertid om att lägga fokus på vinnare och förlorare, strategier och kampen om makt. Det här kopplas ihop med kommersialiseringen av en rad skäl. Bland annat kan man på så sätt få mer dramatiserade berättelser, kraven på publikens kunskap och intresse blir inte

lika höga, det är oftast billigare att producera och på grund av det ökade tempot finns inte lika mycket tid för research som skulle behövas för mer sakliga inslag. Som sagt är detta framför allt giltigt inom den politiska journalistiken men det är en intressant aspekt, som i sin karaktär har förutsättningar att bli mer använd inom journalistik som behandlar andra ämnen.

2.4 Miljöns plats i politik och samhälle – en historisk översikt

Fram till och med andra världskriget fanns det ingen medvetenhet om miljön i modern mening och miljövard eller naturskydd var inget som diskuterades. Men under femtiotalet började en ny medvetenhet sprida sig som fick ett brett genomslag i början på sextiotalet, vilket brukar härledas till Rachel Carsons bok *Silent Spring* som kom ut 1962 (på svenska som *Tyst vår* 1963). Nu blev insikten att 1900-talets ökade exploatering av naturen kunde vara problematisk alltmer allmänt accepterad och en ny slags miljömedvetenhet uppstod (jfr Jamison 2003:17, 70). 1972 höll FN en stor miljökonferens i Stockholm och då var miljömedvetenheten redan relativt väl utbyggd bland såväl politiker som allmänhet. Dock var detta en tid som präglades av en synnerligen dystopisk, stundtals närmast apokalyptisk, miljödebatt och inte minst identifierades många samhälleliga och industriella företeelser som miljöproblem.

Efterkrigstidens ekonomiska utveckling med dess beroende av teknologiska innovationer och dess relativt oproblematiske syn på naturvetenskapliga och tekniska framsteg hade visat sig ha svåra "bieffekter" eller konsekvenser när det gällde den icke-mänskliga miljön. (Jamison 2003:72, efter Commoner 1971)

I Sverige underbyggdes den här tidens bistra miljösyn och miljödebatt också av televisionens nyheter, vilket Djerf Pierre visar i *Gröna nyheter* (1996, se fr.a. s 365f för en smf). Miljöinslagen under sjuttio- och åttiotalen utgick ofta från larmrapporter med mycket negativa budskap och miljötillståndet beskrevs generellt som akut, katastrofalt och hotfullt. Från och med 1990-talet har dock tonen i såväl miljödebatten som miljöjournalistiken svängt, och de negativa undergångsscenarierna är nu till största delen utbytta mot en positivare inställning som exempelvis framhåller en så kallad hållbar utveckling, "grön konsumtion" och ekologisk modernisering (Jamison 2003:18). Det senare återkommer jag till nedan. Det här är en grov genomgång av miljöpolitikens, eller miljödiskursens, utveckling sedan genombrottet på sextiotalet. Men det går också att göra en mer precis indelning som tydligare visar hur den moderna allmänna relationen till miljön har växt fram, vilket är syftet med genomgången nedan.

2.4.1 Stadier i 1900-talets miljöpolitik

I de flesta industriländer har utvecklingen följt en liknande linje och på denna kan man skriva in mer precisa perioder som ger en god bild över hur miljöpolitiken och –debatten har formats till att bli vad den är idag. Där inte annat anges bygger det här avsnittet på Jamison (2003:68-83).

2.4.2 Uppvaknande: Fram till cirka 1967

Under den här fasen började kunskaper om förhållandet mellan naturen och människan samt hennes påverkan på den förra att växa fram. Inom FN lyftes miljöfrågor fram vilket kan märkas genom att man 1956 bildade IUCN – The International Union for Conservation of Nature, och 1961 grundades Världsnaturfonden (WWF) för att bland annat

samla in pengar och ge PR åt miljöfrågor. Svenska naturskyddsföreningen (SNF) hade bildats redan 1909, då främst bestående av en vetenskaplig och socioekonomisk elit, men under efterkrigstiden blev det en samlingsplats för naturvänner (Djerf Pierre 1996:97), inte minst genom starten av ungdomsorganisationen Fältbiologerna 1947. Den här typen av organisationer blev under perioden viktiga rådgivare till exempelvis staten i miljöfrågor. Det blev vanligare med tvärvetenskapliga forskningsprojekt, även om naturvetenskapen dominerade, och även på statlig nivå gjordes diverse insatser. Till exempel var "...Sveriges regering tidigt ute med att utreda de nya problemen och effektivisera kontrollinstanserna och lagstiftningen." (Jamison 2003:71, efter Lundqvist 1971; Jamison 1973). Ett tecken på detta är att man 1965 bildade Naturvårdsverket för att få en ny central organisation på miljöområdet (jfr Djerf Pierre 1996:108ff). Miljöproblemen blev nu också förstådda som nationella problem där det behövdes statliga insatser och regleringar (ibid:109, efter Lundgren 1991:158).

Men även om medvetenheten om miljöproblemen blev större så var det inte klart hur eller vilka som skulle lösa dem, och inte alltid heller om vad som verkligen var att betrakta som ett miljöproblem. Djerf Pierre (1996:101) menar att miljöfrågorna under sextioalet inte uppfattades som politiska problem, även om det fanns en relativt allmän kunskap om dem. De sågs i stor utsträckning som vetenskapliga och tekniska problem som experter och myndigheter skulle ta hand om.

2.4.3 Den ekologiska perioden: 1968 – 1973¹

Under den här fasan förstärktes de faktorer som hade börjat synas föregående period. Framför allt ville man nu hitta fram till tekniska lösningar och det experimenterades en hel del. Bland annat gjordes försök med organisk odling och förnyelsebar energi, men även inom arkitektur sökte somliga efter miljövänligare metoder. Efter uppvaknandefasen där medvetenheten slog igenom kan man säga att det under den ekologiska perioden fanns en vilja att ta tag i miljöproblemen mer konkret. Ett exempel på detta är FN:s miljökonferens i Stockholm 1972 som gav miljöproblemen stor internationell uppmärksamhet.

Den här perioden känns möjligen något överflödig men bör främst ses som en övergångsperiod mellan framväxande medvetenhet och ökad förståelse, samt bredare handlingskraft. Dessutom växte sig miljöopinionen starkare vilket, inte minst på grund av flera stora miljökatastrofer, skulle fortsätta under resterande delen av sjuttioalet och in på åttioalet.

2.4.4 Social rörelse: 1974 – 1980

Den optimism som ändå hade börjat skönjas i miljödebatten under den förra perioden fick dock ett tvärt slut när oljekrisen slog till 1973. På grund av denna seglade de energipolitiska frågorna upp på dagordningen, och inte minst i Sverige skapades många grupperingar omkring inställningarna till framför allt kärnkraftens vara eller icke vara. Energifrågorna präglade också den politiska debatten (jfr Djerf Pierre 1996:187f), och Jamison (2003:75) menar att ett viktigt resultat av detta "...var att miljöpolitiken specialiserades och alltmer inkorporerades i de etablerade politiska strukturerna".

Samtidigt växte det alltså fram en stark rörelse omkring energifrågorna med grupper bestående av både experter och amatörer som exempelvis bedrev tekniska projekt och utbildning (olika typer av miljörelser diskuteras mer i 2.5.5). Men när huvudfrågan som hade samlat dem i stort sett försvann från såväl mediernas dagordning som den politiska

---

¹ Jamison (2003:72ff) kallar perioden för "den ekologiska tidsåldern", men jag tycker att valet av "tidsålder" är något olyckligt och kan vara missvisande för en fas på endast 5-6 år och har därför valt en annan formulering.

agendan – i Sverige tydligast i och med folkomröstningen om kärnkraft 1980 – splittrades många av grupperna om de inte klarade sig undan med minskad samlingskraft. Dock handlade miljörelsen under den här perioden inte bara om kärnkraft, utan runt om i världen föddes olika typer av aktivister och grupperingar runt mer eller mindre specifika miljöproblem. Till exempel ledde upptäckten av nedgrävt giftigt avfall i stadsdelen Love Canal i Buffalo, USA till en ny typ av rörelse mot miljöfarligt avfall, och i Himalaya gavs prov på ett nytt sätt att protestera mot skogsavverkning när aktivister kramade träd. I Sverige representerades de nya aktionsgrupperna framför allt av en rad exploateringsstrider om bland annat Vindelälven och almarna i Kungsträdgården i Stockholm (jfr Djerf Pierre 1996:190ff). Bland de viktigaste konsekvenserna av miljörelsens utveckling under sjuttioalet var att en aktiv kritik mot miljöpolitiken uppstod. Detta gjorde i sin tur att den allmänna kunskapen om miljöproblemen ökade, och på bredare front kunde man nu utkräva ansvar när det blev alltmer klart att människans miljöpåverkan hittills var att betrakta som mycket illavarslande.

2.4.5 Differentiering: 1981 – 1987

Efter den stora uppslutningen omkring framför allt kärnkraftsfrågan hamnade miljörelsen i något av ett vakuum under de första åren av 1980-talet. Inte heller den politiska debatten eller svenska folket i allmänhet verkade nu speciellt intresserade av miljöfrågor (jfr Djerf Pierre 1996:196ff). Det ideologiska skiftet mot den nyliberala marknadsoffensiven, som motsatte sig något större miljöengagemang, fick nu luft under vingarna och blev kanske mest explicit uttryckt av Thatcher i Storbritannien respektive Reagan i USA. Paradoxalt nog, eller kanske just på grund av detta ideologiska skifte, startades det i början av åttiotalet miljöpartier runt om i främst Europa. I Sverige bildades miljöpartiet hösten 1981 (jfr 5.5.4).

Vad som också skedde under den här perioden var att kommersiella verksamheter, till exempel konsultbyråer, växte fram och specialiserade sig bland annat på olika typer av rådgivning och energibesparing. Det märktes även en viss satsning på nya företag inom områden som vind- och solenergi samt återvinning. Samtidigt startades nya självständiga miljöinstitut, eller tankesmedjor, som drevs utan vinstsyfte, medan andra miljöorganisationer sökte professionalisera sin verksamhet. Till exempel var Greenpeace tidigt ute med att lansera en mer strategisk, medianpassad aktivism där aktioner kombinerades med informationskampanjer och lobbyverksamhet (jfr Djerf Pierre 1996:199).

2.4.6 Internationalisering: 1987 – 1993

Som påskinit ovan var miljöfrågorna under första hälften av åttiotalet i princip borta från dagordningen, och stora delar av samhället gav sken av en mättnad på miljödebatten samtidigt som ideologiska svängningar fokuserade politiken mot andra områden. Men under den andra hälften av decenniet började miljöopinionen få fart på möllan igen, och allmänheten verkade nu åter mer intresserade av miljön. Dock var det den här gången dags för de globala miljöproblemen att göra entré på den gröna scenen. Ozonskiktets förtunning, växthuseffekten och biologisk mångfald tog nu över alltmer från lokala problem och man började tala om ”hållbar utveckling” som lösningen på den här typen av miljöproblem (se 2.5.4).

I Sverige hölls 1988 det val som skulle komma att kallas ”miljövalet” eftersom miljöfrågorna fick en oerhört stor roll, vilket bland annat gjorde att miljöpartiet för första gången tog sig in i riksdagen med 5,6 procent av rösterna: ”Aldrig tidigare hade miljöfrågorna intagit en så central ställning i den svenska politiska debatten.” (Djerf Pierre 1996:198) I massmediernas bevakning av valrörelsen dominerade miljöfrågorna och i storstadspressen och TV-nyheterna fick de ungefär 20 procent av det utrymme som tillägnades valet.

Förklaringarna till det här går att hitta i exempelvis avsaknaden av andra tunga politiska eller

ekonomiska frågor, det faktum att de politiska partierna själva ville diskutera miljöfrågorna samt att även journalisterna ville ta upp miljön i valdebatten, vilket frammanade en uppmärksamhetsspiral för miljöfrågorna månaderna innan valet (ibid.).

I huvudsak var det som sagt de globala miljöproblemen som kom att dominera perioden, och inte minst fick kärnkraftsdebatten nytt liv i och med haveriet i kärnkraftverket i Tjernoby 1986. I svallvågorna av den nyliberalism som spred sig runt västvärlden från början av 1980-talet gjorde nu, mot slutet av decenniet, en ny kapitalistisk expansion anspråk på att förändra miljöpolitiken. Den så kallade globaliseringen tillsammans med parhästen nyliberalism skapade förutsättningar för en doktrin där honnörsordet var samarbete istället för konfrontation: ”Näringsliv och stat skulle arbeta tillsammans för att uppnå en socioekonomisk utveckling som tog hänsyn till miljön och använde resurser effektivare.” (Jamison 2003:80) Detta utgjorde grunden i den förklaringsmodell som brukar kallas för hållbar utveckling, vilken skulle bli viktig för den period som pågår nu och som började omkring mitten av 1990-talet.

2.4.7 Integration: 1994- ca 2000

Den ekonomiska krisen i Sverige i början av nittiotalet var en av anledningarna till att miljöfrågorna sjönk undan från dagordningen. Såväl allmänheten som medierna och politikerna var nu fokuserade på samhällsekonomi och arbetslöshet, vilket upplevdes som de mest akuta frågorna. Studier av opinionerna under början av den här perioden har visat att det fanns ett negativt samband mellan miljöopinionen och ”ekonomi- och sysselsättningsopinionen” – när den förra gick ner gick den senare upp (Djerf Pierre 1996:299; Bennulf & Selin 1993:77-79). Ett talande exempel på miljöfrågornas frånvaro är att miljöpartiet åkte ur riksdagen efter valet 1991 (Djerf Pierre 1996:299). Men vad som också hade hänt var att miljöfrågorna under inledningen av nittiotalet hade börjat bli alltmer integrerade i samhället samt i människors vardag. Till exempel satsade nu många kommuner på det lokala miljöarbetet. Men ännu mer slående var kanske att också fler och fler företag intensifierade sina satsningar på en miljövänlig framtoning, bland annat genom miljöanpassade produkter och miljöreklam (ibid., efter Bennulf 1994).

De dramatiska miljöalarmens tid tycktes vara förbi och miljöfrågor verkade handla mer om miljövänlig konsumtion, vardagsbeteende och livsstilsfrågor. (Djerf Pierre 1996:299)

Just konsumtionen blev från och med den här perioden en framträdande del i frågeställningar och opinionsarbete omkring miljön. Inte minst eftersom företagen märkte att det gick att tjäna pengar på miljövänliga varor, och eftersom miljöfrågorna till stor del som sagt integrerades i det allmänna medvetandet blev det också en relevant del i företagens strategiska kommunikations- och marknadsföringsarbeten.

Spridandet av miljöengagemanget över hela samhället samt möjligheten att tjäna pengar på detsamma kallas ibland för ekologisk modernisering och var förhärskande under nittiotalet. Den ekologiska moderniseringen (se 2.5.4) gäller till stor del fortfarande, men den utmanades under början av det nya millenniet av en ny sorts sociala rörelser, vilka ofta dammade av äldre tiders aktivism med direkta aktioner och högljudda demonstrationer (se 2.5.5). Här skedde en ny sorts integration mellan ”...miljömedvetande och kampen för rättvisa och värdighet, jämlikhet och tolerans och för strävan efter ett hållbart uppehälle.” (Jamison 2003:83). Ambitionen för denna integration är att samhällen ska stimuleras till att lösa sina egna problem, till exempel resursanvändning, arbetslöshet och hälsa, istället för att förlita sig på att

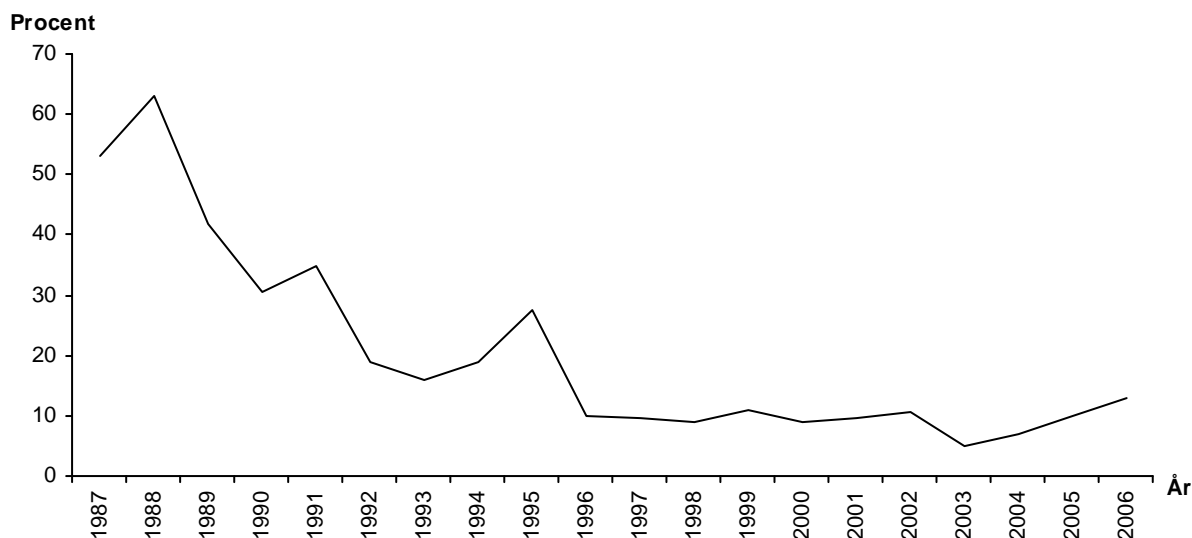
detta görs av ett globalt kapitalistiskt system, vilket i många fall är ansvarigt för att flera av problemen överhuvudtaget har uppstått (ibid., efter Harvey 1996).

2.4.8 Dagens miljöopinion i Sverige - en normalisering av miljöfrågan

För att runda av diskussionen om miljöopinionen skulle jag vilja tillföra en sista period till dem som redovisats ovan, vilken skulle kunna kallas "Normalisering". Tanken är att efter en period av integration mellan ungefär 1994 och 2000, då miljöfrågan har stabiliserat sig på en andel omkring tio procent av medborgarna som anser den som en viktig samhällsfråga, kommer en period då den kan anses vara så gott som fullt integrerad i hela samhället – det vill säga en "normal" fråga. Det är inte den viktigaste frågan på medborgarnas agenda men den finns där och pendlar lite upp och ned beroende på olika faktorer, till exempel hur pass synlig den är på mediernas dagordning. Dessutom är det numera ingen som höjer på ögonbrynen åt att politiker, organisationer och företag betonar miljöfrågan eller kommunicerar sitt goda miljöarbete. Det är snarare just en normal del i samhällets allmänna samtal. Man skulle också kunna säga att miljöfrågan har blivit var människas egendom och inte bara något för de med ett specifikt intresse. Medborgarna är i allmänhet medvetna om miljöfrågan som en relevant del av samhällets utveckling, och kan relatera till den i vardagen, inte bara när det inträffar en katastrof eller görs till en valfråga.

Ovan har det redogjorts för hur miljöfrågan har behandlats i den allmänna debatten i samhället sedan genombrottet i början av 1960-talet. En sammanfattande bild av hur miljöfrågan har placerat sig på medborgarnas agenda de senaste tjugo åren ges i figuren nedan.

Figur 2.1 Miljön på allmänhetens agenda 1987-2006 (procent)

Kommentar: Figuren är hämtad från Jagers & Martinsson 2007:277 och visar andelen i SOM-undersökningen som på den öppna frågan "Vilken eller vilka frågor eller samhällsproblem tycker du är viktigast i Sverige idag?" nämner miljöfrågor. Högst tre frågor kunde nämnas.

Efter den senaste toppen i slutet av 1980-talet dalade miljöfrågan, men sedan 1996 har den legat på en stabil nivå runt tio procent (den höga noteringen 1995 beror troligen till stor del på att Frankrikes provsprängningar av kärnvapen gav upphov till en intensiv debatt). Men mellan 2004 och 2006 ökade andelen som anger miljöfrågan som en av de tre viktigaste samhällsfrågorna från sju till tretton procent, vilket tyder på att den återigen är på väg upp på dagordningen (Jagers & Martinsson 2007:278).

Jagers och Martinsson (ibid:276) visar också att antalet artiklar och inslag om miljö i 900 svenska medier ökade drastiskt under hösten 2006 då flera stora händelser kopplade till miljöfrågan, framför allt rörande klimatet, inträffade. Bland annat uppmärksammades filmen *En obekvämlig sanning* av och med Al Gore, TV-serien *Planeten* som främst handlade om hållbar utveckling gick på SVT och den så kallade Stern-rapporten, där klimatförändringarna studeras ur ett ekonomiskt perspektiv, släpptes. Jagers och Martinsson (ibid:284) finner att denna ökning i mediebevakningen tycks ha påverkat miljöopinionen positivt hösten 2006. Även om detta givetvis inte förklarar miljöfrågans uppgång i opinionen sedan 2004 så kan vi utgå ifrån att de svenska medierna åtminstone delvis påverkar medborgarnas agenda när det gäller miljöfrågan. Det här ökade intresset för miljöfrågan kan tyda på att ytterligare en ny period är på väg att ta vid. Det är dock för tidigt att säga med säkerhet att så är fallet, och för den här uppsatsen är utgångspunkten att vi fortfarande befinner oss i en period där miljöfrågan är normaliserad.

2.5 Ideologi – teoretiska funktioner och instrument

Ideologi genomsyrar på sätt och vis allting på ett eller annat sätt, även om det kan vara mer eller mindre uttalat. Därför är det också ett lämpligt begrepp att begagna vid analyser av olika texter. I det fallet kan ideologibegreppet säga något om vad texten, exempelvis ett nyhetsinslag, har för syn på olika samhällsfrågor. I allmänhet kan detta tyckas vara en tolkningsfråga, men genom tydliga definitioner och avgränsningar samt genom att till exempel analysera mindre element i textens uppbyggnad, kan man få fram en bild av vilka ideologier som premieras eller undviks.

2.5.1 Definition av ideologibegreppet

Ideologi är ett snårigt och månghövdad begrepp som nästan kan ges lika många betydelser som det finns studier om det. Här utgår jag dock ifrån att det finns åtminstone två huvudsakliga definitioner av ideologibegreppet:

I det ena definieras ”ideologi” som någon typ av idésystem. Flera samhällsvetare förordar en sådan mer neutral definition som inte bygger in i själva definitionen någonting om de effekter som sådana system kan ha. Frågan om vilka olika idéer som kan ingå i en ideologi i denna bemärkelse kan få vara öppen, den blir en empirisk fråga. [...] I det andra huvudstråket ryms en syn på ideologi enligt vilken ideologiers funktion byggs in i begreppet. Man kan t.ex. se ideologier som sådana åskådningar som bidrar till samhällets sammanhållning eller som legitimerar specifika klassintressen. Marx ideologisynt faller inom detta stråk. (Bergström & Boréus 2000:149f)

Ideologi ses med andra ord å ena sidan som själva idésystemet, vilket kan vara mer eller mindre sammanhållet, och å den andra som ett mer pragmatiskt system där vissa samhälleliga funktioner står i fokus. Inom studier av massmedier används ofta ideologibegreppet för att identifiera vilka idésystem som är verksamma i medierna eller i specifika texttyper.

The use of the term in media studies is neither value-laden nor limited. Ideology refers to any system of ideas or beliefs, regardless of their content or veracity. Ideology is therefore neither good nor bad, merely necessary. (Casey et al 2002:121)

Men det är också relevant att skilja mellan politiska och andra ideologier. Ofta tänker man sig att ideologi innebär att det finns någon slags gemensam värdegrund som en grupp människor samlas omkring. Inte sällan får detta då formen av ett politiskt parti eller vad som brukar kallas just politisk ideologi, med vilket man vanligen åsyftar olika stora idékomplex med klara värderingar och åsikter om samhället och företeelser däri. Exempel på det senare är marxism, liberalism och konservatism. ”Andra” ideologier, eller ”öppna” som de också skulle kunna kallas, står istället för en något diffusare avgränsning, där ofta en sakfråga eller samhällsfunktion är samlingspunkten för ideologin. Det här kan exemplifieras av miljörelsens, skolans eller massmediernas ideologi (jfr Bergström & Boréus 2000:153).

Det är viktigt att vara medveten om detta vid en studie som behandlar ideologi eftersom det ger olika förutsättningar vid själva undersökningen. Till exempel är politiska ideologier mer explicita genom bland annat partiprogram eller representativa företrädare, medan de ”öppna” oftast inte har några formella riktlinjer eller representanter (ibid.). Dessutom är det inte ovanligt att det finns flera ideologier inom samma område, vilket gör att man vid en

undersökning av dessa måste vara noga med att sätta sig in den historiska bakgrunden och bena ut de inriktningar som eventuellt finns. (Se även t.ex. Hartley 2002:103ff; White 1992; Jansson, A. 2002:91ff; Casey et al 2002:120ff, som alla diskuterar ideologi i förhållande till medier.)

2.5.2 Hegemoni

För att ytterligare spetsa till studiens användning av ideologibegreppet kommer jag att utgå från den förståelsen som brukar kallas hegemoni. Begreppet utformades av den nymarxistiske tänkaren Antonio Gramsci i början av 1900-talet, men populariserades först under 1970-talet när hans *Prison Notebooks* (1971) översattes till engelska.

Hegemoni syftar på den konstanta kamp mellan olika ideologier som pågår i samhället, där man försöker få just sina värderingar och åsikter allmänt accepterade som ”de normala”. Det här kan göras med olika syften. Begreppets traditionella uppfattning är att man vill tillskansa sig makt över mer eller mindre specifika grupper av människor. Detta är förstås inte ovanligt även om det inte uttalas särskilt ofta. Men det kan också syfta till att få makt över en specifik sakfråga genom att vara den som definierar problemet och därmed uppfattas som expert på området, vilket i litteraturen brukar kallas ”problemformuleringsprivilegiet”. Det här kan i sin tur ha mer långtgående konsekvenser, som till exempel att en organisation får uppmärksamhet i medierna eller beviljas olika typer av anslag.

Hegemoni är med andra ord det stadium när de flesta accepterar en viss förståelse av något som ett *normaltillstånd*, när man når *konsensus* i en fråga eller inom ett område. Dock är det viktigt att komma ihåg att hegemonin inte är självklar när den väl har uppstått. Det pågår en ständig kamp som gör att de olika parterna hela tiden måste vara aktiva för att kunna behålla sin position, eller utmana den för tillfället dominerande uppfattningen. I det förra fallet handlar det främst om att underbygga ett status quo och se till att det bibehålls. Men om oppositionella idéer eller intressen skulle göra framryckningar gäller det att, i så stor utsträckning som möjligt, göra dessa till sina egna och på så sätt ta udden av dem (jfr Jansson, A. 2002:124). I begreppets tidiga användning handlade det till stor del om hur kapitalismen hade fått alla samhällsklasser – även arbetarna – att godta den som det ”riktiga” systemet för det moderna samhället. Det här har också undersökts flitigt inom exempelvis medieforskningen:

If these ideas are applied to an understanding of television, it can be seen that mainstream television *news* and current affairs programmes encourage us to regard the concerns and needs of capitalism as the needs and concerns of society as a whole. (Casey et al 2002:117)

Men under de senaste 30-40 åren har allt fler företeelser i samhället kommit att diskuteras och analyseras utifrån hegemonibegreppet. Inte minst inom medievetenskapen har man intresserat sig för hur somliga personer, organisationer och/eller sakfrågor presenteras för publikerna, samt vilken förståelse som premieras av detta. Medierna ses här alltså inte som en produkt av en dominerande klass, utan som ”...a shifting balance between competing interests at different times” (ibid:119). Medierna, eller hela mediesystemet, kan så att säga fungera som ett hegemoniskt instrument, på så sätt att när oppositionella idéer ges medieutrymme så minskar deras kraft och de blir alltmer allmänt accepterade som en del av den dominerande ideologin. Det vill säga om de inte har tillräcklig kraft för att omvända hela uppfattningen om det som saken gäller. Detta är emellertid relativt sällsynt, men det behöver inte betyda att alternativa grupper och synsätt automatiskt ska ses som förlorare. För även om deras idéer tas upp i den dominerande ideologin så utesluter inte detta att saker och ting kan förändras. Ofta

är det istället tvärtom, vilket kan illustreras av att till exempel feminismen numera är mera spridd, eller att miljömedvetandet har ökat (Jansson, A. 2002:125f).

2.5.3 Moderna miljöideologier

I dagens samhälle kan förhållandet till miljön delas upp mellan två poler. Å ena sidan den marknadsorienterade sidan där den dominerande kulturen återfinns, främst representerad av stater och (stor)företag, men i egenskap av dominerande maktfaktorer är det rimligt att utgå ifrån att också en stor del av medborgarna vänder sig mot den här polen. Å andra sidan finns motståndskulturerna som i regel har en ambition att förena miljöfrågorna med andra politiska frågor som till exempel rättvisa och lokal demokrati (Jamison 2003:85). Nedan redogörs för de båda sidorna och deras miljöideologiska ståndpunkter, vilka kommer att användas i analysen som markörer för vilken typ som kan sägas dominera miljöinslagen i TV-nyheterna.

2.5.4 Den marknadsorienterade sidan

Här kan man tala om tre huvudsakliga, mer eller mindre utbyggda och formaliserade, idésystem som handlar om miljö – ekoeffektivitet, naturlig kapitalism och ekologisk modernisering (Jamison 2003:86f). Jamison använder här begreppet diskurs, men då det handlar om idésystem, som i olika utsträckning också föreslår konkreta åtgärder, menar jag att de även kan förstås som ideologier. Dessutom undviks en potentiell begreppsförvirring, kanske speciellt när det är fråga om ”diskurs” som, i likhet med ”ideologi”, är ett brett och omtvistat begrepp. Visserligen kan man hävda att de här tre typerna är grenar av bredare politiska ideologier, så exempelvis med ekologisk modernisering som kan ses som en ”...grön inriktning av en bred liberal tradition” (Olsson 2005:83). Dock tillämpas inte det politiska ideologibegreppet här, utan det är de olika typernas funktion som idésystem som är det väsentliga. Med andra ord så ses även ekologisk modernisering som en ideologi i bemärkelsen att det är en samling av teoretiska och praktiska idéer, som uttrycker en viss syn på miljöfrågorna.

Ekoeffektivitet – Det här är framför allt storföretagens miljöideologi som vill ”...anpassa miljöpolitiska åtgärder till den rådande företagskulturen” (Jamison 2003:86). Man vill effektivisera energi- och resursanvändningen samt minska produktionsprocessernas miljöförstöring genom tekniska lösningar. Till stor del handlar ekoeffektivitet om en politisk strategi där man vill ändra så lite som möjligt (ibid.).

Naturlig kapitalism – Den här typen av miljöideologi har ett mer omfattande mål med sina idéer, vilket går ut på att man i kombination med ny teknik måste upprätta en ny industristruktur samt en ny ekonomisk teori. Detta innebär alltså flera större processer som ska verka för att minska miljöbelastningen, och den naturliga kapitalismen är på så sätt relativt radikal i sin syn på den globala energi- och resursförbrukningen, som man menar ska reduceras till tio procent av dagens nivå, vilket logiskt nog brukar kallas för ”faktor tio” (ibid:87).

Ekologisk modernisering – Enligt Jamison (ibid.) har den ekologiska moderniseringen varit den framträdande marknadsorienterade miljöideologin i somliga europeiska länder samt inom EU-kommissionen de senaste åren. Dess stora genomslag kan illustreras genom att somliga förespråkare av ”...ekologisk modernisering hävdar att perspektivet har blivit en dominerande ideologi, eller rentav en hegemonisk diskurs...” (Olsson 2005:87, efter Mol & Spaargaren 2000:37). Man tänker sig vidare att de konstruktiva förändringar som den ekologiska

moderniseringen bidrar till ska leda till att ”..den radikala miljörelsen borde kunna förmå ge avkall på en mer radikal kritik” (ibid.). Inom den ekologiska moderniseringen diskuteras mindre radikala förändringar som till exempel gröna skatter och renare teknologier, vilket påminner om ekoeffektivitetens ståndpunkter. Men medan den senare vill ge i princip allt ansvar åt företagen, så menar förespråkare för den ekologiska moderniseringen att detta i större utsträckning bör ges till statliga och mellanstatliga myndigheter. Dock har det skett en viss vidareutveckling av den här miljöideologin där man vill att statens roll successivt ska minska, och att företagen ska ta mer ansvar för politiska åtgärder (Jamison 2003:87f).

Det är framför allt inom den ekologiska moderniseringen som tankarna om hållbar utveckling har utvecklats. Något som var viktigt för att lansera ”hållbar utveckling” som idé och begrepp var Brundtlandkommissionens rapport *Our Common Future* (1987), eller *Vår gemensamma framtid* (1988) som den svenska översättningen heter. I rapporten sattes en agenda för världens miljö- och utvecklingsfrågor där man förordade ett långsiktigt utvecklingsperspektiv. Således definierades hållbar utveckling som en utveckling ”...som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov” (*Vår gemensamma framtid* 1988:57, citerad i Olsson 2005:13).

Som i citatet ovan är begreppet hållbar utveckling relativt diffust och tolkas ofta på olika sätt. Inte sällan används det dessutom mycket generellt och får stå för en sorts helhetslösning, där det sällan är klart vad som bör göras eller, kanske ännu hellre, hur detta ska genomföras. Men i takt med begreppets ökade popularitet de senaste 10-15 åren har det också gjorts försök att klarlägga den hållbara utvecklingens idéer. Bland annat i boken *Hållbar utveckling underifrån?* (Olsson, red 2005) där man tillämpar ett grundantagande om att ”Hållbar utveckling är ett globalt framvuxet idékomplex som försöker förena värden som ekonomisk tillväxt, ekologisk balans och rättvisa” (ibid:7).

2.5.5 Motståndskulturer

Att kategorisera de kritiska grupperingar som har kopplingar till miljöfrågan låter sig knappt göras i en bok, och än mindre i en uppsats som den här. Problemet är inte bara att det finns väldigt många olika inriktningar på relationen till miljö i sig, utan också det faktum att den miljöinriktade motståndskulturen numera ofta är inorporerad i grupperingar med bredare syften – exempelvis anti-globaliseringsrörelsen som fick mycket uppmärksamhet omkring millennieskiftet. Det här gör också att det är svårt att peka ut en eller annan ideologi som de olika grupperna är mer eller mindre samlade omkring. Det är ingen större risk att anta att många av motståndsgrupperna har en socialistisk grunduppfattning av något slag. Dock hamnar vi då i en mer politisk-ideologisk fälla som dessutom har en mängd variationsmöjligheter. Istället utgår jag här ifrån att själva motståndet som sådant är en form av ideologisk markör – i bemärkelsen idésystem – som kan specificeras ytterligare, vilket ger en god nivå för analysen. Det blir inte för upphackat i små ideologiska subgrupper, och samtidigt kommer man ifrån en så grund nivå som en generell term som ”motståndskultur” innebär.

Jamison (2003:109) erbjuder en ganska överskådlig kategorisering av olika ”kritiska ekologer”, som han kallar motståndskulturerna, där miljöaktivismen delas upp i fyra idealtyper, vilka det i korthet redogörs för nedan. Genomgången bygger på Jamison (ibid:109ff) där inte annat anges, men vill man fördjupa sig i området är exempelvis *Miljörelsens mångfald* (2001) av Magnus Boström en bra start.

Lokala aktivister – Inom den här kategorin vill man framför allt se resultat, och man satsar mer på att påverka politiska beslut än värderingar och uppfattningar. Det rör sig om protester mot specifika lokala fall av miljöförstöring, samt att arbeta för en bättre miljö i den

omedelbara omgivningen. Ett stort problem för den här typen av grupperingar är att det ofta har visat sig vara svårt att permanenta det lokala engagemanget och aktivismen. Det är ingen ovanlighet att själva aktivismen upphör när man har nått sitt mål eller pengarna tar slut.

Professionella aktivister – Här återfinns framför allt organisationer som WWF, Greenpeace och Svenska Naturskyddsföreningen. Dessa professionaliserades i hög grad under 1980-talet då man till mångt och mycket tog över stafettpinnen från den allmänna miljö rörelsen, som somnade av efter 1970-talet. I kombination med miljöpartiet blev de professionella aktivisterna under den här perioden ”...allmänhetens ombud och ersatte delvis ett bredare folkligt engagemang” (Jamison 2003:115, efter Sjöberg 1988). Det här ledde till att deras roll som miljöförespråkare i samhället förstärktes under 1990-talet. Vissa menar till och med att den här typen av aktivister utvecklades till institutioner och företag istället för rörelser, som hade mer gemensamt med byråkratiska organisationer än med den lokala aktivism som var dess ursprung. Kännetecknande för de här organisationerna är att de har anställda som arbetar med att producera och förmedla kunskap om miljön, samt att de är permanenta. Det här gör att de är tvungna att hitta och bibehålla en nisch och identitet inom miljöarbetet, vilket kan berättiga deras självutnämnda existens som det allmänna intressets representanter. Därför är PR-arbete och inte minst synlighet i medierna mycket viktigt för de här organisationerna, vilket man försöker nå genom bland annat uppseendeväckande aktioner, men på senare tid ofta via rapporter om olika miljöproblem.

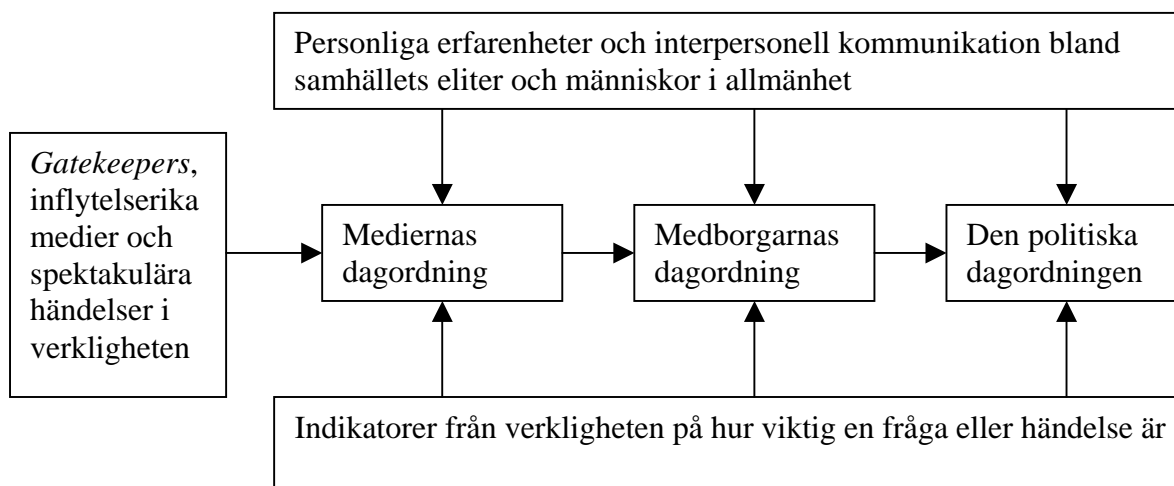
Militanta aktivister – I den här kategorin handlar det huvudsakligen om att påverka människors värderingar, och att agera gentemot vad man bedömer avviker från de egna moraliska och politiska uppfattningarna. Det finns ofta en koppling till just politiska ideologier och det är även vanligt att man har en ekocentrisk övertygelse, det vill säga att människan likställs med andra livsformer. Ett typexempel på militanta aktivister är djurrättsaktivister som befriar djur från olika exploaterande företeelser. Stundtals sammankopplas den typen av aktivister med ett slags naturreligion ”...där djuren anses ha samma moraliska rättigheter och samma typ av känslomässiga förmågor som människor” (Jamison 2003:124).

Personlig aktivism – Det här är en väldigt bred kategori som innehåller allt från gamla ”gröna vågare” som fortsätter experimentera med alternativa livsstilar, till ”vanligt folk” som försöker handla mer miljövänligt. Men som hos de militanta aktivisterna handlar det även här mycket om moraliska aspekter av miljöpåverkan, även om resultaten av övertygelsen inte är lika explicita. Istället handlar det mer om att föra etiska diskussioner om exempelvis genmodifierade livsmedel, samt att utarbeta och stå för sina personliga åsikter och värderingar i fråga om miljön. Den här typen är naturligtvis svår att identifiera i en undersökning som denna, och det finns egentligen inget som säger att en form av personlig aktivism inte kan gå hand i hand med en annan typ av kritisk ekologi, eller till och med någon av de marknadsorienterade miljöideologierna. Dock är den här kategorin bra på så sätt att den innebär en möjlighet till tolkningsram om någon enskild individ skulle utveckla ett personligt resonemang i ett av miljöinslagen som analyseras. Detta får sedan i sin tur givetvis relateras till vad som sägs och ställas mot de andra kategorierna för att kunna förstås som den ena eller andra.

2.6 Dagordningsteori på agendan

I det här avsnittet beskrivs teorin om mediernas dagordningsfunktion eller agenda-setting som det heter i den engelska litteraturen. Teorin har sedan den presenterades i en tidskriftsartikel i början av sjuttioalet (McCombs & Shaw 1972) vuxit ut till en av de dominerande medieteorier. Med andra ord är det ett stort område inom forskningen som kan brytas ned i flera mindre segment, med mer eller mindre specifika förståelser av mediernas relation till samhällen och publik. I och med boken *Agenda-Setting* (Dearing & Rogers 1996) gavs en mer samlad syn på dagordningsteorin, och författarnas genomgång av den resulterade i identifieringen av tre åtskilda dagordningar som delvis påverkar varandra. Enligt det här synsättet, som huvudsakligen är allmänt accepterat inom forskningen, har medierna och medborgarna varsin dagordning samtidigt som det också finns en politisk dagordning (Strömbäck 2000:153f).

Figur 2.2 De tre dagordningarna och deras påverkansfaktorer (Strömbäck 2000:154, efter Dearing & Rogers 1996:8)

Det här ger en översiktlig förståelse av hur dagordningsprocessen påverkar inte bara vår bild av verkligheten, utan även vad den politiska makten tar upp för att diskutera och fatta beslut om. Enligt den här modellen påverkar medieagendan medborgaragendan samt den politiska agendan. Vidare påverkas den politiska dagordningen av medborgarnas dito, men påverkan antas inte gå åt andra hållet annat än indirekt genom medierna (Strömbäck 2000:154). Dessutom identifieras sex faktorer, förutom den politiska agendan, som åtminstone teoretiskt kan hjälpa till att förklara varför medieagendan ser ut som den gör vid specifika tillfällen. Dessa är gatekeepers, inflytelserika medier, spektakulära händelser i verkligheten, personliga erfarenheter, interpersonell kommunikation samt indikatorer från verkligheten på hur viktig en fråga är. Det är med andra ord en ganska så omfattande teoretisk modell som går relativt långt i sitt försök att förstå varför vi diskuterar och har åsikter om vissa saker vid vissa tillfällen – det vill säga hur dagordningsprocesserna i samhället fungerar. För den här uppsatsen är det mest intressant hur mediernas dagordning fungerar samt vad som påverkar den, varför redovisningen och användningen av teorin i första hand koncentreras till denna.

2.6.1 Mediernas dagordning

Inflytelserika medier är en faktor som kan påverka mediernas dagordning och inte sällan får de stora riksmidierna inta den här positionen, eftersom det de har på agendan ofta även tas upp av mindre och lokala medier (ibid:155). Även om de stora nyhetsprogrammen på TV ligger högt upp i mediehierarkin måste man räkna med att också de påverkas av andra medier. *Dagens Nyheter*s debattsida är ett klassiskt exempel som generellt sett ses som mycket inflytelserik i fråga om vad andra medier för upp på agendan.

Den traditionella *gatekeepern*, en enskild journalist som sällan i nyhetsflödet, har inte längre någon större betydelse inom medieforskningen, och finns heller inte kvar på redaktionerna som ett specifikt yrke. Därför har den inte heller någon speciell inverkan på medieinnehållet. Dock menar vissa att även om inte *gatekeepern* längre existerar som person så finns själva funktionen fortfarande kvar till viss del, och att den kan ha betydelse för vad som hamnar i tidningen eller vilka inslag som hamnar i kvällsnyheterna på TV (Strömbäck 2000:166, Shoemaker & Reese 1996:105f). Till exempel så måste naturligtvis journalisterna och redaktörerna fortfarande välja vad som ska bli nyheter. Eller med andra ord göra en nyhetsvärdering som påverkas av såväl personliga värderingar som dagordningarna, vilket gör att den här funktionen i sin tur kan påverka själva dagordningsprocessen.

En tredje påverkansfaktor för medieagendan är *indikatorer från verkligheten på hur viktig en händelse är*. Forskning har dock visat att det ofta inte är indikatorer från verkligheten ensamma som gör att en fråga hamnar på mediernas agenda. Flera studier har till och med kunnat visa att medan en företeelse i samhället, exempelvis brott, sjunker så ökar den journalistiska bevakningen av densamma (se t.ex. Strömbäck 2000:164; Dearing & Rogers 1996:29; Westerståhl & Johansson 1985; Hadenius & Weibull 2003:366f). Vad som däremot enligt medieforskningen spelar en betydande roll i vad som blir och inte blir nyheter är medielogiken. Det här begreppet innebär att man tänker sig att medierna har en slags inbyggd logik som medarbetarna är mer eller mindre medvetna om i exempelvis det dagliga nyhetsarbetet. Medielogiken innebär att "...sådant blir nyheter som passar mediernas format, dess organisation, interna arbetsvillkor, normer och behov av uppmärksamhet" (Strömbäck 2000:157). Utifrån de här faktorerna har det uppstått och utvecklats kriterier för vilka fakta eller händelser som är "nyhetsvärldiga", vilket innebär att de ska kunna tillspetsas, förenklas, polariseras, intensifieras, konkretiseras, personifieras eller passa in i olika stereotyper (se t.ex. Strömbäck 2000:157ff; Hernes 1978:187f).

En av dagordningsprocessens påverkansfaktorer passar perfekt in i medielogiken, nämligen *spektakulära händelser i verkligheten*. Det rör sig här ofta om händelser som till sin natur är så pass ovanliga och/eller överraskande att medierna helt enkelt "måste" ta upp dem. Inte sällan är detta stora olyckor, naturkatastrofer eller krig (jfr Hvitfelt 1985:215f, som har utarbetat en nyhetsvärderingsformel där han listar tio punkter som ökar sannolikheten för publicering ju fler av dessa en händelse innehåller).

De två sista faktorerna som antas påverka medieagendan är *personliga erfarenheter* och *interpersonell kommunikation mellan människor i allmänhet*. Vid en undersökning som denna är det viktigt att ha i åtanke att dessa faktorer kan påverka mediernas dagordning såtillvida att journalisterna är beroende av källor för att producera nyheter. Dessa kan dels vara personer som för medierna innehar intressanta positioner i samhället – typexemplet är politiker eller chefer i näringslivet – dels vanliga medborgare som får representera den allmänna opinionen.

Det här var en koncis redogörelse för dagordningsteorins syn på vad som påverkar mediernas agenda. I analysen av den här studiens resultat kommer den här teorin främst till nytta när det gäller att förklara hur hela miljöfrågan, eller vissa ämnen inom den, behandlas i TV-journalistiken, och vilka faktorer som kan ligga bakom att något tas upp eller ej.

2.7 Narratologi

Narratologi är läran om berättelsen och berättande och har i modern form framför allt vuxit fram i en strukturalistisk vetenskapstradition. Traditionellt sett har det oftast varit fiktion som har studerats inom narratologin, men i takt med att mediernas närvaro och betydelse i samhället har ökat så har det blivit vanligare med narratologiska studier av även icke-fiktion – till exempel TV-nyheter. I den klassiska strukturalistiska narratologin söker man ofta efter en slags objektiv universell sanning som gäller för berättandet generellt. Det är dock inte min utgångspunkt, utan istället drar min användning av teorin mot vad som ibland kallas för en poststrukturalistisk narratologi. Istället för att se berättelsen som en objektiv skapelse som kan friställas från en kontext, innebär det poststrukturalistiska synsättet att texten ses som mer subjektiv skapad, samt att dess ideologiska innehåll och funktion i en historisk kontext erkänns och får betydelse i analysen. En konsekvens av det här är att textbegreppet breddas så att berättelsen och den historiska verkligheten utanför texten blir en del av varandra. (jfr Jansson, B. 2002:9-15).

Efter en den här korta bakgrunden till den narrativa teorin redogörs det nedan för dess beståndsdelar och hur den kan användas i en analys. Där inte annat anges bygger detta på André Janssons (2002:71ff) genomgång av narratologin.

2.7.1 Berättandets innehåll

För att berätta om en händelse, oavsett om det gäller en fiktiv film eller ett nyhetsinslag på TV, behöver man strukturera relevanta skeenden enligt en logisk kausalitet för att helheten ska bli begriplig – man behöver ett narrativ.

A narrative is a representation of a human (or human-like) subject with a project (will, wish, desire) who lives through a series of causally linked events. (Gripsrud 2002:192)

De skeenden som har betydelse för att berättelsen kan berättas kan kallas för signifikanta händelser. Dessa måste alltså ordnas på så sätt att publiken förstår vad som händer samt i olika hög grad varför det händer, beroende på vad berättaren vill förmedla. Kort sagt måste man förmedla en berättelse med en dramaturgisk och logisk motiverad tidsföljd. Man skulle också kunna uttrycka det som att varje narrativ presenterar en övergång, eller delar av den, från ett ekvilibrium (normaltillstånd) via ett disequilibrium (tillstånd av obalans) till ett nytt ekvilibrium (ibid:193, efter Todorov 1977:88).

För att identifiera de signifikanta händelserna skiljer man inom narratologin mellan berättelse – vad som berättas – och diskurs – hur det berättas. I berättelsen finns det två huvudelement. Dels en serie *händelser*, vilka definieras som en förändring mellan olika tillstånd. Dels olika *aktanter* som inom händelserna verkar i särskilda miljöer och under olika omständigheter. Aktanter kan, förutom människor, vara olika grupperingar, naturkrafter eller materiella ting. Utifrån detta bestämmer sedan upphovspersonen – författaren, journalisten, regissören, etc. – hur detta ska berättas genom att utarbeta diskursen.

Ett illustrativt exempel i detta sammanhang är nyhetshändelser, vilka kan återberättas ur flera olika perspektiv och med hjälp av olika dramaturgiska grepp. Så kan ett och samma händelseförlopp ges en mer sensationsbetonad och personifierad gestaltning i kvällspress än i morgonpress – även om både huvudhändelser, aktanter och miljöer är de samma. (Jansson, A. 2002:71f)

Det kan vara värt med en brasklapp om att ”diskurs” i det här fallet inte används som ett begrepp för att beskriva olika slags idésystem (jfr 2.5.1), eller i betydelsen ”språkliga diskurser” som härstammar från en annan teoribildning. För att klargöra hur begreppet används i det här fallet kan man säga att det i princip har samma innebörd som ”dramaturgi”. Diskursen är således det som guidar publiken genom berättelsen och ger oss de vägledningar som behövs för att tolka och förstå den. Bordwell (1985) menar att det i huvudsak är tre moment som är viktiga här – narrativ logik, tid och rum.

Narrativ logik syftar på diskursens kausalitet. Det vill säga hur olika händelser hänger ihop och hur dessa presenteras. En berättelse med fullt logisk kausalitet kan sägas sträva efter ett dokumentärt berättande, eller att vara så objektiv som möjligt i redogörelsen för att förklara hur och varför något har blivit på ett visst sätt. Detta kan exemplifieras av ett ofta uttryckt journalistiskt ideal, där artikeln eller inslaget ska informera publiken genom en saklig och objektiv beskrivning. Huruvida detta görs eller ens är möjligt är emellertid en omstridd fråga som inte kan besvaras här, men det viktiga är att vara medveten om att det här är en typ av narrativ logik som kan förekomma i nyhetsinslag. Men de kausala sambanden kan också döljas av diskursen av olika dramaturgiska anledningar. Till exempel kan det handla om att inte berätta alla detaljer omkring en händelse för att bygga upp spänning, eller att tona ned en persons betydelse för att lyfta fram en annans.

Diskursen handlar också om berättelsens temporala egenskaper och inom narratologin skiljer man mellan *berättelsetid* – den tid själva händelseförloppet tar i ”verkligheten” – och *diskurstid* – den tid som läggs på berättandet. Diskurstiden bestämmer i sin tur över *sekvens* och *duration*. Sekvens syftar på hur händelserna ordnas i berättelsen. Det kan tyckas likt den narrativa logiken men här pratar man inte om orsakssambanden, utan helt enkelt om hur olika händelser inordnas på en tidslinje. Ett nyhetsinslag behöver exempelvis inte börja med att berätta om ett brott för att sedan fortsätta med utredningen och rättegången och till sist domslutet. Istället, vilket antagligen är vanligast, följer man den händelse som ligger närmast i tiden, eller på annat sätt passar nyhetsvärdering och medielogik. I exemplet ovan skulle det innebära att man om dom har fallit i ett ärende oftast inleder med att berätta detta, och går sedan eventuellt tillbaka och berättar om vad som hände innan. Man kan också välja att göra tillbakablickar under berättelsens gång där man så att säga portionerar ut nya fakta som ger mer och mer förståelse, vilket är en annan typ av sekvens. Duration handlar om relationen mellan berättelsetid och diskurstid, vilken fördjupar analysens förståelse av objektets narrativa struktur, och visar hur till exempel ett nyhetsinslag använder ett slags temporala ”effekter”. Det finns fem olika typer av duration, vilka beskrivs av Jansson (2002:73f, efter Chatman 1978; Genette 1980) som citeras nedan:

1. *Summering (summary)*: Diskurstiden är kortare än berättelsetiden. Framför allt förekommer detta slags komprimering i form av verbalt berättande; när en person muntligen återger ett skeende. I rent bildberättande förekommer det sällan att man spelar upp händelser i förhöjt tempo.
2. *Ellipsis (ellipsis)*: Diskurstiden är noll, vilket gäller i filmklipp från en scen till en annan. Man hoppar alltså över händelser som inte är av relevans för berättelsen.
3. *Scen (scene)*: Diskurstid och berättelsetid är lika. I filmade dialoger, dokumentära klipp eller liknande följer man skeendena i realtid. Även om det ofta förekommer klipp i filmningen mellan olika kameravinklar kan det alltså vara fråga om en och samma scen.

4. *Utsträckning (stretch)*: Berättelsetiden är kortare än diskurstiden. Typexemplet är här slow motion – en teknik som främst används för att understryka eller nyansera ett dramatiskt ögonblick.
5. *Paus (pause)*: Berättelsetiden är noll, vilket i visuellt berättande består i att man fryser bilden. I talad eller skriven text kan ett visst ögonblick målas upp i utdragna beskrivningar, som på sätt och vis kan sägas motsvara en filmisk paus.

Slutligen innehåller diskursen ett moment som beskriver de rumsliga förhållandena i berättelsen. Här handlar det om att upphovspersonen väljer vilken information som ska ges till publiken om exempelvis vart en aktant är på väg, eller hur denna placeras i ett rumsligt förhållande till en annan aktant. På samma sätt som i fråga om den narrativa logiken kan man här också välja att undanhålla rumslig information, vilket leder till olika förståelser av berättelsen. Enkelt uttryckt handlar rumsliga beskrivningar om "...att kontextualisera eller inte kontextualisera de händelser som äger rum" (Jansson, A. 2002:74).

Den komplexa berättarstruktur som inte minst TV-mediet har varit med och utvecklat gör dock att man, förutom diskursen, också bör tala om berättandets formspråk eller dess *stil* (ibid.; Bordwell 1985). Här handlar det om att mer eller mindre utbyggda ljud- och bildmässiga estetiska konventioner påverkar berättelsens dramatik. Till exempel kan sorglig musik förstärka en känslösam sekvens, och svart-vitt grynigt foto kan ge en dokumentär känsla. Samtidigt kan dessa stilmarkörer utmanas och ges nya konnotationer genom att man exempelvis använder dem på ett satiriskt vis. Det senare torde det dock inte vara någon större risk att stöta på i miljöinslag i *Rapport*, men det är viktigt att ha klart för sig vilka narrativa funktioner som trots allt kan vara verksamma.

Så långt en allmän beskrivning av narratologins grundläggande utgångspunkter, men då den här undersökningen handlar om nyhetsinslag på TV ska vi se lite närmre på hur narrativen kan se ut i det fallet.

2.7.2 Narrativ i TV-nyheter

Gripsrud (2002:194) menar att det inte är många artiklar eller inslag i dagens nyhetsmedier som har ett fullt utvecklat narrativ. Istället rör det sig oftare om enkla beskrivningar med fokus på information och fakta. Men i ett normallångt reportage är det ändå inte helt ovanligt att det finns ett narrativ som ordnar personer och händelser. Det rör sig ofta om en rörelse från ett ekvilibrium till ett annat, eller från ett ekvilibrium till ett disequilibrium om det inte finns någon lösning att berätta om i nyhetshändelsen. Vissa nyheter blir också följetonger i nyhetsprogrammet i flera dagar, eller till och med flera veckor. Valkampanjer skulle till exempel kunna ses som en sådan långvarig nyhetsföljetong. Då finns det ett större narrativ som följer utvecklingen av skeendet i fråga och inslag för inslag läggs det narrativa pusslet av journalisterna, vilket leder till att publiken kan vara olika insatt i de enskilda inslagen. Men vare sig det gäller ett enskilt inslag om en enstaka händelse, ett inslag om ett långvarigt skeende – till exempel Mellanösternkonflikten – eller ett inslag i en följetong är vi så invanda vid ett berättande med början, mitt och slut att vi själva fyller i de luckor som eventuellt saknas i narrativet. Detta kan antingen göras med reell kunskap eller genom att skapa ett mer eller mindre troligt scenario ur fantasin (jfr ibid:193). Det här är speciellt viktigt att ha i åtanke när det gäller nyheter eftersom de sällan berättar om en händelse fullt ut. Tänk bara om varje nyhetsinslag som handlar om konflikten i Mellanöstern skulle berätta om hela den utvecklingen, från början fram till det som har inträffat och föranlett inslaget! Det skulle nog inte bli så mycket tid över till andra nyheter i alla fall. Istället görs naturligtvis nyhetsinslagen

delvis utifrån förutsättningen att publiken själva fyller i narrativet, och kanske framför allt då bakgrundshistorien, för att sätta nyhetshändelsen i en kontext. Detta kan emellertid ses som potentiellt problematiskt eftersom alla inte vet lika mycket eller har samma kunskaper, och därmed blir narrativet en nyckel till vilka förståelser som premieras i nyhetsinslagen.

3. Syfte och frågeställningar

De båda undersökningarna har olika syften och frågeställningar som i stort sett skiljer sig åt. Dock kan vissa frågeställningar som till exempel den angående miljöideologier, vilken främst är knuten till textanalysen, delvis gå att analysera i också den kvantitativa innehållsanalysen. Nedan redovisas emellertid de båda undersökningarnas syften och frågeställningar var för sig.

3.1 Kvantitativ innehållsanalys

3.1.1 Syfte

Den kvantitativa innehållsanalysens syfte är att följa upp Djerf Pierres (1996) samt Axelssons och Petterssons (2000) studier av televisionens miljöjournalistik genom att undersöka hur den såg ut i *Rapport* år 2006.

3.1.2 Frågeställningar

Då den kvantitativa innehållsanalysen är en uppföljning av tidigare studier bygger frågeställningarna till stor del på vad dessa har tagit upp. En grundläggande frågeställning i analysen som gäller för alla delfrågor är följaktligen:

- På vilket sätt har eventuella förändringar skett och vilka förklaringar kan de teoretiska perspektiven ge till detta?

De enskilda frågeställningarna kan sedan knytas till de olika teoretiska perspektiven, samt naturligtvis till miljöjournalistikens och miljöfrågans historiska kontext.

- Hur ser miljöjournalistikens interna dagordning ut och hur passar miljöfrågan in på mediernas dagordning? Här blir bland annat följande frågor intressanta: Vilka miljöfrågor förekommer i miljöinslagen? Vilken geografisk lokalisering ges miljöfrågorna?
- Vilka miljöopinioner märks i miljöinslagen? Svaret på den här frågeställningen söks främst genom dessa delfrågor: Vilka kommer till tals generellt samt i specifika frågor i miljöinslagen? Vilka beskrivs som orsaker till miljöproblemen?

3.2 Kvalitativ textanalys

3.2.1 Syfte

Den kvalitativa textanalysens syfte är att undersöka vilka narrativ som förekommer i nyhetsinslag om klimatfrågan i *Rapport* år 2006, samt om och i så fall hur detta kan sägas leda till en hegemonisk representation av en specifik miljöideologi.

3.2.2 Frågeställningar

Den kvalitativa innehållsanalysen handlar om att belägga vilka narrativ och miljöideologier som premieras i inslag om klimatfrågan, och frågeställningarna blir således intimt förknippade med dessa teoretiska perspektiv, samt de miljöjournalistiska och miljöideologiska bakgrunderna.

- Hur berättar man om klimatfrågan i miljöinslagen? Det vill säga att jag här är intresserad av att se vilka narratologiska funktioner som används i uppbyggnaden av inslagen, samt vilken sorts (miljö)journalistik detta representerar.
- Kan inslagen om klimatfrågan ses som ett hegemoniskt instrument? Här är intresset riktat mot vilken miljöideologi som premieras i nyhetsinslagen om klimatfrågan. Den här frågan syftar bland annat till att se om och på vilket sätt oppositionella miljöideologier gestaltas i inslagen, eller om den ekologiska moderniseringen som påstås inneha hegemoni även har det här?

4. Metod och material

Den här studien består av dels en kvantitativ innehållsanalys av miljöinslagen i *Rapport* under 2006, dels en kvalitativ textanalys av den narratologiska uppbyggnaden av de inslag som tar upp klimatfrågan. Nedan presenteras de båda undersökningarnas metod, urval, material och tillvägagångssätt. Dessutom diskuteras deras validitet och reliabilitet.

4.1 Begreppsdefinitioner

Här redovisas de definitioner som använts i studiens urval och avgränsning av material. Miljöproblem och miljöfrågor har spelat störst roll i den kvantitativa studien, men också indirekt för den kvalitativa eftersom materialet till dess urval har identifierats i den förra. Klimatfrågan har i sin tur främst använts i den kvalitativa studien, men kan också ses som behjälplig i båda analyserna.

4.1.1 Miljöproblem och miljöfrågor

Eftersom den här studien till stor del är en uppföljning av de tidigare undersökningar som gjorts av den svenska televisionens miljöjournalistik, är det viktigt att ha samma utgångspunkter vad gäller grundläggande begrepp. Därför använder jag Djerf Pierres (1996:23) definition av vad som bör betraktas som miljöproblem:

...*miljöproblem* består av den samhälleliga produktionens och konsumtionens oavsedda och oönskade bieffekter på levande organismer (människor, djur, växter) och deras biologiska livsbetingelser (dvs ej den estetiska eller sociala miljön).

Det kan vara värt att notera att miljöbegreppets innebörd har skiftat genom historien. Det har till stor del präglats av de olika tidernas dominerande uppfattningar av hur man ska förhålla sig till naturen och miljön. Ofta har (natur)vetenskaplig expertis stått för problemformuleringen som sedan har fått stå modell i både det allmänna och politiska samtalet. Inte minst för att det också var denna expertis som relativt okritiskt syntes och hördes i medierna fram till början av 1970-talet. Men i framför allt det empiriska arbetet med en sådan här studie är det svårt att tillämpa en skiftande definition av ett nyckelbegrepp. Därför utgår definitionen ovan från den typen av miljötänkande som växte fram under 1960-talet, där man erkände att hanteringen av naturen, genom främst produktion och konsumtion, kunde ge negativa effekter på naturen själv samt på människor och djur (ibid.). Den här grundtanken kan trots allt sägas leva kvar i stommen av begreppet även om det har förändrats genom åren, och trots att olika grupper i samhället sällan har varit överens om miljöproblemens allvar eller hur de ska lösas.

Stundtals talas det också om *miljöfrågor* och det som avses då är helt enkelt mer konkreta företeelser inom miljöproblematiken, ofta nedbrutna till mindre beståndsdelar inom ett större område:

Miljöfrågor utgörs därmed av frågor om miljöproblemens karaktär, orsaker och konsekvenser, om människans försök att kontrollera, bevara eller restaurera livsmiljön (naturvårdsinsatser, lagstiftning, nya tekniker, alternativa produktionsformer) samt om de politiska, sociala och ekonomiska konsekvenserna av dessa företeelser. (ibid.)

4.1.2 Klimatfrågan

Med "klimatfrågan" avses den förändring av klimatet som främst innebär förhöjningar av jordens temperaturer. Det här är något som har fått stor uppmärksamhet de senaste åren, inte minst i medierna och det allmänna samtalet. Det är dessutom en fråga som flera populärkulturella produktioner tog upp under 2006, vilka i sin tur fick stor uppmärksamhet i medierna (se 2.4.8). Eftersom "klimatfrågan" är ganska diffus som avgränsning har jag utgått ifrån begreppet "global uppvärmning", vilket kan sägas vara ett samlingsbegrepp för de processer och påverkansfaktorer som rör klimatets förändring. Eftersom begreppet global uppvärmning här endast har använts som ett slags urvalsprincip, och inte som teoretiskt perspektiv, ska det endast kort redogöras för dess betydelse. Det är dessutom viktigt för att urvalet av vilka inslag som ska ingå i analysen ska ha en utgångspunkt.

Med global uppvärmning avses i den här studien den sammantagna effekten av mänsklig påverkan av jordens klimat som i förlängningen anses leda till klimatförändringar. Ofta talas det om den ökade växthuseffekten, vilket är den företeelse som mindre påverkansfaktorer leder till, och som kan sägas vara grunden för den globala uppvärmningen.

The basic principle of global warming can be understood by considering the radiation energy from the Sun that warms the Earth's surface and the thermal radiation from the Earth and the atmosphere that is radiated out to space. On average these two radiation streams must balance. If the balance is disturbed (for instance by an increase in atmospheric carbon dioxide) it can be restored by an increase in the Earth's surface temperature. (Houghton 2004:14)

4.2 Kvantitativ innehållsanalys

4.2.2 Metod

För att se hur miljöjournalistiken på TV har förändrats sedan den senaste studien gjordes år 2000 tillämpas en kvantitativ innehållsanalys. Dels för att det överhuvudtaget ska vara möjligt att jämföra resultaten, dels för att det är en metod som lämpar sig för ett stort material som man vill kunna bearbeta statistiskt. En kvalitativ textanalys hade i det här fallet inte bara varit väldigt tidsödande och svår att genomföra, den hade dessutom skjutit syftet med hela studien i sank.

4.2.3 Validitet och reliabilitet

Jag har utfört såväl den kvantitativa som den kvalitativa innehållsanalysen själv, vilket kan ha både för- och nackdelar. Å ena sidan säkras det här att samma tolkningsram har tillämpats både när det gäller kodning och analys. Men å andra sidan ökar risken för systematiska fel vid framför allt kodningen eftersom den inte kan jämföras med någon annans.

Med andra ord finns det en risk att en särskild sorts händelse som jag har kodat på ett sätt skulle koda annorlunda av någon annan. Men då arbetet har gått mycket systematiskt till väga, främst genom ett väl utarbetat kodschema (se bilaga A), tydliga teoretiska utgångspunkter samt en ordentlig kontextualisering, torde det inte vara någon större risk att stora fel som skulle kunna påverka slutresultaten har begåtts. Dock observerades en misstänkt stor skillnad mellan studierna i variablerna över orsaker till miljöproblemen. Detta kan förstås bero på problem vid kodningen, till exempel oklara avgränsningar, eller som nämnts att kodarna i de olika studierna har tolkat kodschemat på olika sätt. Dock var variabeln "ej urskiljbar" förhållandevis hög under hela den undersökta perioden, vilket kan tolkas på ett par olika sätt. För det första kan det givetvis vara så som siffrorna visar – att TV-nyheterna ofta

inte framhäver en tydlig orsak till de problem som de skildrar. För det andra kan variabeln behöva spetsas till för att ge ett bättre instrument vid kodningen. Den här frågan diskuteras närmre i analysen (se 5.1.3).

Naturligtvis finns också risken att jag har missat ett eller annat miljöinslag i genomgången av sändningarna, men detta är något som man tyvärr nästan alltid får räkna med, och även om så skulle vara fallet så innebär det sannolikt inte ett så pass stort oönskat bortfall att resultaten inte kan anses som giltiga.

Studiens resultat kan ses som väl generaliserbara eftersom de bygger på ett totalurval. Möjligen får man ändå vara något försiktig med alltför vida slutsatser då det endast är ett nyhetsprogram som materialet kommer från. Å andra sidan har tidigare studier visat att nyhetsprogrammen i mångt och mycket tar upp samma ämnen (se t.ex. Jönsson & Strömbäck 2007:125f; se också 2.1).

4.2.4 Material och urval

Studiens material utgörs av miljöinslag i *Rapports* huvudsändningar varje dag, vilket år 2006 var ett halvtimmeslångt program klockan 19.30 vardagar och söndagar, samt ett kvartslångt program samma tid på lördagar samt vissa helgdagar. Då detta är en studie med ett totalurval är det samtliga sändningar som funnits tillgängliga som har ingått i materialet. Dock har ett antal sändningar inte kunnat gås igenom på grund av att de inte funnits inspelade eller inte har fungerat. Dessa uppgår till trettiofem program, eller knappt tio procent av alla sändningar 2006. Vidare är det inte alla sändningar som har något miljöinslag och då har inget heller kodats. Sålunda har sändningar från 330 dagar gått igenom och bland dessa har 253 inslag som handlar om miljö identifierats och kodats efter ett kodschema (se bilaga A).

Programmen har funnits tillgängliga vid Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG) vid Göteborgs universitet, och har gått igenom i en mediaspelare på dator. Om det av påannonsern eller inslagets inledning har framgått att det inte handlar om ett miljöinslag har detta kunnat spolas förbi och så har genomgången gått vidare inslag för inslag.

4.2.5 Tillvägagångssätt

När ett miljöinslag har identifierats så har det kodats efter ett kodschema (se bilaga A), vilket innebär att det har setts igenom minst två gånger, men i de flesta fall fler beroende på längd och om det har varit svårt att koda. I det senare fallet har det väl utarbetade kodschemat varit till stor hjälp. Det bygger på det som Monika Djerf Pierre konstruerade till avhandlingen *Gröna Nyheter* (1996) och som sedan tre uppsatser vid JMG, den här inräknad, har vidareutvecklats. De andra uppsatserna är skrivna av Axelsson och Pettersson (2000) respektive Hedman (2005). När det har känts tveksamt om ett inslag är att betrakta som ett miljöinslag så har dess huvudämne och vinkel antecknats för att sedan rådgöra med handledare om det bör kodas eller ej. Dessa har ofta varit inslag om olika naturkatastrofer och epidemier av olika slag, inte minst diverse fokus på fågelinfluensan som var en stor nyhet under framför allt första halvan av 2006. Emellertid ingår den typen av inslag inte i den här studien så de har inte heller kodats (jfr 4.1.1).

Data från kodningen har matats in i SPSS där det har skapats datamängder som sedan har varit underlag för den statistik som har tagits fram ur materialet. Denna är i sin tur grunden för analyser och slutsatser i den kvantitativa innehållsanalysen, där den också jämförs och redovisas med statistik från de tidigare studierna.

4.3 Kvalitativ textanalys

Det faktum att klimatfrågan är ett populärt ämne som inte bara diskuteras i de vetenskapliga och statliga korridorerna, gör att även nyhetsjournalistiken skulle kunna antas lockas till att ta ut svängarna i narrativen lite. Detta gör att det är en bra utgångspunkt för att studera hur narrativen i dagens miljöjournalistik ser ut när det gäller en populär fråga som ändå har ett stort allvar inbyggt i sig. Det senare fångas in av analysens ambition att även studera vilka miljöideologier som premieras i inslagen. Man kan till exempel fråga sig om en mer radikal miljöideologi kan märkas i berättandet när det gäller en sådan här fråga, eller om det är en mer traditionell syn som dominerar?

4.3.1 Metod

När det gäller den kvalitativa textanalysen så har den valts eftersom det dels är ett mindre material, dels eftersom den tjänar syftet med undersökningen. Förvisso hade till exempel de narrativa faktorerna kunnat utarbetas till kvantifierbara variabler i en kvantitativ innehållsanalys, samtidigt som man hade kunnat operationalisera nyckelbegrepp från teorierna om miljöideologier, för att på så sätt analysera just de här inslagens narratologi och ideologiska preferenser. Dock skulle en sådan metod vara för statisk och ett för trubbigt verktyg, som sannolikt skulle riskera att missa de variationer och ambivalenta förhållanden som ett narrativ och, framför allt, ideologier innehåller.

4.3.2 Validitet och reliabilitet

När det rör sig om en kvalitativ textanalys innebär det att de teoretiska begreppen som används appliceras direkt på texten, vilket gör att man får relativt hög definitionsmässig validitet. Reliabiliteten kan dock bli lite lidande i den här typen av kvalitativa analyser eftersom det är jag som tolkar texterna och hur de teoretiska begreppen används. Detta är dock omöjligt att komma ifrån, men jag har strävat efter att vara så transparent som möjligt i studien, vilket innebär att den skulle kunna utföras av någon annan, och på så sätt kontrollera reliabiliteten.

Som vanligt när det gäller kvalitativ textanalys kan man inte ha särskilt höga krav på studiens generaliserbarhet. Istället för att säga något om miljöinslagens utseende och betydelse generellt – vilket är den kvantitativa delens uppgift – går studien här på djupet för att analysera miljöinslagen. Det man kan ha i åtanke är att såväl televisionen som nyhetsjournalistiken är generiska företeelser som gärna ordnar sig efter mer eller mindre uttalade och bestämda mallar. Detta gör att resultaten i den kvalitativa analysen sannolikt förekommer i även andra inslag, även om de naturligtvis inte med säkerhet kan sägas vara giltiga för ett större urval.

4.3.3 Material och urval

I den här delen av studien har miljöinslag som handlar om klimatfrågan undersökts. Det är inslag från samma material som den kvantitativa studien baseras på, således är det inslag från *Rapports* huvudsändningar under 2006. Det är värt att poängtera att det endast är de inslag som handlar direkt om den här miljöfrågan som ingår i det här materialet. Det vill säga att de miljöinslag som exempelvis handlar om utsläpp eller andra företeelser som i allmänhet bidrar till den globala uppvärmningen, men som inte explicit uttrycker detta, *inte* ingår i studiens urval. Visserligen kan den typen av inslag vara nog så intressanta att studera eftersom det till exempel kunde ge en mer heltäckande bild av hur miljöjournalistiken behandlar klimatfrågan. Dock måste en studie alltid begränsas och i det här fallet har jag valt att fokusera på de

miljöinslag som uttryckligen handlar om klimatfrågan. Inte minst eftersom den här frågan, liksom miljöfrågan som helhet, förefaller ha börjat återkomma på dagordningen på senare tid så är det intressant att undersöka hur det såg ut i TV-nyheterna under 2006.

Beroende på hur strikt definition som tillämpas har totalt mellan 15 och 20 reportage om klimatfrågan identifierats bland *Rapports* miljöinslag 2006. Som exempel kan nämnas att det inte alltid är klart huruvida reportaget *uttryckligen* bör anses handla om klimatfrågan eller ej. Jag har dock i så hög grad som möjligt försökt vara konsekvent i mina bedömningar, och noggrann med att det är *reportaget* och inte *jag* som gör kopplingen mellan en företeelse och klimatfrågan. Själva urvalet har sedan tagit sin utgångspunkt i en ambition att täcka in olika former av journalistiska vinklar på klimatfrågan. Bland inslagen dominerade vetenskapliga och politiska vinklingar, men det fanns även exempel som mer tog sin utgångspunkt i en spektakulär händelse, vilken i andra hand kunde ges en mer specifik vinkel. Jag ville också fånga in eventuella skillnader mellan inrikes- och utrikesinslag, vilket medförde att utrikes fick tjäna som en urvalsprincip som sedan i andra hand, i likhet med de spektakulära händelserna, kunde ges en mer preciserad vinkel. Utifrån detta gjordes följande urval (se bilaga B):

- Ny brittisk studie – vetenskaplig vinkel (12:e februari)
- Centerpartiet satsar på miljöfrågor – politisk vinkel (20:e augusti)
- Den internationella klimataktionsdagen – spektakulär händelse (4:e november)
- Kalifornien inför hårdare klimatlagar – utrikes (28:e september)

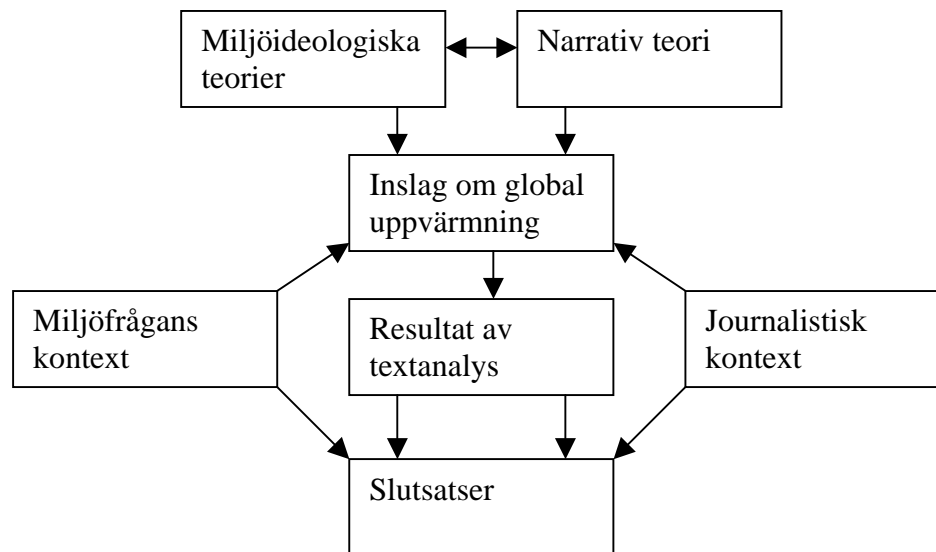
Det här ger ett bra urval ifråga om såväl olika vinklingar som årets olika säsonger. Visserligen är det lite tunt vad gäller vår och sommar, men faktum är att endast två inslag om klimatfrågan identifierades mellan mars och augusti (dessa låg i mitten på maj respektive början på juni). Det här kan antagligen tillskrivas tre stora saker som påverkar nyhetsutbudet. Nämligen att det var valår, fotbolls-VM spelades i Tyskland i juni och friidrotts-EM avgjordes i Göteborg i augusti. Dessutom har de offentliga institutionerna låg eller ingen verksamhet under sommaren, vilket också påverkar nyhetsinnehållet.

4.3.4 Tillvägagångssätt

När ett miljöinslag som har klimatfrågan som huvudämne har identifierats i det kvantitativa kodningsarbetet har detta antecknats för att senare ingå i urvalet till den kvalitativa studien. Efter att urvalet hade gjorts transkriberades inslagen för att tjäna som underlag till analysen (se bilaga B). Dock har jag också haft tillgång till själva inslagen och har kunnat återvända till dem för att kontrollera eller förtydliga något.

I själva textanalysen har sedan inslagen tolkats utifrån de teoretiska begreppen, och resultatet från denna genomgång har jämförts med miljöfrågans och journalistikens historiska kontexter. På det sättet har inslagens narrativ kunnat sättas i ett sammanhang som slutsatserna sedan har kunnat byggas runt. Men naturligtvis präglas min tolkning även av kunskapen om miljöfrågans och journalistikens kontexter, vilket gör att dessa också är verksamma på tolkningsnivån. En enkel tankemodell kan förtydliga hur arbetet har gått tillväga:

Figur 4.1 Tankemodell över den kvalitativa textanalysen

Narrativ logik, tid, rum och stil (formspråk) ses här bland annat som markörer för att en viss tolkning kan sägas premieras i inslaget, vilken kan sättas i relation till miljöideologierna. Men även en narratologisk funktion som vilka aktanter som förekommer i ett inslag är intressant. Här ser man, förutom vilka som får komma till tals överhuvudtaget, hur olika individer eller grupper skildras av narrativet, vilket ger olika förståelser beroende på hur aktanterna ifråga förhåller sig till miljöideologierna.

Dessutom har (miljö)journalistik i sig vissa karaktäristika som premierar olika förståelser i olika hög utsträckning. Det vill säga att exempelvis en hög nivå av stiliserat ljud- och bildspråk i ett inslag, ger en tolkning som i första hand förstår det som ett uttryck för en typisk modern, delvis kommersialiserad, (miljö)journalistik. Detta ger i sin tur ytterligare en dimension till förståelsen av vilken miljöideologi som premieras av inslagen.

5. Kvantitativ innehållsanalys

I det här kapitlet presenteras resultat och analys från den kvantitativa innehållsanalysen. Efter detta följer slutsatser som svarar på undersökningens frågeställningar. Observera att resultaten från de tidigare undersökningarna bygger på studier av *Rapport* och/eller *Aktuellt*, vilket är anledningen till att båda programmen står med i tabell- och figurrubrikerna. Dock är det väsentliga att det är resultat från SVT:s miljöjournalistik, vilket här fokuseras genom den här studiens undersökning av *Rapport*.

5.1 Resultat och analys

5.1.1 Miljöjournalistikens dagordning

När det gäller vilka ämnen som tas upp i miljöinslagen i *Rapport* 2006 (tabell 5.1) märks flera intressanta förändringar sedan den senaste undersökningen. Bland annat har bevakningen av naturskydd samt energi och kärnkraft i princip fördubblats. Detta är anmärkningsvärt eftersom det handlar om ämnen som inte är lika känsliga för enskilda nyhetshändelser som exempelvis oljeutsläpp, vilket nästan har försvunnit helt från miljöinslagen år 2006. I det senare fallet kan man, bland annat utifrån medielogiken, anta att det krävs ett relativt stort oljeutsläpp för att det ska tas upp i riksnyheter på TV. Det är med andra ord inte speciellt troligt att man rapporterar om gamla utsläpp utan att något nytt har inträffat. Men ifråga om naturskydd och energi torde inte enskilda händelser ha lika stor betydelse, utan de kan mer ses som ständigt pågående processer i samhället som får olika stort genomslag i miljöjournalistiken, beroende på vad som står på de olika dagordningarna. Den här undersökningen kan inte uttala sig om medborgarnas dagordning eller den politiska agendan, men med vetskapen om att mediernas dagordning generellt påverkar dem i ganska stor utsträckning kan vi dra slutsatsen att de här båda frågorna är viktiga komponenter när det gäller vilken aspekt av miljöfrågan som diskuteras på dagordningarna.

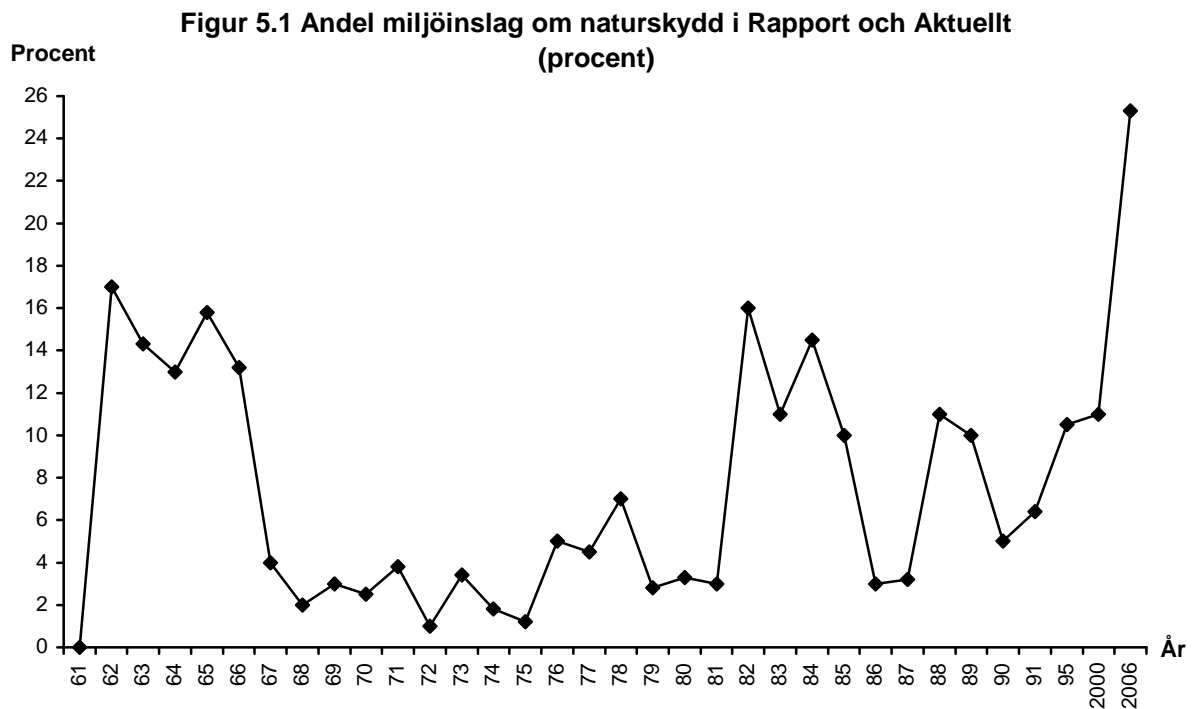
Tabell 5.1 Ämnesområden i Rapports och Aktuellts miljöinslag (procent)

Ämnesområde	1961-1969	1970-1980	1981-1991	1995, 2000	2006
Vattenmiljö	12	4	8	7	6
Luftmiljö	5	3	7	6	6
Varav:					
Växthuseffekten	0	*	2	5	4
Miljögifter	9	10	4	6	5
Bilism och trafik	5	6	6	2	9
Varav:					
Bilavgaser/bly	3	3	3	1	*
Arbetsmiljö	5	12	4	1	*
Naturskydd	16	10	11	12	25
Varav:					
Älvar/vattenkraft	8	4	2	*	1,2
Skyddsvärda djur-/växtarter	8	3	8	11	2,8
Industriell miljö	11	14	17	5	*
Varav:					
Lokala industriutsläpp	4	7	9	0	*
Industrilokalisering	2	2	1	0	0
Industriolyckor/-katastrofer	3	1	3	1	0
Energi och kärnkraft	2	17	20	9	20
Varav:					
Kärnkraftslokalisering	2	1	0	0	0
Kärnavfall	*	5	5	3	1
Kärnkraftsolyckor	*	3	10	1	6
Oljeutsläpp	15	10	6	10	*
Övrigt	20	14	17	42	29
Varav					
Matproduktion/-kvalitet	3	1	3	4	8
Sopor/avfall/miljöfarliga varor	4	3	2	5	5
Skogsbruk	0	1	1	1	2
Allmän miljödebatt	4	1	6	8	6
Summa	100	100	100	100	100
N= (antal inslag)	701	2240	3034	706	253

Kommentar: 2006 innefattar endast inslag i Rapport. Uppgifterna mellan 1961 – 2000 kommer från Axelsson och Pettersson (2000) som i sin tur delvis bygger på Djerf Pierre (1996). * Kategorin förekommer men uppgår till mindre än en procent av antalet inslag.

Det faktum att miljöfrågans plats på allmänhetens agenda har ökat de senaste åren kan också vara en av förklaringarna till att de här frågorna får mycket utrymme. Det är ämnen som

knyter an till å ena sidan ganska allmängiltiga värderingsgrunder – till exempel att skydda djur och natur. Å den andra till energiförsörjningsfrågan - som ofta handlar om alternativa energikällor som vindkraft eller ökad energiförbrukning, vilket i princip alla kan relatera till och berörs av. Bland annat detta gör frågorna till ”bra nyhetsmaterial” som ökar deras chanser att komma med i nyhetsprogrammen, vilket undersökningen visar att de i hög grad också har gjort. I figur 5.1 nedan redovisas naturskyddsfrågans andel av miljöinslagen närmre, och här blir det tydligt att det är en fråga som har varit på återuppgång sedan 1990-talet.

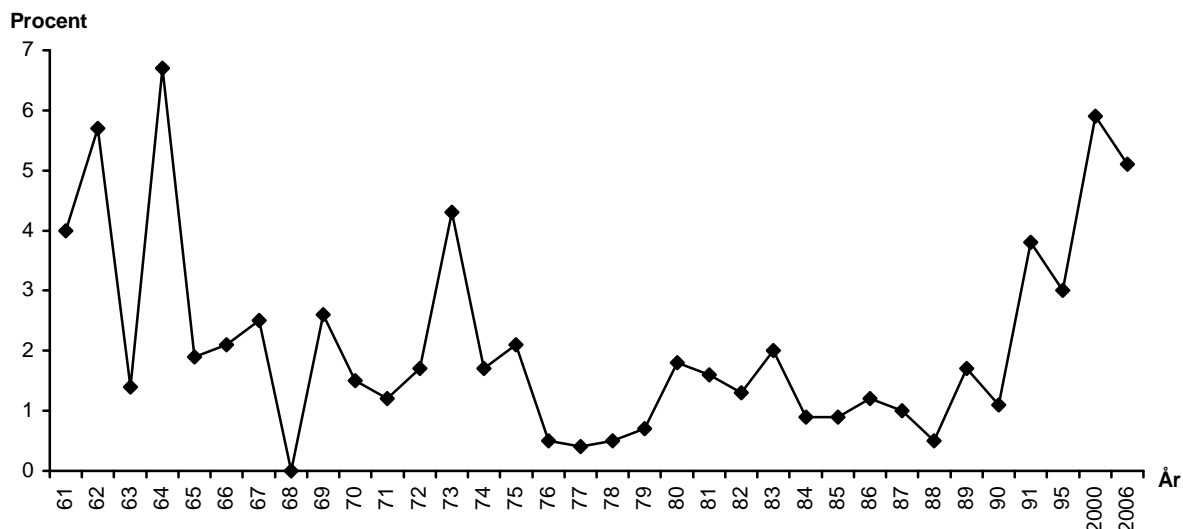

Kommentar: 2006 innefattar endast inslag i Rapport. Uppgifterna mellan 1961 – 2000 kommer från Axelsson och Pettersson (2000) som i sin tur delvis bygger på Djerf Pierre (1996).

Bilism och trafik, som nästan tio procent av inslagen handlar om, är ytterligare ett exempel på att en miljöfråga som berör många ofta tas upp av miljöjournalistiken. I Sveriges vidsträckt land med långa avstånd är många beroende av bilen för att ta sig fram (någorlunda snabbt åtminstone). Detta gör att frågor som rör bilism och trafik av tradition är mycket uppmärksammade, så också inom den televiserade miljöjournalistiken alltså. Den stora skillnaden från år 1995 och 2000 kan delvis förklaras med att olika slags miljöbilar har blivit vanligare och ägare av sådana har dessutom givits skattesubventioner, vilket ökar dess nyhetsvärde ytterligare. En faktor som inte har undersökts men som kan ha påverkat ökningen av bilism i miljöinslagen är att försöket med den så kallade trängselskatten i Stockholm inleddes i januari 2006. I *Rapport* skildrades det här flitigt, bland annat med live-sändningar från betalstationerna, och detta stora genomslag på mediernas agenda generellt kan så att säga ha spillt över på miljöjournalistiken och påverkat dess innehåll.

I den förra studien visar Axelsson och Pettersson (2000:43) hur frågan om sopor och avfall från att ha varit nästintill osynlig under 1970- och 80-talen har populariserats i miljöinslagen under 1995 och 2000. Detta, menar de, speglar att det har blivit vanligare med varningar om ett förestående sopberg till följd av den ökade konsumtionen.

Figur 5.2 Andel av miljöinslagen i Rapport och Aktuellt som behandlar sopor och avfall (procent)

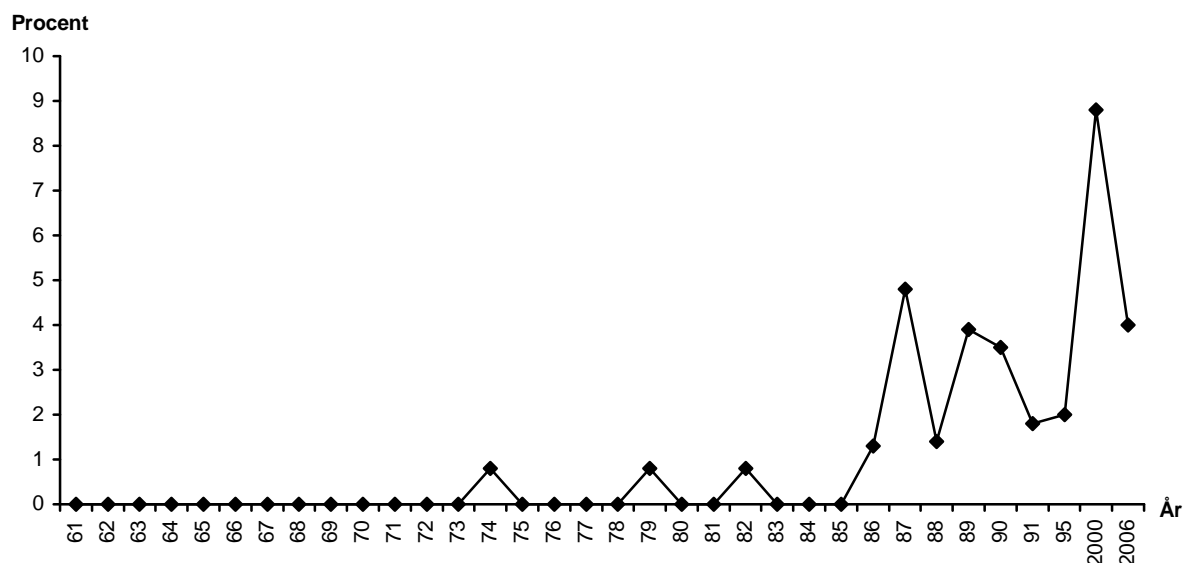

Kommentar: 2006 innefattar endast inslag i Rapport. Uppgifterna mellan 1961 – 2000 kommer från Axelsson och Pettersson (2000) som i sin tur delvis bygger på Djerf Pierre (1996).

Den här trenden verkar dock ha avtagit något och även om det inte skiljer mycket mellan de två sista åren i mätningen så är det en fråga som bevisligen inte längre ses som lika intressant av miljöjournalistiken. Resultatet är något oväntat med tanke på att miljöinslag om matproduktion har fördubblats, vilket innebär att man ökar skildringen av produktionen men minskar på berättandet av dess efterdyningar. Det återstår att se om det bara är en tillfällig nedgång eller om sopfrågan själv är på väg tillbaka mot den miljöjournalistiska sophögen.

Den kvalitativa undersökningen i den här uppsatsen analyserar miljöinslag om den globala uppvärmningen. Därför kan det vara intressant att se hur växthuseffekten, som är en av de främsta effekterna av den globala uppvärmningen, står sig över en längre tid.

Figur 5.3 Andel miljöinslag om ozonlagret och växthuseffekten i Rapport och Aktuellt (procent)

Kommentar: 2006 innefattar endast inslag i Rapport. Uppgifterna mellan 1961 – 2000 kommer från Axelsson och Pettersson (2000) som i sin tur delvis bygger på Djerf Pierre (1996).

Vi märker då att inslag om växthuseffekten och ozonlagret 2006 har minskat i jämförelse med åren 1995 och 2000, då den ersatte framför allt försurning som främsta ämne i miljöinslag om luftkvalitet (Axelsson & Pettersson 2000:40). Under en längre tidsperiod, där mätningarna för åren 1995 och 2000 är uppdelade, syns det att växthuseffekten i stort sett var osynlig inom miljöjournalistiken fram till slutet av 1980-talet. Sedan dess har frågan fluktuerat något fram till år 2000 då den sköt i höjden. Men sex år senare har den alltså sjunkit igen och hamnat på omkring samma nivå som i början av 1990-talet. Det här är förvånande med tanke på att klimatfrågan utgjorde grunden för förhållandevis många nyhetshändelser under 2006 (se 2.4.8). Bland annat fick filmen *En obekvämlig sanning* mycket uppmärksamhet - inte minst tack vare att Al Gore själv kuskade jorden runt (i privatplan) för att göra PR för den. Förvisso förekommer sådana här händelser som fokuserar klimatförändringarna i *Rapport*. Förutom den här filmen märks andra liknande populärkulturella händelser samt mer vetenskapliga som exempelvis presentationen av Stern-rapporten, men sammantaget utgör det alltså en liten andel av de ämnen som tas upp i miljöinslagen. Om jag tillåter mig att vara litet spekulativ så är dock det spontana intrycket att den här frågan borde ha ökat igen under 2007, då stora händelser knutna till den har fortsatt att dyka upp i samhället. Inte minst hamnade återigen Al Gore i klimatfrågans epicentrum när han fick ta emot Nobels fredspris för sitt arbete inom det här ämnet. Men det här är något som en annan undersökning får ge svar på. För den här studien är resultatet sålunda att frågan om växthuseffekten har tappat något av sin popularitet inom miljöjournalistiken, trots att flera stora händelser i anknytning till den inträffade under undersökningsperioden.

Ett sista anmärkningsvärt resultat är att frågor om den industriella miljön i princip har försvunnit helt och hållet från miljöinslagens dagordning. En förklaring kan vara att Sverige har upplevt en rejäl utflyttning av industrier inom produktionen sedan 1990-talet då också minskningen börjar. Detta minskar också risken för exempelvis olyckor och utsläpp inom den sektorn, vilket annars är saker som passar utmärkt in i medielogiken. Men det finns även andra faktorer som bekräftar att industrin har försvunnit - eller klarat sig undan beroende på hur man ser det - från miljöjournalistikens vakande öga. Ett exempel på detta är att miljöinslagen alltmer sällan ser industrin som orsak till miljöproblemen, vilket utvecklas nedan.

5.1.2 Vilka kommer till tals?

I tabell 5.2 nedan ser vi att aktörer som av tradition ofta uttalar sig och förekommer i nyheter fortfarande gör så i 2006 års studie. Partipolitiker och politiska organisationer förekommer som intervjupersoner i ungefär en femtedel av inslagen samtidigt som myndigheter har sjunkit något. Näringslivet har kommit tillbaka till tidigare nivåer på omkring tolv procent efter en låg notering åren 1995 och 2000. Tendensen är alltså att man i *Rapports* miljöinslag generellt sett oftare vänder sig till politiska representanter och offentlig förvaltning än till företrädare för näringslivet.

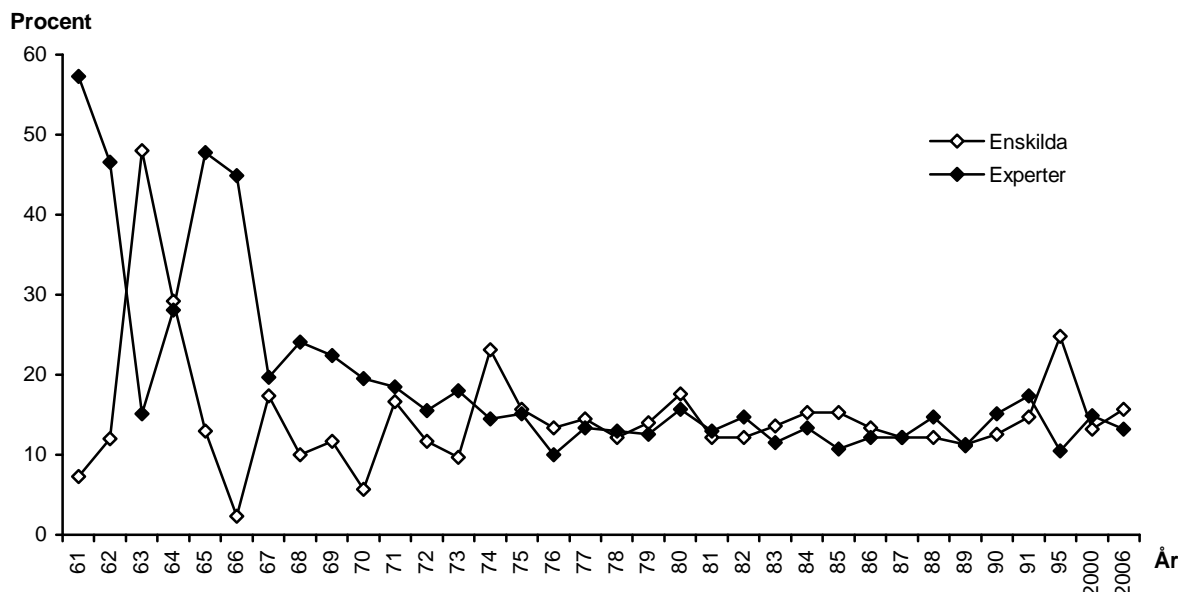
Tabell 5.2 Intervjupersoner i Rapports och Aktuellt's miljöinslag fördelade efter kategorier (procent)

Intervjuperson	1961-1969	1970-1980	1981-1991	1995, 2000	2006
Enskilda medborgare	15	13	13	19	16
Experter och forskare	26	13	13	13	13
Miljöorganisationer	3	5	8	9	7
Varav:					
Naturskyddsföreningen	1	*	1	2	2
Greenpeace	0	*	2	3	1
Lokala aktionsgrupper	1	3	3	1	*
Näringslivet	11	14	14	7	12
Partier, politiska org.	12	20	23	18	21
Varav:					
Socialdemokraterna	5	4	8	5	6
Vänsterpartiet / vpk	0	*	*	0	*
Moderaterna	1	*	1	1	*
Centerpartiet	*	3	2	*	1
Folkpartiet	*	1	1	*	*
Alliansregeringen	-	-	-	-	3
Miljöpartiet	-	-	-	1	2
Kommunalpolitiker	2	4	2	1	*
Utländska politiker	1	4	6	7	3
Myndigheter	22	20	19	20	17
Varav:					
Naturvårdsverket	6	3	3	2	1
Länsstyrelsen	2	2	1	1	2
Arbetarskyddsmyndigheter	*	2	*	0	*
Kärnkraftsmyndigheter	*	1	2	2	2
Kommunal förvaltning	2	2	2	4	1
Tull, polis, brandkår, kustbevakn.	4	3	3	1	*
EU	-	-	-	2	3
Övriga organisationer	5	10	7	7	9
Övriga	6	5	3	5	5
Summa	100	100	100	100	100
N (antal intervjuer)	777	3817	4628	989	566

Kommentar: 2006 innefattar endast inslag i Rapport. Uppgifterna mellan 1961 – 2000 kommer från Axelsson och Pettersson (2000) som i sin tur delvis bygger på Djerf Pierre (1996). * Kategorin förekommer men uppgår till mindre än en procent av antalet inslag. Arbetarskyddsmyndighet är Arbetarskyddsstyrelsen samt Skyddsinspektionen / Yrkesinspektionen. Kärnkraftsmyndigheter är Statens kärnkraftsinspektion (SKI), Statens strålskyddsinstitut (SSI), Statens kärnbränslenämnd (SKN) samt Svensk kärnbränslehantering (SKB). Representanter för de politiska partierna på kommunal nivå har förts till kategorin Kommunalpolitiker. EU har kodats som egen kategori först år 1995.

Övervikten av enskilda personer gentemot experter och forskare som synts sedan mitten av 1990-talet fortsätter på samma bana år 2006.

Figur 5.4 Intervjuer med enskilda respektive experter i miljöinslagen i Rapport och Aktuellt (procent)

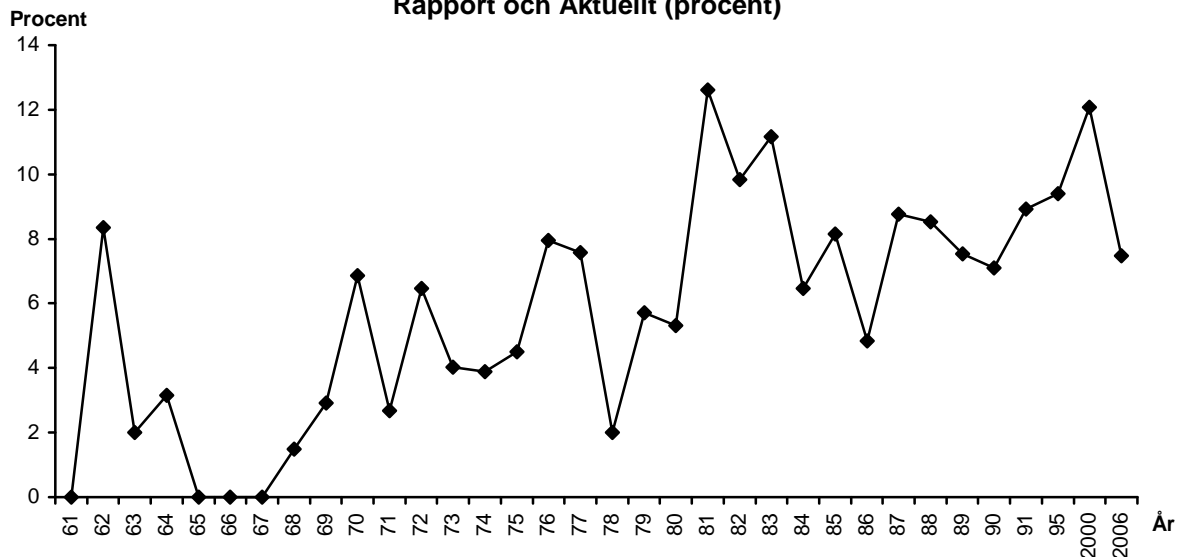
Kommentar: 2006 innefattar endast inslag i Rapport. Uppgifterna mellan 1961 – 2000 kommer från Axelsson och Pettersson (2000) som i sin tur delvis bygger på Djerf Pierre (1996).

Sett över hela tidsperioden så följer detta den allmänna journalistiska utvecklingen mot att förmedla mer känslor och att inte nödvändigtvis sätta faktaspäckade expertuttalanden i främsta rummet. För närvarande är skillnaden mellan andelen enskilda och experter låg, så någon större fara eller risk för att miljöinslagen helt tappar en förmedling av fakta och kunskaper, och bara fokuserar på till exempel känslosamma utspel, finns det ingen anledning att tala om. Dock bör man vara uppmärksam på den här utvecklingen och för nyhetsredaktionerna, speciellt de med ett public service-uppdrag, gäller det naturligtvis att inte tappa för mycket av initierade uttalanden från fackmän i inslagen. Detta skulle kunna leda till problem med såväl själva informationen som förmedlas till mottagarna, samt i förlängningen trovärdigheten som till stora delar är beroende av att man förmedlar riktiga uppgifter från sakkunniga, och inte bara känslofyllda reaktioner från personer på stan. Förvisso finns det inget som säger att informationen är adekvat bara för att någon slags expert intervjuas, men man måste naturligtvis också räkna in journalistens omdöme och utgå från att det i de flesta fall handlar om riktiga och relevanta kunskaper som förmedlas via experter. Att dessa sedan kan ha en personlig agenda är en annan sak att beakta eller snarare utgå ifrån. Inte minst eftersom det har blivit allt viktigare för den här typen av personer och/eller de organisationer de företräder att synas i medier. Det handlar ofta om att just synas, få utrymme och därmed en chans att vara med och sätta dagordningen eller att vara först med att formulera ett specifikt problem. Det här förhållandet kan för den oinvigde tyckas vara en käpp i hjulet för framför allt mediernas objektivitet och frihet i relation till olika typer av makthavare. Men det är egentligen ett slags normaltillstånd där det sker ett utbyte av resurser – medierna får innehåll samtidigt som aktörerna får synas och föra fram sina åsikter. Med detta i beaktande är det alltså inte särskilt märkligt att de som sitter inne med fakta, kunskaper samt eventuella svar och lösningar ofta intervjuas i de undersökta inslagen. Det är inte heller

anmärkningsvärt att enskilda personer intervjuas allt oftare eftersom detta som sagt är en generell företeelse inom journalistiken.

Däremot är det något förvånande att miljöorganisationer inte intervjuas oftare än i cirka sju procent av miljöinslagen 2006 – en andel som har legat relativt stadigt sedan åtminstone början av 1980-talet, vilket framträder i figur 5.5 nedan. Det är trots allt dessa som har mycket sakkunskaper inom miljöområdet och torde därför vara heta intervjukandidater. Dock har de också en tydlig agenda som möjligen journalister kan uppfatta som för partisk i många lägen. Och väljer man att intervjua någon med en så klar uppfattning ska man också låta någon från motståndarsidan komma till tals enligt såväl de etiska reglerna samt i *Rapports* fall sändningsavtalet. I journalistens vardagliga arbete, som på senare år ofta beskrivits som snabbare och mer stressigt, gör man då stundtals kanske valet att endast intervjua en mer neutral expert eller myndighet som inte nödvändigtvis kräver att även en antagonist kommer till tals.

Figur 5.5 Andel intervjuer med miljöorganisationer i miljöinslagen i Rapport och Aktuellt (procent)

Kommentar: 2006 innefattar endast inslag i Rapport. Uppgifterna mellan 1961 – 2000 kommer från Axelsson och Pettersson (2000) som i sin tur delvis bygger på Djerf Pierre (1996).

Vem som får komma till tals beror ofta på vilket ämne inslaget handlar om. I Axelsson och Pettersson (2000:55ff) är det vanliga förfarandet till exempel att experter intervjuas om abstrakta, mer svårbegripliga ämnen, medan enskilda personer föga överraskande främst får uttala sig när det gäller allmänna ämnen som kan relateras till vardagslivet.

Tabell 5.3 visar hur fördelningen av intervju personer per ämne ser ut i miljöinslagen 2006.

Tabell 5.3 Intervjuade inom ämnesområde i Rapports miljöinslag 2006 (procent)

Intervjupers.	Ämnesområde									
	Vatten	Luft	Miljö- gifter	Mat- prod.	Bilism, trafik	Energi, kärnkr.	Natur- skydd	Allmän miljö- debatt	Sopor, avfall	Övrigt
Enskilda	13	13	19	0	11	13	14	11	43	34
Experter	23	20	19	11	2	6	21	3	0	26
Miljöorg.	10	13	9	4	9	4	4	5	10	15
Näringsliv	6	2	16	0	36	28	4	3	15	2
Politiker	0	40	9	16	30	21	16	73	10	4
Myndighet	42	10	19	24	0	22	18	0	12	13
Övriga org.	3	0	6	45	6	2	11	5	0	4
Övriga	3	2	3	0	6	4	12	0	10	2
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N (antal int.)	31	40	32	45	47	111	118	37	40	47

Ett mycket tydligt förhållande är att det är politiker (73 procent av intervjuerna) och knappt någon annan som uttalar sig när det gäller den allmänna miljödebatten. Här fokuserar miljöinslagen således på miljöfrågan utifrån de (parlamentariska) politiska processerna. Enskilda personer är den aktör som får komma till tals näst oftast, men ändå i endast elva procent av intervjuerna i det här ämnesområdet. Det här tyder på att miljöjournalistiken politiserar den allmänna miljödebatten, vilket kanske inte är så märkligt om man utgår ifrån att denna ska föras av just politiker. Men sett ur miljöideologisk synpunkt är det snarast så att samhällets etablerade aktörer tillåts dominera miljöfrågan relativt oemotsagda – experter och miljöorganisationer får endast tre respektive fem procent av intervjuerna här. Dock kan politiska partier och enskilda politiker, troligen främst representerade av miljöpartiet, också vara mer kritiska och i intervjuerna uttrycka detta. Den här studien kan inte uttala sig om hur intervjupersonerna uttrycker sig i intervjuerna, men ett rimligt antagande utifrån de miljöideologiska perspektiven är att de etablerade politikerna i huvudsak ger uttryck för den ekologiska moderniseringen. I den kvalitativa textanalysen märks detta inom klimatfrågan, men hur det ligger till mer allmänt är något för en annan kvalitativ studie att fördjupa sig i.

Som hos Axelsson och Pettersson (2000) fortsätter luftkvalité att vara en politiserad fråga år 2006. Det här är politikernas näst största arena och de förekommer dubbelt så ofta som experter. Det här är också en viktig arena för miljöorganisationerna som får uttala sig lika ofta som enskilda personer.

När det gäller bilism och trafik så var det en politiserad fråga år 2000, vilket den till viss del också är år 2006. Men nu har det även blivit en arena för näringslivet som kommer till tals i ungefär en tredjedel av intervjuerna. Det här beror troligen mycket på att så kallade miljöbilar har blivit vanligare, vilket tillverkarna verkar ha lyckats med att få in i miljöinslagen.

Sopor och avfall är som år 2000 allmänhetens arena nummer ett, och enskilda syns här i nästan hälften av intervjuerna. Miljöorganisationer, politiker, myndigheter och näringsliv är de andra aktörerna i den här frågan, men de ligger på jämförelsevis låga nivåer, som knappt har förändrats sedan den förra undersökningen.

Som år 2000 utgörs experternas främsta arenor av naturskydd, vatten- och luftkvalité. Luften har behandlats ovan, men när det gäller vattenkvalité så är det år 2006 också myndigheternas stora arena. Sålunda förefaller ämnet främst tas upp som en expert- och tjänstemannafråga i miljöinslagen år 2006, vilket också är fallet med miljögifter.

Avslutningsvis är matproduktion och matkvalité framför allt en arena för övriga organisationer. Vilket visar att den här frågan till stor del domineras av specifika bransch- eller intresseorganisationer, som exempelvis Krav. Dock är myndigheterna även här ganska frekvent representerade, vilket tyder på att det är en fråga där regleringar och kontroll får stor betydelse.

5.1.3 Vilka är miljöbovarna år 2006?

Visserligen stämmer resultatet som visas i tabell 5.4 överens med att den industriella miljön i princip har försvunnit som ämne i miljöinslagen (se tabell 5.1), men att förhållandet mellan industrin och allmänheten har förändrats så drastiskt är synnerligen anmärkningsvärt. Det här är en så pass stor skillnad att det är värt att dra åt sig öronen litet och fundera över vad det här kan bero på. Å ena sidan kan det ha förekommit olika tolkningar i kodningen, vilket kan svara för en del av förändringen. Å den andra är underlaget något skevt eftersom det innehåller en hög andel inslag där orsaken inte pekas ut eller har gått att urskilja.

Tabell 5.4 Samhällsverksamheter som beskrivs som orsaker till miljöproblemen i *Rapports* och *Aktuellt*s miljöinslag (procent)

Orsak	1961-1969	1970-1980	1981-1991	1995, 2000	2006
Industrin	35	51	48	54	11
Varav:					
Energiproduktion	7	20	21	14	4
Jordbruket	2	2	3	6	*
Skogsbruket	1	3	2	1	1
Allmänheten, hushållen, varukonsumtion	2	2	2	7	10
Bilism, trafik	3	4	5	4	4
Övriga källor	8	7	6	4	19
Ej källa, ej urskiljbar	49	31	34	24	55
Summa	100	100	100	100	100
N (antal inslag)	1015	2707	3496	706	252

Kommentar: 2006 innefattar endast inslag i Rapport. Uppgifterna mellan 1961 – 2000 kommer från Axelsson och Pettersson (2000) som i sin tur delvis bygger på Djerf Pierre (1996). * Kategorin förekommer men uppgår till mindre än en procent av antalet inslag.

I uppsatsen *Till salu: Ett grönt samvete*, som undersöker miljöjournalistiken i *Dagens Nyheter* 2004, märker Hedman (2005:48ff) samma fenomen angående industrin som miljöbov mellan sin studie och de som gjorts av SVT:s nyheter. Men efter en omräkning kvarstår skillnaden, vilket tyder på att miljöjournalistiken inte längre är lika benägen att ange industrin som orsak till miljöproblemen. Därför kan det vara värt att se hur fördelningen ser ut om endast de inslag där en källa anges ingår i underlaget.

Tabell 5.5 Samhällsverksamheter som beskrivs som orsaker till miljöproblemen i *Rapports* och *Aktuellt*s miljöinslag där orsak anges (procent)

Orsak	1961-1969	1970-1980	1981-1991	1995, 2000	2006
Industrin	69	74	73	71	24
Varav:					
Energiproduktion	14	29	32	18	9
Jordbruket	4	3	5	8	1
Skogsbruket	2	4	3	4	3
Allmänheten, hushållen, varukonsumtion	4	3	3	9	21
Bilism, trafik	5	6	7	4	9
Övriga källor	16	10	9	4	42
Summa	100	100	100	100	100
N (antal inslag)	518	1868	2308	537	113

Kommentar: 2006 innefattar endast inslag i Rapport. Uppgifterna mellan 1961 – 2000 kommer från Axelsson och Pettersson (2000) som i sin tur delvis bygger på Djerf Pierre (1996). De inslag där ingen källa pekas ut eller inte är urskiljbar ingår inte i underlaget.

Utan inslagen där ingen källa finns kvarstår förhållandet mellan ”industrin” och ”allmänheten”, vilket också var fallet i Hedmans undersökning. Men då andelen övriga källor också är avsevärt högre 2006 än vid de tidigare studierna, så förstärks antagandet att olika bedömningar har tillämpats vid de olika kodningarna, vilket tyder på en låg reliabilitet. Med detta i åtanke får man i det här fallet vara lite försiktig med att dra slutsatser utifrån det här underlaget. Dock stämmer siffrorna ovan överens med den ökade betydelse som tillskrivits konsumtion inom såväl miljöjournalistiken som miljöopinionen sedan mitten av 1990-talet. Det här resultatet kan således delvis ha sitt svar i att det inom dagens miljöjournalistik faktiskt finns en tendens att peka ut andra grupper än industrin som orsaker till miljöproblemen. Slutsatsen är inte helt orimlig eftersom den också märktes hos Hedman (*ibid.*), samt hos Axelsson och Pettersson (2000:49f) som visar att allmänheten allt oftare pekas ut som orsak till miljöproblemen. År 2006 är förhållandet mellan produktion och konsumtion som orsak således relativt jämnt med en liten övervikt för konsumtionen. Detta illustreras nedan i tabell 5.6. Observera dock att andelen av övriga källor är mycket hög år 2006.

Tabell 5.6 Andelen miljöinslag i *Rapport* och *Aktuellt* som anger produktion respektive konsumtion som källa till miljöproblemen (procent)

Verksamhet	1961-1969	1970-1980	1981-1991	1995, 2000	2006
Produktion	75	81	81	83	28
Konsumtion	9	9	10	13	30
Övriga källor	16	10	9	4	42
Summa	100	100	100	100	100
N (antal inslag)	1015	2707	3496	706	252

Kommentar: 2006 ingår endast *Rapport*. Siffrorna utgår från en sammanräkning av tabell XX endast orsaker anges. I produktion ingår industrin-allmänt, energiproduktion, jordbruk och skogsbruk. I konsumtion ingår allmänheten / hushållen / varukonsumtion samt bilism / trafik. Uppgifterna mellan 1961 – 2000 kommer från Axelsson och Pettersson (2000) som i sin tur delvis bygger på Djerf Pierre (1996).

Enligt det här pekar alltså också min studie åt en riktning där allmänhet och konsumtion beskrivs som orsaker till miljöproblemen i något större utsträckning än industri och produktion. Men då underlaget inte är helt tillförlitligt, vilket har diskuterats ovan, så ska inte alltför stora slutsatser dras utifrån det här. Avslutningsvis kan vi lite försiktigt konstatera att miljöjournalistikens tendens att oftare beskriva allmänheten som en orsak till miljöproblemen verkar hålla i sig, samtidigt som kamerorna i högre grad riktas bort från miljöns tidigare nemesis industrin.

5.2 Slutsatser – kvantitativ innehållsanalys

Syftet med den här undersökningen är att se om och hur miljöjournalistiken har förändrat sig sedan föregående studier. I analysen har frågeställningar använts för att söka svar på detta, och dessa kan märkas under resultatredovisning och analys. Nedan presenteras sammanfattande slutsatser som svarar på den huvudsakliga frågeställningen om vad som har hänt med televisionens miljöjournalistik år 2006.

5.2.1 Dagordningen

Miljöjournalistikens dagordning har generellt sett inte genomgått några omvälvande förändringar sedan år 2000, men det finns några intressanta skillnader som är mer eller mindre framträdande.

Naturskydd har stärkt sin position som det vanligaste ämnet i miljöinslagen, samtidigt som energi och kärnkraft har återkommit starkt efter att ha varit något undanskymd 1995 och 2000. Detta tyder på att ämnen som många kan relatera till och identifiera sig med fortsätter att vara en viktig del av dagens miljöjournalistik. En annan sak som bekräftar den slutsatsen är att nästan vart tionde miljöinslag 2006 handlar om bilism eller trafik, vilket också är en stor fråga för allmänheten. Sopor och avfall har minskat något sedan förra studien, men förekommer fortfarande på dagordningen. En fråga som däremot i princip har försvunnit är den industriella miljön. Med andra ord ytterligare en sak som pekar mot att åtminstone televisionens miljöjournalistik tenderar att ”privatisera” miljöfrågan. Men då Hedman (2005) märker samma fenomen i sin studie om *Dagens Nyheter* så är det rimligt att anta att detta är en generell riktning för miljöjournalistiken i dagens Sverige. Det här stämmer också överens med bilden av hur den allmänna miljöopinionen ser ut idag. Miljöfrågan är etablerad och normaliserad, och således tycks det finnas en påverkansrelation mellan mediernas agenda och den allmänna samt politiska. Slutsatsen ifråga om förändringen av miljöjournalistikens innehåll är således att den har gått mot att alltmer ta upp allmänna miljöproblem och -frågor på dagordningen.

5.2.2 Aktörer i televisionens miljöjournalistik

I den här undersökningen har vi sett att de traditionella aktörerna – politiker och experter – generellt sett dominerar miljöinslagen. Dock har förekomsten av enskilda personer förstärkts, vilket tyder på att miljöjournalistiken är mer benägen att fokusera på känslor och skapa en yta för identifieringsmöjligheter. Detta kan också tolkas som ett tecken på en ökad grad av personifiering som i sin tur är ett tecken på en ökad grad av kommersialisering i journalistiken.

Intressant är också att miljöorganisationerna har tappat mark på den mediala arenan. Detta kan dels förstås som ett resultat av den ökade privatiseringen av miljöfrågan, men också som en effekt av att den allmänna dagordningen är så pass insatt i miljön. Detta kan då antas göra att miljöorganisationerna tappar i betydelse eftersom människor i allmänhet anser sig som ”tillräckligt kunniga” i miljöfrågan. Men att de så att säga glöms bort i den allmänna debatten kan också bero på att de inte längre förekommer lika mycket i medierna. Hur förhållandet ser ut här kan inte den här undersökningen svara på, men vi kan konstatera att miljöorganisationerna onekligen har en problematisk situation.

Ytterligare ett resultat som tyder på privatiseringen av miljöfrågan är att näringslivet har tagit över bilism- och trafikarenan från politikerna. De senare förekommer visserligen fortfarande i förhållandevis hög utsträckning, men har alltså fått betydande konkurrens av privata intressen. Dock har politikerna sin befästning i den allmänna miljödebatten. Här styr

man helt som överlägset största aktör. Det här kan tolkas som att privatiseringen framför allt gör sig gällande i specifika miljöfrågor – exempelvis bilism och sopor – medan mer generella frågeställningar ges till politikerna. Det här kan till viss del också sägas spegla den allmänna ”vänta-och-se-logik” som märks i den kvalitativa analysen. När det gäller större generella frågor vänder sig miljöjournalistiken till politikerna för att ta temperaturen på den allmänna debatten.

Den sammantagna slutsatsen här är att miljöjournalistiken, i överensstämmelse med journalistiken i allmänhet, har gått mot en rapportering som alltmer fokuserar på att beröra publiken. Detta åstadkoms främst genom en personifiering av nyheterna, vilket bidrar till privatiseringen av miljöfrågan. Samtidigt har miljöjournalistiken gett den allmänna miljödebatten till politikerna, som fullkomligt dominerar den arenan, och således balanseras privatiseringen upp på en generell nivå. Dock är det viktigt att komma ihåg att i de flesta enskilda frågorna förekommer fortfarande en ganska traditionell representation av aktörer.

5.2.3 Orsaker till miljöproblemen i miljöjournalistiken

Resultaten pekar här mot att den ökade beskrivningen av allmänheten som miljöbov verkar stärkas 2006. Dock är underlaget i det här fallet inte helt tillförlitligt så detta skulle behövas undersökas närmre för att nå ett säkrare resultat. Men som vårt finger i vinden betraktat kan de här resultaten leda till slutsatsen att industrin inte längre utpekas som miljöns fiende nummer ett. Idag heter istället denna lika ofta Allmänheten.

5.2.4 Huvudsakliga slutsatser

Den huvudsakliga slutsatsen av den här studien blir således att riktningen mot en privatisering av miljöfrågorna som har märkts i miljöjournalistiken de senaste dryga tio åren har förstärkts, och nu bör betraktas som dess normaltillstånd. För att svara på den övergripande frågeställningen kan det sägas att miljöjournalistiken i den svenska televisionen inte har genomgått några större förändringar. Istället är svaret framför allt att tendenser har stärkts och i vissa fall nu kan betraktas som ett normaltillstånd för den televiserade miljöjournalistiken, som stundtals också bör gälla för miljöjournalistiken generellt.

6. Den kvalitativa textanalysen

I det här kapitlet presenteras och analyseras först inslagets narrativ och representation av miljöideologier. Efter det följer slutsatser som svarar på undersökningens frågeställningar.

6.1 "Ny brittisk studie", Rapport 12/2 2006

6.1.1 Berättelsens signifikanta händelser

I det här inslaget utgörs berättelsens huvudsakliga händelser av att man direkt går in i ett disekvilibrum – det norra halvklotet tycks värst drabbat av en värre växthuseffekt – som sedan dominerar berättelsen. Det ursprungliga ekvilibriumet lämnas här alltså till tittarna att fylla i själva, vilket man troligen mer eller mindre medvetet gör. Vi tänker knappast på vår vardag som direkt hotad av klimatet (även om det kanske borde göras mer) utan tolkar det i stort som ett normaltillstånd, vilket direkt bryts av reportagetets påannonsering som mellan raderna säger att det norra halvklotet är utsatt för en fara. Den här rubbningen av balansen fortsätter i reportagetets inledning när reportern beskriver effekter av klimatförändringar de senaste 30 åren. Tillståndet är senare detsamma under inslaget, även om faran är nedtonad och man koncentrerar sig på vetenskapliga fakta. Men mot slutet förstärks detta disekvilibrum igen men tonas snabbt ned igen genom att det antagligen är värre på andra ställen än i Sverige, vilket kan tolkas som att ett slags nygammalt ekvilibrium har infunnit sig – vi är tillbaka där vi började med att vara medvetna om klimathotet, som dock inte är lika akut för oss i Sverige som i andra delar av världen.

6.1.2 Aktanter

De huvudsakliga aktanterna är reportern, den engelske forskaren och den svenske forskaren. Det är främst reportern som för händelserna framåt med sina summeringar i diskursen, vilka bekräftas av forskarna. Den svenske forskaren får dock en mer aktiv roll som ett slags domedagsprofet när han som slutplädering i reportaget talar om den fatala värmeböljan i Frankrike. Det senare frikopplar reportern från att bli den som explicit drar några slutsatser, och här får alltså expertisen förmedla sin bild av problemet. Dock bör det nämnas att forskarens uttalande naturligtvis påverkas av narrativet som helhet och hur det är uppbyggt genom främst redigering. De anonyma människor som förekommer i bildberättandet kan här främst ses som ett sätt för narrativet att personifiera berättelsen. Genom att koppla ihop temperaturhöjningen med framför allt sol och bad ökar chansen att tittarna kan känna igen sig och koppla berättelsen till sin egen vardag. Det ökar till viss del också dramatiken – ska vi inte våga sola och bada eller åka till Frankrike nu?

6.1.3 Stil

Narrativet har en stil som kan beskrivas som traditionellt nyhetsinslag. Det är raka klipp och bara någon enstaka zoomning eller panorering. Ljudmässigt förekommer det bara lite sorl som förstärker bilderna och med det också den verbala texten.

6.1.4 Rum

Det här inslaget rör sig över stora rumsliga förhållanden som skiftar i takt med reporterns voice-over och hjälper till att föra berättelsen framåt. De rumsliga förflyttningarna motiveras hela tiden av texten. Oftast är bildberättandets enda syfte att understryka det som någon av aktanterna säger, främst reportern. Händelserna kontextualiseras på sätt att de bekräftar tesen att det blir varmare – smältande is, badande människor. Dock kan man säga att den svenske forskaren är något distanserad från händelserna. Han blickar ut över världen från sitt kontor.

6.1.5 Berättelsetid

Berättelsetiden rör sig här som mest över flera hundra tusen år, men koncentrerar sig i första hand på den period som nya studien undersöker, dvs ungefär 1200 år bakåt i tiden.

6.1.6 Sekvens

Händelserna ordnas här relativt kronologiskt. Först talar reportern om hur det ligger till med klimatet och vad det har fått för konsekvenser, sedan går man in på själva nyheten – den nya studien som säger att det är värre än vad man har trott. Reporterns beskrivning av studien är dessutom ett slags subnarrativ i inslagets narrativ, då hon går igenom hur arbetet med den har gått tillväga, vilket forskaren på telefon får fylla i med vissa bekräftande uttalanden. Efter det här går man dock tillbaka i tiden till förra hösten (2005) då en annan studie publicerades i samma tidskrift (*Science*) som den nya. Detta görs för att förklara den drivande tesen om att det blir varmare med ökade nivåer av växthusgaser i atmosfären. Därefter är man snabbt tillbaka i nutid och en svensk forskare som berättar hur det här konkret kan arta sig i Sverige, men också i Europa, vilket blir en brygga bakåt i tiden igen till värmeböljorna i Frankrike 2003, vilket också reportaget slutar med.

6.1.7 Duration

Eftersom det här till stora delar är ett historiskt berättande blir det till övervägande del summeringar som används i diskurstiden när det gäller den verbala texten. I bildberättandet rör det sig istället om ellipser, det vill säga att man hoppar över händelser som inte är relevanta för berättelsen. Detta är mycket vanligt och i det här fallet nödvändigt eftersom man gärna inte kan berätta om hela klimatutvecklingen från flera hundra tusen år tillbaka i tiden.

6.1.8 Narrativ logik

Diskursen i det här inslaget har en hög kausalitet. Händelserna ordnas i stort sett historiskt kronologiskt och följer utvecklingen av klimatet under de senaste 1200 åren genom den nya studien. Efter det inledande konstaterandet att den globala uppvärmningen pågår, och en kort beskrivning av syftet med den nya studien (en sammanställning av information om temperaturerna på det norra halvklotet under en lång period), vilket blir inslagets dramaturgiska båge, hoppar man tillbaka till utgångspunkten för studien. Sedan följer en narrativ logik som utgår ifrån studiens tillvägagångssätt. Med andra ord får vi följa forskarnas arbete och utifrån detta få det berättat hur klimatet har sett ut.

Dock förekommer det en viss lucka i det kausala berättandet när det beskrivs hur forskarna har studerat trädens årsringar. I diskursen är det inte helt tydligt vad detta har för betydelse för att se klimatförändringar. I telefonintervjun förklarar forskaren att man har hittat några av de mest slående årsringarna i norra Sverige, att man ser hur mycket trädet har vuxit på årsringarna samt att hur mycket träd i kalla regioner växer avgörs av sommartemperaturerna.

Men det dras ingen vidare slutsats av detta utan det lämnas till tittarna att själva fylla i. Eftersom såväl studioankaret och reportern redan från början har fastslagit att den globala uppvärmningen pågår, och att den är värre än väntat på det norra halvklotet, så har man också lett in publiken i en viss riktning. Därför torde en tolkning som premieras vara att man i träden i norra Sverige har sett att temperaturen har ökat, och att detta är ett bevis för värmeböljor och smältande polarisar.

Efter att beskrivningen av den nya studien är klar fortsätter diskursen att följa den till publiceringen. Här sker en dramaturgisk upptrappning i den narrativa logiken när reportaget plötsligt avslöjar att en annan studie, i samma tidskrift, har bevisat att växthusgaserna är högre än någonsin. Diskursens kausalitet och spänning bibehålls här av att man förklarar vad detta innebär i vardagliga termer. Detta görs av en svensk forskare som berättar hur många grader temperaturen *kan* stiga i Sverige, vilket emellertid genast tonas ned av en jämförelse med Centraleuropa där det *kan* bli ännu värre, vilket skjuter bort den omedelbara problematiken från den svenska publiken. Den narrativa logiken uttrycker explicit, genom den svenske forskaren, att den globala uppvärmningen kan få ännu värre konsekvenser än de som redan har inträffat på grund av ovanligt höga temperaturer:

Erland Kellén, forskare: *Frankrike kan till exempel de varmaste sommardagarna bli tio grader varmare än vad de är idag. Drygt plus femtio istället för drygt plus fyrtio mitt i sommaren. Och det såg vi ju tjugohundratre vad en väldig värmebölja kan få för konsekvenser. Det var ju tusentals människor som dog i Frankrike.*

Det här går helt ifrån inlagets tidigare narrativ där en vetenskaplig och logisk diskurs med generellt sett hög kausalitet dominerar. Den avslutande delen får istället en hotfull och spekulativ karaktär, som ändå kan bli tolkad som den tidigare diskursen eftersom aktanten som driver den här tesen har expertstatus. Det här tyder på en vilja att komma ifrån en abstrakt skildring av den globala uppvärmningen, och förmedla dess direkta konsekvenser för publikens vardagliga liv.

6.2 "Centerpartiet satsar på miljöfrågor", Rapport 20/8 2006

6.2.1 Berättelsens signifikanta händelser

Det är möjligen något magstarkt att tala om renodlade ekvilibrium och disequilibrium i det här fallet. Men det kan ändå skönjas en rörelse mellan olika tillstånd i förhållandet mellan centerpartiet och alliansen, här representerad av moderaterna. Det här narrativet rör sig från ett normaltillstånd där allt tycks vara frid och fröjd i alliansen. Olofsson säger till och med att de andra partierna vill ha hjälp av centern:

Reporter (Rep): *Vad har ni för stöd för de här förslagen bland de övriga partierna?*
Maud Olofsson: *Jag ser ett ökat intresse men också... vad ska jag säga... önskemål om att... "hjälp oss i alliansen". Det är bra om Centerpartiet utvecklar miljöpolitiken därför att vi behöver en sån politik också i en ny modern alliansregering.*

Men i socialdemokraternas föga oväntade kritik av centerns förslag framkommer att man inte kan tro på centerpartiet eftersom de är i lag med de övriga borgerliga partierna, vilka Sommestad försöker så split emellan:

Lena Sommestad, miljöminister: *Jag är förvånad på så sätt att Centerpartiet saknar ju helt trovärdighet när man kommer med det här förslaget nu, eftersom man sätter sig i en regering med moderaterna och även folkpartiet och kristdemokraterna, som inte alls stöttar upp den här typen av mål. Moderaterna har ju sagt till exempel att det är oansvarigt att sätta mål på medellång sikt som centern gör nu och man har systematiskt sagt nej till allt vad vi har gjort när det gäller investeringar i den här typen av åtgärder.*

Här ges narrativet en, åtminstone potentiell, ökad konflikt mellan centern och moderaterna, ett disekvilibrum, vilket diskursen tar vara på genom att omedelbart klippa till en intervju med moderaten Mikael Odenberg, som dock riktar konflikten tillbaka mot socialdemokraterna:

Mikael Odenberg, gruppleddare moderaterna: *Vi drev den klimatfrågan långt innan Lena Sommestad överhuvudtaget var i närheten av politiken.*

Reportern, och därmed även diskursen, vill dock inte ge upp tanken på en konflikt inom alliansen:

Rep: *Så du menar att moderaterna ställer sig bakom det här målet med att minska utsläppen med trettio procent fram till 2020?*

Mikael Odenberg: *Mja...det...vi kan inte förhålla oss till...eh...till målsättningar på grund av TT-telegram utan det behöver ju göras ordentliga analyser av vad som är meningsfulla och realistiska mål. Men det är ju ingen tvekan om vad som måste vara politikens färdriktning.*

Med det här sista uttalandet sker en slags tillbakagång till ett ekvilibrium, där alliansen förefaller vara i harmoni. Det här är det sista som händer i inslaget så någon konflikt att tala om i berättelsen kunde inte diskursen åstadkomma, trots reporterns försök. Men det är ett intressant exempel på hur diskursen så att säga kan försöka överlista berättelsen, och skruva upp dramatiken i en händelse genom att spela ut aktanterna mot varandra. Det här kan också exemplifiera att frågan om global uppvärmning inte var en så framträdande politisk fråga i vare sig själva valrörelsen eller i mediernas bevakning av den. Det senare kan troligen förklaras av att det råder ett relativt väletablerat konsensus om den här frågan – man är överens om att det behövs politiska åtgärder, men inte riktigt vilka. Dock var det i det här fallet inget som ledde till någon större politisk konflikt.

6.2.2 Aktanter

I det här inslaget är det framför allt intervjupersonerna och reportern som är aktanter och för berättelsen framåt genom sammanfattningar och tillförande av nya ”fakta”. Dock förekommer de övriga partierna i den borgerliga alliansen – folkpartiet och kristdemokraterna – som ett slags osynliga aktanter när Sommestad riktar sin kritik mot dem. De får emellertid inte något aktivt utrymme i narrativet, utan får se sig som representerade av moderaten Odenberg. Detta är inte speciellt konstigt eftersom moderaterna är det största borgerliga partiet och ofta ses som inofficiella ledare av alliansen. Ett rimligt antagande är också att reportern har sett en möjlighet att få tillstånd en drabbning mellan ärkerivalerna moderaterna och socialdemokraterna, vilket kan ses som en klassisk nyhetshändelse i Sverige.

6.2.3 Stil

Stilen i det här inslaget kan sägas vara mycket präglad av traditionellt nyhetsberättande i TV. Det är raka klipp och ingen musik eller annat ljud som inte motiveras av rummen som skildras. Det enda som kan sägas vara lite oväntat är den gröna strålkastaren som är ett bra exempel på hur bildberättandet kan säga något på egen hand utan att det också sägs av någon. Samma grepp används när man klipper till en bild av en pump för E85 Etanol medan Olofsson säger att "...i alla de tre sektorerna så måste vi hitta sätt att minska utsläppen".

6.2.4 Rum

Rummen i det här inslaget består främst av offentliga miljöer som understyrker berättelsens narrativ, men också av vissa naturrum med samma funktion. De offentliga rummen består för det första av aulan där Maud Olofsson syns i början av inslaget. Det är en neutral miljö som dock politiseras av centerflaggan i bakgrunden, men även av själva diskursen då man klipper in en närbild av en grön strålkastare som ger tydliga konnotationer till centerpartiet, men till viss del också till den "gröna" fråga som är berättelsens kärna. Det här rummet ges mycket utrymme och vi får i flera olika vinklar se Olofsson stå och tala på vad som verkar vara ett informellt sätt med en liten skara journalister som sitter framför henne i bänkraderna. När hon sedan intervjuas är det utanför en entré som rimligen antas vara den utanför aulan.

De båda andra politikerna intervjuas i liknande klassiska intervjubilder, och värt att notera är att diskursen följer skolboksexemplet att låta intervjupersonerna vara vända åt olika håll i bilden. Både Lena Sommestad, dåvarande miljöminister i den socialdemokratiska regeringen, och Mikael Odenberg, dåvarande gruppleddare för moderaterna, befinner sig i miljöer som ger ett offentligt intryck. Bland annat finns ett slags offentlig arkitektur och typiska "kommunala planteringar" i bakgrunden. Bakom Sommestad skymtar också röda blommor, vilket naturligtvis ger konnotationer till hennes partitillhörighet. På samma sätt kan rummet runt Odenberg ge konnotationer till hans parti och egenskaper som de ofta förknippas med. Bakgrunden domineras av en grå betongmur med lite gröna buskar framför och det ger en hårdare och kallare framtoning, som också överensstämmer med hans första mening: "Vi drev den klimatfrågan långt innan Lena Sommestad överhuvudtaget var i närheten av politiken."

De övriga offentliga rummen utgörs framför allt av bensinstationer och trafikerade stadsgator. Dessa har egentligen inget egenvärde i diskursen, utan syftar främst till att sätta berättelsen i ett rum som passar in på den verbala texten. Det vill säga att händelserna kontextualiseras. Till exempel vill centern bland annat satsa på förnybara drivmedel och då för diskursen oss in i ett rum där dessa förekommer – en bensinstation.

De rumsliga förhållandena domineras således å ena sidan av ett slags offentliga arena som har politiserats, och å den andra av allmänna stadsmiljöer som förstärker diskursen.

6.2.5 Berättelsetid

Berättelsetiden är från inslagets nutid till år 2020, vilket är det år som centerpartiet har satt för att uppnå sina miljömål som är berättelsens utgångspunkt.

6.2.6 Sekvens

Händelserna ordnas i huvudsak kronologiskt och man utgår från själva nyhetshändelsen. Det vill säga centerpartiets presentation av sina miljömål, via deras konkreta innehåll, till en ifrågasättning om de är genomförbara samt en avslutande glimt mot framtiden med

Odenbergs slutord: ”Men det är ju ingen tvekan om vad som måste vara politikens färdriktning.” Det förekommer inga andra dramaturgiska element som exempelvis tillbakablickar till tidigare miljömål, eller försök att se hur förslagen kan påverka klimatet i framtiden. Berättandet rör sig i nutid och koncentrerar sig på att undersöka vad det här kan ha för betydelse för det nära förestående valet.

6.2.7 Duration

Det handlar här framför allt om summeringar som består av att man berättar om de föreslagna miljömålen, men man följer av naturliga skäl inte när dessa arbetades fram eller vad de får för reella betydelser i framtiden. I och för sig berättar reportern om vad de innebär rent konkret, det vill säga vad de skulle få för vardagliga konsekvenser om de kommer att omsättas i politisk handling, men detta måste också ses som en typ av summering. Detta eftersom diskurstiden blir kortare än berättelsetiden – reportern kan ju gärna inte resa till framtiden och rapportera om hur förslagen fungerar. Även durationen ellips är verksam här när man utan avbrott i diskurstiden hoppar från de olika intervjuerna och till exempel bensinstationen.

6.2.8 Narrativ logik

Händelserna i det här inslaget är kausalt motiverade och bygger i huvudsak på att reda ut om de föreslagna miljömålen har någon framtid. Främst på kort sikt i fråga om centerns samarbete med den borgerliga alliansen, men mer underförstått också ifråga om politiska möjligheter att genomföra åtgärder mot den globala uppvärmningen. Narrativet går från presentation av en händelse via en problematisering till ett möjligt resultat och kan följaktligen betecknas som synnerligen logiskt.

6.3 ”Den internationella klimataktionsdagen”, Rapport 4/11 2006

6.3.1 Berättelsens signifikanta händelser

Demonstrationerna är narrativets huvudsakliga händelse, men även olika politiska händelser får relativt stort utrymme. Reporterns voice-over berättigar demonstrationerna genom att förklara att rapporter visar att klimatförändringen är en realitet och att aktioner krävs för att kväsa effekterna om dessa inte ska kosta biljoner. Lägga märke till att ett ekonomiskt fokus läggs på effekterna av klimatförändringarna, vilket är intressant då det i bildberättandet – skildringen av demonstrationerna – knappast förekommer någon sådan. En av anledningarna att reportern väljer detta fokus kan mycket väl vara att den så kallade Stern-rapporten nyligen hade släppts, vilken behandlar just de ekonomiska konsekvenserna av klimatfrågan.

Narrativet inleder med att redovisa hur demonstrationerna har sett ut under dagen och fortsätter sedan med händelser som i olika hög grad har föranlett dagen. Här lyfts rapporter och politiska beslut fram av reportern. De politiska besluten tar sedan över något som narrativets huvudfråga, och man fördjupar sig i denna genom bland annat intervjun med Carlgren samt insticket med kritik från Afrika. Den (regerings)politiska inriktningen eskalerar sedan när reportern tar upp den svenska valrörelsen och hur Carlgren ser på miljömålen nu, varefter den och hela narrativet avslutas med ett kritiskt uttalande från en demonstrationsarrangör.

Narrativet inleds således med ett disekvilibrium, det vill säga demonstrationerna och problemen med klimatfrågan samt till viss del dess effekter. Här blir det alltså upp till tittarna att själva fylla i ett ekvilibrium innan narrativets början, vilket ofta är fallet med nyhetshändelser som av naturliga skäl – inte minst genom medielogiken – traditionellt sett

inleder med det som är själva nyheten. Mot slutet av narrativet närmar sig dock ett ekvilibrium, som kan skönjas i till exempel Carlgrens uttalande att miljömålen måste följa forskningen och demonstrationsarrangörens avslutande förhållandevis milda kritik:

Jakob Rutqvist, ansvarig Climate Walks Stockholm: Nä, det är väldigt synd att man inte kan enas kring ett långsiktigt mål för klimatet. Det finns en tendens att...att...att svensk miljöpolitik mer inriktar sig på att diskutera huruvida vi ska få in USA eller Kina eller Indien i samarbetet, och det är viktigt. Men jag menar vi måste ju utgå ifrån vår egen miljöpolitik och arbeta utifrån våra...eh...förutsättningar och försöka va en...en så god förebild som möjligt.

Med det här kan ett slags nytt ekvilibrium sägas vara på plats. Ett tillstånd där vi ska vara en god förebild och utgå från våra egna förutsättningar, samtidigt som vi (i realiteten politikerna) ska lyssna på vad forskarna säger att vi behöver göra. Med andra ord framhåller narrativet ett tillstånd där tittarna bara behöver göra "sitt bästa" och lyssna på vad experter och politiker säger, så ska det nog gå bra.

6.3.2 Aktanter

Förutom reportern, som är den som håller ihop berättelsen, kan aktanterna delas in i fyra kategorier: demonstranter, politiker, afrikansk befolkning och kritiker. Demonstranterna är generellt sett en gruppering som framställs som en aktant. Dock får två demonstranter uttala sig och representera de övriga. Det är dels en ung man i Australien, dels en äldre kvinna i Sverige, vilket gör att narrativet ökar sin "representativitet". Politiker förekommer explicit i form av Andreas Carlgren, men även som en massa i reporterns voice-over när hon berättar om politiska processer angående klimatfrågan. Den afrikanska befolkningen skildras i narrativet främst som offer för klimatförändringarna, men också som en väg för diskursen att placera kritiken från Afrikanska klimatnätverket i ett rumsligt förhållande. Avslutningsvis förekommer två explicita kritiker, demonstranterna undantagna, i narrativet. Dels ledaren för Afrikanska klimatnätverket, dels en ansvarig från organisationen Climate Walks Stockholm som båda får göra ett uttalande var. Det här gör att narrativet främst innehåller aktiva aktanter som antingen i handling eller i ord uttrycker sin syn på klimatfrågan. Det är endast den afrikanska befolkningen som blir passiv, vilket generellt kan ses som en stereotyp skildring av människorna i den världsdelen – som passiva offer. Detta vägs emellertid upp något av att ledaren för Afrikanska klimatnätverket får vara relativt aktiv i narrativet.

6.3.3 Stil

Det här narrativet har högt tempo med mycket bilder som tittarna inte får mycket tid att ta till sig. Det här i, kombination med att det är mycket aktivitet, texter och ljud i bilderna, gör att narrativet får en stil som kan betecknas som ett typexempel på modern nyhetsjournalistik i TV.

6.3.4 Rum

Om man ser till alla de olika demonstrationer som diskursen hastar igenom tycks det vimla av rumsliga förhållanden, nästan så att man skulle behöva en kvantitativ undersökning för att reda ut dem. I de längre klippen på olika demonstrationer visar grafik var vi befinner oss, men observera att den informationen är relativt lätt att missa med tanke på att det händer väldigt

mycket i bilderna – folkgytter, plakat, ramsor – samtidigt som det ofta ligger en voice-over över dem. Men trots att det är väldigt många olika rum för ett nyhetsinslag på tre, fyra minuter så får detta en relativt sammanhållen funktion i diskursen. Paradoxalt nog eftersom det just är så många och ofta snabba växlingar mellan olika liknande rum, i det här fallet demonstrationerna. Det blir så att säga en andrahandsfråga om att veta exakt var vi befinner oss, det viktiga för diskursen är att framhålla själva demonstrationen som det centrala. Inte minst då detta också är berättelsens utgångspunkt, vilket redan påannonsen fastslår:

Studioankare: Det startade lite blygsamt förra året men i år har den internationella klimataktionsdagen uppmärksamats på flera platser. I över 40 länder har det hållits demonstrationer för miljön under dagen.

Narrativet rör sig framför allt i gatumiljö, vilket inte är så konstigt då det handlar om demonstrationer, men även partipolitiken har dagen till ära tagit sig ut på gatorna:

Klipp till halvbild på den sedan någon månad nye miljöministern Andreas Carlgren (c), uppenbart redo för en intervju, i en park med demonstranter på lite avstånd i bakgrunden.

Rep: *Jaha, klimatdemonstration – känner du pressen?*

Andreas Carlgren: *Mja, jag känner stöd. Jag tycker det är viktigt att det är många som engagerar sig som också kräver mer av regeringen, både här hemma i Sverige och regeringar på andra håll i världen.*

Diskursen återkommer sedan till Carlgren ytterligare två gånger. Det här kan exemplifiera mediernas och politikernas ömsesidiga beroende. I det här fallet får reportaget en bra intervju på plats istället för en mer traditionell politikerintervju utanför riksdagen, i anslutning till en konferens, eller liknande. Det här ökar bland annat omedelbarheten i narrativet. Samtidigt får Carlgren möjlighet att visa att han är ”där det händer” och att han kan röra sig på gräsrotsnivå, vilket inte minst är viktigt eftersom han just har tillträtt posten som miljöminister. Genom att dels flytta ut politiken på gator och torg, dels visa på uppmärksamheten över världen kontextualiseras händelserna i narrativet sålunda på främst två sätt.

Det enda rummet som är inomhus i narrativet är intervjun med ledaren för det Afrikanska klimatnätverket. Dock etableras det först att det här utspelar sig i Afrika:

Distansbild på människor som bär på en massa saker medan de rör sig på led genom översvämmad mark. Strax efter att hon har börjat prata: klipp till halvbild på en kvinna bakom ett skrivbord, hon har en uppslagen bok och en miniräknare, eller liknande, framför sig.

Grace Akumu, Afrikanska klimatnätverket (på engelska, här redovisas den svenska översättningen): *Afrika lider mer än någon annan kontinent eftersom dom vägrar ändra sin livsstil.*

Det här är intressant då det på en generell nivå vänder på det annars stereotypa förhållandet i nyhetsskildringar som behandlar U- och I-länder. Det vanliga är att skildringen av U-länderna utspelar sig utomhus medan I-länderna ofta skildras inomhus genom kontor och liknande.

Naturligtvis är detta till stor del själva ämnets förtjänst, men det kan ändå vara värt att notera då det kan utmana den förväntade tolkningen av narrativet.

6.3.5 Berättelsetid

Det här narrativet har en tydlig berättelsetid vilken är lika med dagen då demonstrationerna ägde rum och inslaget sändes – Den internationella klimataktionsdagen. Visserligen gör diskursen ett par hopp framåt och bakåt i tiden genom reporterns voice-over, men det är inget som egentligen påverkar berättelsetiden eftersom den övriga diskursen, framför allt bildberättandet, stannar kvar i nutid (se nedan).

6.3.6 Sekvens

På ett övergripande plan ordnas händelserna i narrativet kronologiskt. Naturligtvis kan vi exempelvis inte veta vilken av demonstrationerna som ägde rum först i ”verkligheten”, men det är inte heller något som diskursen behöver precisera. Framför allt eftersom själva klimataktionsdagen i sig är den nyhetshändelse som är narrativets drivkraft, och alltså kan ses som en enhet. Med andra ord så växlar diskursen mellan flera olika demonstrationer och intervjuer som att de sker kronologiskt, och dessutom understryks narrativets samtidighet av exempelvis på-platsen-intervjun med Carlgren samt i reporterns voice-over:

Reporterns voice-over (Rep v-o): *Den senaste tiden har rapporterna radats upp både nationellt och internationellt. En efter en (pan över folkmassan) så konstaterar dom att vi har en tydlig klimatförändring, och effekterna kommer (närmare bild på demonstrationståg med engelskspråkiga plakat: ”Carbon tax”, ”Ratify Kyoto now”, ”Solar not nuclear”) kosta miljarder om vi inte tar i med hårdhandskarna – Nu! Men många tycker att det går för långsamt.*

Strax innan v-o slutar: Klipp till närbild på snabbt gående demonstrationståg, tillbaka i Sverige enligt plakaten som bara går att se lite text på och den efterföljande ramsan nedan.

Demonstranter (skanderande): *Sluta hyckla – börja cykla!*

Lägg märke till hur reportern lägger emfas på att det krävs handling nu, vilket samspelar med bildberättandet och klippningen till ett demonstrationståg som går så snabbt att panoreringen knappt hinner med dem. Det finns dock ett par tillfällen i diskursen då reportern är på väg att lämna narrativets direkta framtoning:

Rep v-o: *På måndag så inleds FN:s internationella klimatförhandlingar i Kenyas huvudstad Nairobi. En stor fråga är vad som ska hända efter 2012 då Kyotoprotokollet löper ut.*

Rep v-o: *Vi i Sverige brukar ju skryta om att vi är bra på miljö, men innan valet så fick ju alliansen hård kritik från miljöorganisationerna och sina politiska motståndare för att de inte ville sätta upp något långsiktigt svenskt klimatmål, och det vill inte miljöministern göra nu heller.*

Dock håller diskursens bildberättande tillbaka det verbala i bägge fallen genom att stanna i dagens demonstrationer. I det andra citatet för dessutom reportern själv tillbaka fokus på nuet

genom att bolla över till Carlgren och vad han vill i dagsläget. Det här kan ses som exempel på hur bildberättandet åtminstone kan frias lite från det verbala och hålla samman narrativet.

6.3.7 Duration

I det här narrativet är det framför allt durationen ellips som är verksam. Detta på grund av det sammanhållna berättandet och ett fokus på samtidighet som har beskrivits ovan. Man klipper mellan olika demonstrationer, intervjuer och kontinenter och hoppar alltså över händelser som inte är viktiga för berättelsen. Detta är till största delen gällande för bildberättandet. Dock förekommer vissa summeringar i reporterns voice-over, vilka framför allt till syftar till att sammankoppla den huvudsakliga händelsen med en större politisk kontext.

6.3.8 Narrativ logik

Narrativet har i allmänhet ett kausalt berättande som utgår från den huvudsakliga nyhetshändelsen som är klimataktionsdagen. Dock skiftar narrativets fokus från själva demonstrationerna till de politiska processer och beslut som till stor del kritiserats av de förra, vilket till slut knyts ihop genom att en arrangör av en demonstration uttalar sig kritiskt mot den svenska miljöpolitiken. Kausaliteten är med andra ord hög, även om den är lite omvänd i reportagens inledning som börjar med verkan (demonstrationer) för att sedan gå in på orsaker (politiken samt klimatförändringarna i sig) och sedan återvända till verkan (demonstrationer och kritik från arrangör). Dock är detta det sammantagna narrativets kausalitet. Om vi ser till enbart bildberättandet så är det främst en skildring av verkan och egentligen ingen orsak, om man inte räknar med den som kan märkas implicit genom demonstranternas plakat. Med andra ord så förlitar sig den narrativa logiken mycket på det verbala berättandet samt tittarnas egna kunskaper i frågan.

6.4 "Kalifornien inför hårdare klimatlagar", Rapport 28/9 2006

6.4.1 Berättelsens signifikanta händelser

Det här inslaget utgör till största delen ett klassiskt narrativ. Ett anslag med Schwarzenegger som klimatets förkämpe, och som överlägsen kandidat att bli omvald till guvernör, utgör inslagets ekvilibrium. Detta förstärks av att diskursen fokuserar på hans arbete för miljön. Sedan inleds berättelsens skifte mot ett disequilibrium när man fokuserar på hur den ökande trafiken och dess utsläpp är ett jätteproblem i Kalifornien. En möjlig lösning erbjuds av den nya vätgastekniken som drivmedel för bilar. Men den visar sig för tillfället vara en narrativ ulv i diskurskläder, eftersom den fortfarande är mycket dyr och ännu inte i serieproduktion. Men till sist kommer guvernör Schwarzenegger till klimatets räddning när han i slutet av berättelsen försäkrar att en lösning på problemet är i sikte, åtminstone om han blir omvald:

Arnold Schwarzenegger: Vi ska skapa en helt ny industri som ger vår ekonomi muskler. En ren industri som skapar jobb, inspirerar till ny teknologi och blir ett föredöme för resten av landet och resten av världen.

Det här återställer berättelsens ekvilibrium och vi lämnas med en tro att det här nog löser sig till slut.

6.4.2 Aktanter

Huvudrollen i det här nyhetsinslaget har Arnold Schwarzenegger, vilket kanske inte är så oväntat. Utan övrig jämförelse med hans skådespelargärning, ges han här ett slags hjälteroll som hans retorik onekligen passar väl tillsammans med. Det är han som har tagit tag i miljöfrågan, främst angående klimatet, i Kalifornien och det är också han som ska leda delstaten mot en lösning på problemet. För detta ska han ta hjälp av bland annat ny teknik, vilket representeras av reportagets andra huvudsakliga aktanter, forskarna som utvecklar vätgasbilar. Dessa bekräftar inte helt oväntat att detta är en bra teknik, men att man måste satsa på den så att den framför allt blir billigare. Den tredje huvudsakliga aktanten är reportern som dels lotsar tittarna genom narrativet med sina voice-overs, men även dyker upp själv i bild och kommenterar händelserna.

6.4.3 Stil

Det här narrativet har en relativt traditionell stil med raka klipp, sparsamt med ljud, och så vidare, men framför allt två intressanta saker kan nämnas. För det första kan man skönja en klassisk hjältesaga i narrativet, där Schwarzenegger givetvis är hjälten, och som naturligtvis hjälper fram den här förståelsen av berättelsen. För det andra avslutas inslaget med en lite speciell diskurs, vilket utvecklas under den rubriken. Men här kan kort nämnas att det är tecken på en modern nyhetsjournalistik, speciellt att närmast referera politiken som om den vore sport. Ytterligare en slags stilmarkör är att reportern syns i bild, vilket å andra sidan kan betecknas som klassiskt för utrikesreportage i TV-nyheter. Med detta vill man framför allt visa att man är på plats och har medarbetare utsända i världen som ger direkta, egna rapporteringar till den svenska publiken. Det här har också blivit viktigt i den moderna nyhetsjournalistiken eftersom bland annat konkurrensen har hårdnat och förmågan att locka publik blivit allt viktigare.

6.4.4 Rum

Det finns fyra huvudsakliga rumsliga förhållanden i det här inslaget. För det första Schwarzenegger på höjden där han håller tal och hov för medierna. Det är naturligtvis talande, och knappast en slump, att det är utomhus i strålände solsken. För det andra bildar narrativet ett slags naturrum av de klippbilder som används för att understryka miljöaspekten. Det kan ses som ett spektrum över Kaliforniens landskap. För det tredje kan man tala om ett trafikrum som diskursen använder för att understryka problematiken med utsläpp av koldioxid, men även för att kontextualisera den nya tekniken som representeras av vätgasbilen. Det fjärde och sista rummet är det i verkstads- eller laboratoriemiljö där vi får en kort inblick när diskursen berättar om vätgastekniken. Sålunda kontextualiseras händelserna väl i det här inslaget och ger tittarna en inblick i Kaliforniens trafik- och miljösituation.

6.4.5 Berättelsetid

Inslagets berättelsetid rör sig teoretiskt mellan nutid och fram till 2020, vilket är året då koldioxidutsläppen ska ha minskat med 25 procent. Men i realiteten är det Schwarzeneggers event som utgör ramen för berättelsen. Det är det som diskursen utgår ifrån i berättandet och som verkar fortsätta där man lämnade det när man återvänder till det efter att ha berättat om vätgastekniken.

6.4.6 Sekvens

Huvudhändelsen i inslaget – Schwarzeneggers tal och underskrift - ordnas här inte helt kronologiskt enligt en rak tidslinje, utan bryts av med olika delnarrativ som fördjupar berättelsen efter vad talet handlar om. Ett exempel är när diskursen för in inslaget på fördjupningen om miljövänlig trafik, efter att reportern har konstaterat att trafiken är ett stort miljöproblem i Kalifornien, samt Schwarzenegger att delstaten kämpar mot global uppvärmning:

Rep v-o: *...samtidigt har delstaten stämt världens sex största biltillverkare för utsläpp av växthusgaser – i Kalifornien rullar närmare 30 miljoner bilar på vägarna.*

Arnold Schwarzenegger: *Kalifornien visar vägen i en av vår tids viktigaste frågor: Kampen mot global uppvärmning och för miljöskydd.*

Närbild på en motorhuv som fälls ner. Där står det: Toyota. FCHV. Fuel Cell Hybrid Vehicle. Bild inifrån baksätet av en bil, fokus på föraren som talar om bilen.

Förare: *Man ser på skärmen vilken del som gör vad.*

Närbild på instrumentpanel.

Förare: *Nu kör vi bara på bränsleceller.*

Rep v-o: *Här testas det som kanske är guvernörens mest utmanande löfte – vätgasbilen som bara släpper ut vatten och målet är att alla invånare i Kalifornien ska ha en vätgasmack inom räckhåll senast år 2010.*

Efter det här sker det ännu en utbyggnad av narrativet när diskursen fortsätter att fördjupa sig i vätgastekniken mera vetenskapligt, innan man återvänder till Schwarzeneggers event igen. Då sitter han och skriver under papper vid ett skrivbord (dock på samma plats), vilket rimligen tolkas som att talet är över och att eventet har gått vidare. Dock kommer här en sekvens som beskrivs nedan under Duration, i vilken diskursen för tillbaka Schwarzenegger till talarstolen. Här knyts sedan narrativet ihop när diskursen återkommer till en av berättelsens utgångspunkter – hur det ska gå för Schwarzenegger i valet. Dock innebär den här sista ordningen av händelser att hela reportaget fram till den här punkten kan tolkas som en återblick. Detta eftersom durationen ger intrycket av att händelserna äger rum live (se nedan). Men den genomsnittlige TV-tittaren gör sannolikt inte den läsningen eftersom vi är medvetna om att reportagen redigeras, men det är heller inte det viktiga här. Det som är mera anmärkningsvärt är den dramaturgiska effekten som detta ger. Slutet på inslaget blir nästan som ett sportreferat där vi undrar hur det ska gå för Schwarzenegger i valet, samtidigt som reportern kommenterar och förklarar förutsättningarna, för att sedan lämna över till Schwarzenegger som får avsluta inslaget med en verbal styrkedemonstration:

Arnold Schwarzenegger: *Vi ska skapa en helt ny industri som ger vår ekonomi muskler. En ren industri som skapar jobb, inspirerar till ny teknologi och blir ett föredöme för resten av landet och resten av världen.*

6.4.7 Duration

Det är framför allt funktionerna summering och ellips som förekommer i det här narrativet. Summeringen används i princip konstant i reporterns verbala text och håller samman diskursen, medan ellips exempelvis används för att hoppa från talet till vätgasbilen. Det enda undantaget är när reportern talar "live" framför kameran, medan Schwarzenegger-eventet på höjden som utgör narrativets nav pågår bakom honom. Han "avbryts" av en man i bil, men fortsätter sedan att berätta om det förestående guvernörsvalet, innan Schwarzenegger får avsluta från sin talarstol:

Reporter talar in i kameran, bakom honom pågår mediejippet med Schwarzenegger och han har en nedtonad, nästan viskande röst.

Reporter: *Guvernör Schwarzenegger säger att det är förmågan att samarbeta över partigränserna, en ekonomi på rätt väg och förstås miljöåtgärderna som han genomfört som kommer få honom omvald.*

Klipp till en man i en stor Humvee (en bil som är en mycket stor SUV-modell) som håller upp en skylt där det står "Arnold's fleet" (ung. "Arnold är förbi").

Man i bil: *Låt Terminatorn återgå till det han kan bäst – att göra B-filmer!*

Tillbaka till höjden med en panorering över publik och pressuppbåd.

Rep v-o: *Men trots ett visst motstånd i den annars demokratiska delstaten lockar guvernörens miljövänliga linjer väljare. Valet hålls om en dryg månad.*

Bild på vågor som slår mot klippor.

Arnold Schwarzenegger: *Vi ska skapa en helt ny industri som ger vår ekonomi muskler. (Tillbaka till hans tal.) En ren industri som skapar jobb, inspirerar till ny teknologi (panorering över havsutsikten från höjden) och blir ett föredöme för resten av landet och resten av världen.*

Detta är exempel på en scen och fungerar på så sätt att det inte tycks vara någon differens mellan diskurstid och berättelsetid. Det kan alltså förekomma klipp och olika bilder. Det grundläggande är att det inte upplevs som om någon tid har förflutit i "verkligheten", utan som om man bara riktar blicken åt olika håll ibland. Medan en händelse pågår (Schwarzeneggers tal) får man då kanske syn på en annan ett kort ögonblick (mannen i bilen) innan man vänder sig mot talet igen. Det här är en diskurs som framhåller samtidigheten i berättelsen, vilket inte rymmer illa med medielogiken.

6.4.7 Narrativ logik

Ramen i berättandet utgörs av Schwarzenegger-eventet på den soliga höjden, där han håller tal och skriver under papper inför press och publik. Det är också detta som narrativets kausalitet bygger på: Kalifornien ska få hårdare klimatlagar men har också snart guvernörsväl, Schwarzenegger propagerar för miljön i sitt tal vilket är en anledning till att han leder inför valet, diskursen utvecklar det faktum att lagarna verkligen behövs genom att berätta om det stora problemet med utsläpp från trafiken, diskursen visar hur ny teknik kan vara en lösning,

och så avrundas den kausala kedjan med att utsikterna för Schwarzenegger att bli omvald är goda – mycket tack vare hans satsning på miljön.

6.5 Slutsatser – kvalitativ textanalys

I det här kapitlet har vi sett hur inslagens narrativ ser ut, vilka faktorer som är mest framträdande och hur de fungerar i förhållande till varandra för att skapa en mer eller mindre sammanhållen berättelse. Här har det blivit dags att knyta ihop resultaten och svara på studiens frågeställningar, och det inleds med en diskussion om vilken sorts miljöjournalistik som framträder i narrativen.

6.5.1 Klimatfrågans miljöjournalistik och narrativ

Det är inte en helt entydig journalistik som visar sig i de här inslagens narrativ. En av de huvudsakliga slutsatserna i teorikapitlet var att dagens journalistik till stor del handlar om att beröra publiken, oavsett vilken känsla som eftersöks. Dock har jag inte här funnit speciellt starka bevis för att så är fallet när det gäller rapportering om klimatfrågan. Narrativen domineras i större utsträckning av saklighet, kausala ordningar och beskrivande sammanfattningar av händelsen samt dess förutsättningar och konsekvenser. Inte heller bildberättandet utgör anledning till någon känslostorm, utan fungerar i första hand som en bekräftelse på den verbala texten som för berättelsen framåt och vanligen uttrycks av journalisten. Den samtida miljöjournalistikens konsumtionsinriktning märks även den lite i de här narrativen, till exempel i fråga om vätagasbilarna i Kalifornien och centerns förslag till förnybara drivmedel. Men det är ingen framträdande del i narrativen, utan bör mest ses som beskrivningar av vad som kan göras mot klimatpåverkan.

Men när det gäller den samtida journalistikens ökade utrymme åt journalisternas tolkningar så är de mer representerade i narrativen. Diskursen tycks ofta innehålla ett mycket starkt förhållande mellan berättelsens verbala drivkraft, framför allt genom reporterns voice-over, och ett bildberättande vars främsta egenskap är att bekräfta det som sägs, eller understryka det genom val av rumsliga förhållanden. Det här menar jag är ett uttryck för hur den kommersialiserade journalistiken ger mer utrymme åt journalisternas tolkningar och/eller förklaringar. Eftersom det i alla inslagen är reportern som för berättelsen framåt med sin verbala text, samtidigt som bilderna nästan konsekvent understryker detta, premieras deras tolkning av skeendena. Naturligtvis är det en viktig uppgift för reportern, och i olika utsträckning fotograf och redigerare, att fungera som inslagets upphovsperson, eller så att säga dess författare. Dock behöver inte det betyda att journalisten själv är aktiv i narrativet, det kan överlåtas åt exempelvis intervjupersoner. Men i det här fallet är alltså journalisten själv oftast den aktant som driver berättelsen i den önskade riktningen. Intressant nog är det dock inte journalisten som får sista ordet i något av inslagen. Det lämnas istället till en aktant som får runda av med ett uttalande som diskursen, och därmed journalisten, har bäddat för. På så sätt kan journalisten ändå sägas vara aktiv också i inslagets slutsats, men utan att det märks så tydligt. Det här kan bero på att SVT måste förhålla sig opartiska, låta flera sidor komma till tals, med mera, vilket gör att man som journalist drar sig för att avsluta narrativet, och istället lägger upp det som man vill ha det men låter någon annan uttala sig. Det här går delvis emot den tidigare nämnda egenskapen att journalisterna tar mer (explicit) utrymme, och innebär således att klimatfrågans miljöjournalistik trots allt inte är så kommersialiserad i det här avseendet.

Däremot är snuttifieringen mycket tydligare representerad i de här narrativen. Inte så till vida att inslagen är speciellt korta, utan det uttrycks av ett högt tempo i växlingen mellan mycket bilder. När det gäller ”Den internationella klimataktionsdagen” är det väl inte så oväntat,

eftersom händelsen i sig lockar till en diskurs med högt tempo. Men mer anmärkningsvärt är att även ett inslag som "Ny brittisk studie", som annars är tämligen traditionell i sin skildring av en vetenskaplig händelse, tillämpar den här typen av diskurs.

I narrativen finns en tendens till ett sensationsspråk, som är ett tecken på en kommersialiserad journalistik. Dock är det så pass nedtonat att det, åtminstone inte i fråga om *Rapport*, verkar vara speciellt aktivt när det gäller klimatfrågan. Det är ganska uppseendeväckande om man ser till frågan i relation till medielogiken. Den är till exempel dramatisk, berör alla och är dessutom ofta omstridd bland forskare och politiker. Visserligen är den samtidigt ganska abstrakt vilket rimmar illa med medielogiken. Men oftast har journalisterna inga problem med att koppla den till relativt vardagliga händelser, vilket inte minst narrativen i den här studien visar. Det här tyder på att klimatfrågan i *Rapport* inte behandlas på ett särskilt sensationellt vis, utan mer på ett sakligt sätt där man knyter den till traditionella nyhetshändelser.

Den samtida journalistiken beskrivs också som intresserad av live-händelser och en allmän direkthet i rapporteringen. Detta märks i narrativen som inte sällan summerar skeenden och tillämpar ett bildberättande som hoppar friskt mellan olika rum och händelser. Ett ännu tydligare exempel förekommer i "Kalifornien inför hårdare klimatlagar", där diskursen konstruerar en illusion av en live-rapportering.

Alla narrativen i studien utom "Ny brittisk studie" berör statlig politik på ett eller annat sätt. I "Centerpartiet satsar på miljöfrågor" och "Kalifornien inför hårdare klimatlagar" är det den uttryckliga utgångspunkten, och i "Den internationella klimataktionsdagen" växer den statliga politiken fram som ett huvudämne. I de två senare inslagen finns den kommersiella egenskapen att gestalta politik som sport explicit representerade. I Kalifornien refererar reportern skeendet bakom honom, och ute bland demonstranterna får miljöministern frågan: "Jaha, klimatdemonstration – känner du pressen?" Men det finns också sakliga beskrivningar av politiska processer och beslut. Sammantaget ger det här alltså en klimatjournalistik som tar ut de narrativa svängarna något ifråga om politiska skildringar, men som i stort håller sig till ett sakligt framförande. Det senare stämmer också överens med en public service-tradition, och skulle man titta på andra mer kommersiellt präglade medier, som kvällstidningar eller möjligen även TV4, så skulle det sannolikt se annorlunda ut. Kanske skulle förhållandet till och med vara det omvända.

Den personifiering som har märkts i den samtida journalistiken är inte speciellt framträdande i de här narrativen, men det finns vissa tecken i diskursen som tyder på att det heller inte är helt ovanligt när det gäller klimatfrågan. För det första är journalisterna själva drivande aktanter i alla narrativen, och deras tolkningar och beskrivningar är det som för berättelsen framåt. Det är också genom deras "ögon" som vi får se händelsernas utveckling eftersom bildberättandet oftast understryker det som reportern säger. För det andra handlar just bildberättandet också ofta om att presentera människor och situationer som tittarna kan identifiera sig med. Detta kan ske i kombination med understrykningsfunktionen eller som ett eget berättande. Det förra är emellertid det vanligaste.

Avslutningsvis kan det konstateras att klimatfrågans narrativ i *Rapport* år 2006 endast delvis inrymmer en kommersialiserad miljöjournalistik. Vissa faktorer stämmer väl överens med en ökad kommersialisering, medan andra är traditionella uttryck för public service-journalistik. Det här stämmer väl överens med vad Jönsson och Strömbäck (2007) kommer fram till när det gäller den svenska TV-journalistiken generellt mellan 1990 och 2004. Det är nog inte för inte som televisionen ofta sägs vara ett av de mest generiska medierna.

6.5.2 Är klimatfrågan i *Rapports miljöinslag* ett hegemoniskt instrument?

Det kan direkt fastslås att i princip inga oppositionella miljöideologier förekommer i de narrativen som har undersökts här. Det enda fröet till en skildring av någon sådan förekommer i ”Den internationella klimataktionsdagen”, där en demonstrationsarrangör får avsluta narrativet med en väldigt mild kritik mot etablissemangets miljöpolitik. Miljöministern får å andra sidan komma till tals flera gånger i narrativet, och ifrågasätts inte nämnvärt. Han menar att det viktiga i det politiska arbetet är ”...att det är ett mål som stämmer överens med vad forskarna och vetenskapen visar oss att vi behöver göra”. Den här inställningen kan förstås som ett uttryck för den ekologiska moderniseringen. Till kontrast mot detta ställer narrativet följande uttalande från Jakob Rutqvist, ansvarig Climate Walks Stockholm:

Nä, det är väldigt synd att man inte kan enas kring ett långsiktigt mål för klimatet. Det finns en tendens att...att...att svensk miljöpolitik mer inriktar sig på att diskutera huruvida vi ska få in USA eller Kina eller Indien i samarbetet, och det är viktigt. Men jag menar vi måste ju utgå ifrån vår egen miljöpolitik och arbeta utifrån våra...eh...förutsättningar och försöka va en...en så god förebild som möjligt.

Rutqvist kan sägas representera en form av lokala aktivister, men i narrativet får han funktionen som en metonym för de oppositionella miljöideologierna. Med andra ord kan man lugnt säga att den ekologiska moderniseringen som är dominerande i samhället också är det i det här narrativet. Det är anmärkningsvärt att man är så pass konform i ett narrativ vars utgångspunkt är en nyhetshändelse som främst förknippas med aktivism och olika former av motståndskulturer.

I de övriga inslagens narrativ förekommer ingen direkt kritisk miljöideologi, eller ens kritik av de marknadsorienterade miljöideologierna som dominerar. Nedan redovisas hur de tre resterande inslagens representation förhåller sig till de marknadsorienterade miljöideologierna.

I ”Ny brittisk studie” förekommer ingen explicit politisk koppling, men så som forskningen presenteras i narrativet leds tankarna mot den ekologiska moderniseringen. Detta framför allt på grund av att klimatfrågan erkänns som ett problem och att det norra halvklotet har varit extra utsatt för effekterna av den globala uppvärmningen under de senaste trettio åren, men narrativet är avvaktande ifråga om möjliga lösningar. Istället skjuter man bort problematiken från att vara lika akut i Sverige som i till exempel Centraleuropa, vilket torde premiera en tolkning som liknande den som presenterades ovan – ”vi får vänta och se vad forskarna och politikerna säger”.

Narrativet i ”Centerpartiet satsar på miljöfrågor” handlar inte helt oväntat om en förmedling av den ekologiska moderniseringen som den borgerliga alliansen står för. Diskursen redovisar centerpartiets miljömål utan någon kritik, förutom den som Sommestad får uttrycka. Den är emellertid mer riktad mot målen som sådana, och inte mot dess innehåll, vilket diskursen tar vara på och söker göra till en fråga om partipolitisk valstrid. Narrativet lämnar sedan tittarna ännu en gång med vänta-och-se-logiken ringande i öronen, efter Odenbergs konstaterande att ordentliga analyser krävs, men att det inte är någon ”...tvekan om vad som måste vara politikens färdriktning”.

Narrativen hittills har fokuserat den ekologiska moderniseringen, och nu har det blivit dags att se hur det ser ut i det sista narrativet som har undersökts.

”Kalifornien inför hårdare klimatlagar” har ett narrativ som i likhet med de övriga inte är kritisk mot händelserna som presenteras. Och i likhet med de övriga är det också här en fråga om att diskursen premierar en förståelse som grundar sig på den miljöideologi som dominerar narrativet. Denna gång dock inte den ekologiska moderniseringen, utan enligt mig ett tydligt

fall av naturlig kapitalism. Det här märks framför allt i Schwarzeneggers tal som är fullproppat med en retorik som stämmer väl överens med den här miljöideologin. Bland annat talar han om att "...skapa en helt ny industri som ger vår ekonomi muskler", vilket är de huvudsakliga målen med den naturliga kapitalismen. Narrativet i övrigt följer också den här riktningen när man behandlar vätgastekniken, och låter forskarna stämma in med Schwarzenegger om att det här är en teknik att satsa på, vilket inte ifrågasätts.

Avslutningsvis blir också slutsatsen för den här frågeställningen något ambivalent. I narrativen dominerar de marknadsorienterade miljöideologierna, samtidigt som de kritiska knappt förekommer alls. Till och med när nyhetshändelsen är ett traditionellt uttryck för motstånd och kritik så för narrativet in tittaren mot en annan miljöideologisk inriktning – i det här fallet den ekologiska moderniseringen. Narrativen i sig uppvisar heller inte någon kritisk inställning till miljöideologierna, utan låter dessa vara den naturliga vägen i diskursen. På så sätt kan man se inslagen om klimatfrågan som de dominerande miljöideologiernas hegemoniska instrument. Den ekologiska moderniseringen är mest framträdande, men ett narrativ fokuserar den naturliga kapitalismen. Slutsatsen blir därför att den ekologiska moderniseringen förefaller vara den miljöideologi som premieras av narrativ om klimatförändringarna. Jag kan dock inte uttala mig om det här är en generell tendens, men det finns åtminstone två saker som talar för det. För det första är såväl TV som nyhetsjournalistik två generiska företeelser, som gärna arbetar efter relativt etablerade modeller och förståelser. För det andra pekar resultaten av den här studien mot att den ekologiska moderniseringen är kameleontisk. Det vill säga att den har en förmåga att ta sig in i narrativ som inte uttryckligen behandlar politiska förhållanden, men också i de som har klara förutsättningar för en mer kritiskt skildring av klimatfrågan.

7. Slutdiskussion

Resultaten av de båda undersökningarna som har genomförts kan både ses som förväntade och i vissa fall något mer oväntade. Jag ska här inte upprepa alla resultat och slutsatser än en gång, utan istället mer allmänt diskutera miljöfrågans och miljöjournalistikens relationer i dagens svenska medier.

Genom den här uppsatsen har vi sett hur miljöjournalistiken och miljöfrågan har haft ett ganska så intimt förhållande under största delen av dess knappt femtioåriga historia. Miljöjournalistiken som en journalistisk subgenre har dessutom i stort följt de trender och tendenser som har gällt i medierna generellt. Och i dagsläget har det inte skett någon större förändring av detta. Visst rapporterar man om delvis andra saker på andra sätt, och visst är de som intervjuas delvis andra aktörer på gamla och nya arenor. Men i huvudsak är miljöjournalistiken trogen de dominerande perspektiven inom journalistik och miljöideologi/miljöopinion – ifråga om både innehåll och uttryck.

Mest talande i uppsatsen är att miljöfrågans privatisering har förstärkts och att allmänheten oftare utpekats som miljöbovar. Jag vet inte om det här även innebär någon förändring av de gamla klyschorna om TV-nyheterna som det talades om i inledningen. Men kanske kan vårt intresse för miljöhändelser stärkas av att det ofta är vi själva som beskylls för att vara orsak till problemen. Studierna av den svenska televisionens miljöjournalistik som har utförts vid JMG skulle här rimligen kunna kompletteras med en receptionsanalys, som kan skruva i en ännu starkare energisparlampa som lyser upp publiken.

8. Sammanfattning

I den här uppsatsen ingår två undersökningar som är åtskilda rent tekniskt, men som ger vinkar om varandras resultat och analys, vilket exempelvis har kunnat stärka somliga slutsatser. Resultat och slutsatser betraktas och redovisas dock separat.

Kapitlet med bakgrund och teoretiska perspektiv har gett uppsatsen en rejäl tyngd ifråga om kontextualisering och precisering av analysverktygen. Såväl nyhets- som miljöjournalistiken i televisionen har gått igenom grundligt och miljöfrågans utveckling som opinion har beskrivits. De teoretiska perspektiven som har tagits upp är dagordningsteori, ideologi och hegemoni samt narratologi.

Den kvantitativa innehållsanalysens syfte har varit att följa upp Djerf Pierres (1996) samt Axelssons och Petterssons (2000) studier av televisionens miljöjournalistik genom att undersöka hur den såg ut i *Rapport* år 2006.

Den kvalitativa textanalysens syfte har varit att undersöka vilka narrativ som förekommer i nyhetsinslag om klimatfrågan i *Rapport* år 2006, samt om och i så fall hur detta kan sägas leda till en hegemonisk representation av en specifik miljöideologi.

Den huvudsakliga slutsatsen av den kvantitativa innehållsanalysen blev att riktningen mot en privatisering av miljöfrågorna som har märkts i miljöjournalistiken de senaste dryga tio åren har förstärkts, och nu bör betraktas som dess normaltillstånd. Miljöjournalistiken i den svenska televisionen har inte genomgått några större förändringar. Istället har framför allt tendenser stärkts – till exempel att industrin inte längre ensam ses som ansvarig för miljöproblemen, utan också i allt högre utsträckning allmänheten - och i vissa fall kan de nu betraktas som ett normaltillstånd för den televiserade miljöjournalistiken.

De huvudsakliga slutsatserna i den kvalitativa textanalysen blev att klimatfrågans narrativ i *Rapport* år 2006 endast delvis inrymmer en kommersialiserad miljöjournalistik, och att den ekologiska moderniseringen förefaller vara den miljöideologi som premieras av narrativ om klimatförändringarna. Vissa faktorer stämmer väl överens med en ökad kommersialisering, medan andra är traditionella uttryck för public service-journalistik. Det här stämmer väl överens med vad Jönsson och Strömbäck (2007) kommer fram till när det gäller den svenska TV-journalistiken generellt mellan 1990 och 2004.

9. Källförteckning

- Asp, Kent (1999): *Svenskt TV-utbud 1998. Granskningsnämndens rapportserie*. Rapport nr 4
- Asp, Kent (2000): *Svenskt TV-utbud 1999. Granskningsnämndens rapportserie*. Rapport nr 6
- Asp, Kent (2001): *Svenskt TV-utbud 2000. Granskningsnämndens rapportserie*. Rapport nr 7
- Asp, Kent (2002): *Svenskt TV-utbud 2001. Granskningsnämndens rapportserie*. Rapport nr 9
- Asp, Kent (2003): *Svenskt TV-utbud 2002. Granskningsnämndens rapportserie*. Rapport nr 11
- Asp, Kent (2004): *Svenskt TV-utbud 2003. Granskningsnämndens rapportserie*. Rapport nr 13
- Asp, Kent (2005): *Svenskt TV-utbud 2004. Granskningsnämndens rapportserie*. Rapport nr 17
- Axelsson, Charlotte & Magnus Pettersson (2000): *Frågan som försvann? Vad har hänt med miljöjournalistiken? En kvantitativ innehållsanalys av Rapports och Aktuellt's miljöinslag 1995 och 2000*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet
- Bennulf, Martin (1994): Debattartikel i Göteborgs-Posten 21/9 1994.
- Bennulf, Martin & Henrik Selin (1993): "Miljö vs ekonomi: Blir vi mindre miljömedvetna i kristider?" I: Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red.): *Perspektiv på krisen*. Göteborg: SOM-Institutet
- Bergström, Göran & Kristina Boréus (2000): *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Lund: Studentlitteratur
- Bordwell, David (1985): *Narration in the Fiction Film*. New York: Routledge
- Boström, Magnus (2001): *Miljörörelsens mångfald*. Lund: Arkiv
- Carson, Rachel (1962/1963): *Silent Spring / Tyst vår*. Boston: Houghton Mifflin
- Casey, Bernadette; Casey, Neil; Calvert, Ben; French, Liam & Lewis, Justin (2002): *Television studies. The key concepts*. New York: Routledge
- Chatman, Seymour (1978): *Story and Discourse: Narrative Structure in Fiction and Film*. Ithaca: Cornell University Press
- Commoner, Barry (1971): *The Closing Circle*. New York: Knopf
- Dearing, James W. & Everett M. Rogers (1996): *Agenda-setting*. Thousand Oaks: Sage
- Djerf Pierre, Monika (1996): *Gröna nyheter. Miljöjournalistiken i televisionens nyhetssändningar 1961-1994*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet

- Djerf Pierre, Monika & Lennart Weibull (2001): *Spegla, granska, tolka. Aktualitetsjournalistik i svensk radio och TV under 1900-talet*. Stockholm: Prisma
- Genette , Gérard (1980): *Narrative Discourse*. Oxford: Blackwell
- Gramsci, Antonio (1971): *Selections from the Prison Notebooks*. London: Lawrence and Wishart
- Gripsrud, Jostein (2002): *Understanding media culture*. London: Arnold
- Hadenius, Stig & Lennart Weibull (2003): *Massmedier. En bok om press, radio & TV*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag
- Harvey, David (1996): *Justice, Nature and the Geography of Difference*. Oxford: Blackwell
- Hartley, John (2002): *Communication, Cultural and Media Studies. The Key Concepts*. New York: Routledge
- Hedman, Ulrika (2005): *Till salu: Ett grönt samvete. Privatiseringen av ett globalt problem. En kvantitativ innehållsanalys av Dagens Nyheters miljöjournalistik 2004*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet
- Hermansson, Camilla (2002): *Det återvunna folkhemmet. Tevejournalistik och miljöpolitik i Sverige 1987-1998*. Linköping: Tema Teknik och social förändring, Linköpings universitet
- Hernes, Gudmund (1978): "Det medievridda samfunn" i: Hernes Gudmund (red.) *Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon*. Oslo: Universitetsforlaget
- Houghton, John (2004): *Global warming. The complete briefing*. Cambridge: Cambridge University Press
- Hvitfelt, Håkan (1985): *På första sidan*. Stockholm: Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar
- Jagers, Sverker C. & Johan Martinsson (2007): "Miljöopinionen i hetluften" I: Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red.): *Det nya Sverige*. Göteborg: SOM-Institutet
- Jamison, Andrew (1973): "Science as Control. Environmental Research in Sweden" I: Nordisk Forum, nr 2
- Jamison, Andrew (2003): *Miljö som politik*. Lund: Studentlitteratur
- Jansson, André (2002): *Mediekultur och samhälle. En introduktion till kulturteoretiska perspektiv inom medie- och kommunikationsvetenskapen*. Lund: Studentlitteratur
- Jansson, Bo G. (2002): *Världen i berättelsen. Narratologi och berättarkonst i mediaåldern*. Falun: Högskolan i Dalarna

- Jönsson, Anna Maria & Strömbäck, Jesper (2007): *TV-journalistik i konkurrensens tid. Nyhets- och samhällsprogram i svensk TV 1990-2004*. Stockholm: Ekerlids Förlag
- Jönsson, Anna Maria (2004): *Samma nyheter eller likadana? Studier av mångfald i svenska TV-nyheter*. Göteborg: JMG/Göteborgs universitet
- Lundgren, Lars J. (1991): "Miljöpolitik på längden och tvären. Några synpunkter på svensk miljövard under 1900-talet" I: Lundgren, Lars J. (red.) *Människan och miljön*. Umeå: Historiska intitutionen, Umeå universitet
- Lundqvist, Lennart (1971): *Miljövarðsforvaltning och politisk struktur*. Stockholm: Prisma
- McCombs, Maxwell E. & Donald Shaw (1972): "The Agenda-setting Function of Mass Media" I: *Public Opinion Quarterly*, 36
- Mol, A.P.J & G. Spaargaren (2000): "Ecological Modernisation Theory in Debate: A Review" I: Mol, A.P.J. & D.A. Sonnenfeld: *Ecological Modernisation Around the World. Perspectives and Critical Debates*. London: Frank Cass
- Nilsson, Åsa (2006): "Regelbundna TV-vanor" I: Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red.): *Du stora nya värld*. Göteborg: SOM-Institutet
- Olsson, Jan, (2005): "Forskningsspektiv på hållbar utveckling" i: Olsson, Jan (red.): *Hållbar utveckling underifrån? Lokala politiska processer och etiska vägval*. Nora: Nya Doxa
- Shoemaker, Pamela J. & Stephen D. Reese (1996): *Mediating the Message: Theories of Influences on Mass Media Content*. New York: Longman
- Sjöberg, Fredrik (1988): *På maktens tröskel*. Stockholm: Carlssons
- Strömbäck, Jesper (2000): *Makt och medier. En bok om samspelet mellan medborgarna, medierna och de politiska makthavarna*. Lund: Studentlitteratur
- Todorov, Tzvetan (1977): *The Poetics of prose*. Ithaca: Cornell University Press
- Vår gemensamma framtid* (1988), Världskommissionen för miljö och utveckling. Stockholm: Prisma (I original: *Our Common Future*, 1987)
- Westerståhl, Jörgen & Folke Johansson (1985): *Bilden av Sverige. Studier av nyheter och nyhetsideologier i TV, radio och dagspress*. Stockholm: SNS
- White, Mimi (1992): "Ideological Analysis and Television" I: Allen, Robert C. (red.): *Channels of Discourse, Reassembled. Television and Contemporary Criticism*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press

Bilaga A: Kodschema

Variabel 1: Datum och id-nummer

Variabel 2: Inslagstyp

1	Telegram med bild
2	Reportage
3	Telegram utan bild
9	Ej urskiljbart

Variabel 3: Inslagstid

Variabel 4: Ämnesområde

Vatten	
000	Vattenföroreningar, vattenmiljö allmänt
001	Vattenreningsverk, kommunalt avloppsvatten
002	Havsföroreningar, havsmiljö (tillståndet i och föroreningar av haven), allmänt
003	Övergödning av hav/vatten
004	Havsdöd/bottendöd
005	Giftig algblomning
006	Konstgödning/havsdöd
007	Dumpning i havet av gifter och miljöfarligt avfall
008	Dumpning i havet av miljöfarligt avfall från industrin
009	Miljö i sjöar och vattendrag, igenväxning, övergödning
010	Grundvattnet, föroreningar etc.
011	Dricksvattenkvalitet, tillsatser
012	Nitrat i grundvattnet
Luft	
100	Luftföroreningar, allmänt
101	Radioaktivitet i luften (om ej kärnkraftsolycka eller provsprängningar)
102	Försurning och skogsdöd, allmänt
103	Svavelnedfall, surt regn, svavelregn, svavel i luften, svavelutsläpp
104	Skogsdöd, skogsskador av luftföroreningar och försurning
105	Försurade sjöar och vattendrag
106	Kalkning av sjöar
107	Svavelhalten i olja, förbränning
108	Kvävegödsling och försurning
109	Stadsluften/inversion och smog
110	Växthuseffekten, klimatförändringar pga luftföroreningar
111	Ozonlagret, allmänt
112	Freoner/luftföroreningar freonutsläpp
113	Freonprodukter (drivgas, kylskåp)

114	Koldioxid utsläpp/kvoter (ny 95/00)
115	Handel med utsläppsrätter (ny 2005)
116	Vedeldning (ny 2005)
117	Förbränningsanläggningar, utsläpp (ny 2005)
118	Aerosoler (små luftburna partiklar) (ny 2005)
Miljögifter	
200	Miljögifter, allmänt
201	Bromerade flamskyddsmedel (ny 2005)
202	Läkemedelsrester (ny 2005)
203	PCB
204	PCB i haven
205	Asbest (ej arbetsmiljö)
206	Tungmetaller (förutom kvicksilver)
207	Kadmium
208	Bly (ej bly i bensin)
209	Hallandsåsen, acrylamid (ny 95/00)
210	Dioxin
211	Dioxinkällor (förbränning, sopor olja etc.)
212	Dioxinglass
213	Kvicksilver
214	Bekämpningsmedel, besprutning och växtgifter, allmänt
215	Skogsbesprutning, hormoslyr, Karmex-80 etc.
216	Kemiska bekämpningsmedel i jordbruket
217	Bekämpningsmedelsrester i maten
218	Besprutning av banvallar (SJ:s gifttåg)
219	DDT
220	Endrin
Jordbruk / Skogsbruk	
300	Jordbruk/skogsbruk och miljö, allmänt
301	Konstgödsel, kvävegödsling/övergödning i jordbruket
302	Spridning av rötslam på åkrarna
303	Gifter i maten/matkvalitet samt "djurfabriker", allmänt
304	Giftfria grönsaker, giftfri odling
305	Antibiotika i djurfoder
306	Kadaverdebatten
307	Tillsatser i maten, färg, kemikalier etc.
308	Genförädlade - manipulerade växter/grönsaker (ny 95/00)
309	Genförädlade - manipulerade djur (ny 95/00)
310	Mattransporter (ny 2005)
311	Fiskodling, miljökonsekvenser (ny 2005)
312	Arbetsmetoder i skogsbruk, allmänt
313	Kalhuggning/avverkning
314	Avverkning av tropiska regnskogar
315	Avverkning av fjällnära barrskogar
316	Konstgödning i skogsbruk
Trafik	
400	Bilism och trafik, allmänt
401	Kollektivtrafik och miljö, allmänt (ny 2005)

402	Bilavgaser, allmänt
403	Bly i bensen, katalytisk avgasrening
404	Avgasutsläpp av kväve, koldioxid
405	Avgaser och försurning
406	Hastigheterna och luftmiljön
407	Alternativa bränslen, fordon, "miljöbilar" (ny 2005)
408	Stadsjeepar, miljöeffekter (ny 2005)
409	Miljöpåverkan från däck (ny 2005)
410	Flygtrafikens miljöproblem, allmänt
411	Flygets utsläpp (ny 2005)
412	Sjöfart, allmänt (ny 2005)
413	Sjöfartens utsläpp (ny 2005)
414	Väg-, tunnel- och brobyggen, miljökonsekvenser, allmänt (sammanlagen 2007)
415	Trängselavgifter (ny 2005)
Arbetsmiljö	
500	Arbetsmiljö, allmänt
501	Arbetsmiljölagstiftning
502	Bildskärmar, strålning på arbetsplats
503	Vinylklorid
504	Silikos
505	Asbest
Energi	
600	Energiproduktion, allmänt (ej kärnkraft) (ny 2005)
601	Energikonsumtion, allmänt (ny 2005)
602	Vindkraft, allmänt (ny 2005)
603	Vindkraft, placering (ny 2005)
604	Vindkraft, miljöproblem, t.ex. buller (ny 2005)
605	Vattenkraft och miljö, allmänt
606	Älvutbyggnad /vattenregleringar, allmänt
607	Kärnkraft och miljö (risker, miljöeffekter), allmänt
608	Kärnavfall, förvaring, risker etc.
609	Lokalisering av kärnkraftverk
610	Dumpning av radioaktivt avfall i haven
611	Avveckling av kärnkraft (ny 2005)
612	Kärnkraftsolyckor, tillbud och dess efterverkningar
613	Harrisburg
614	Tjernobyl
615	Cesium, nedfall effekter av Tjernobyl utanför Sovjet
616	Oljeolyckor, oljeutsläpp, oljeskador
617	Olja/kol och miljö (ej oljeolyckor), olje- och kolkraftverk, allmänt
618	Lokalisering av kol- och oljekraftverk
619	Alternativa energikällor och miljö
Naturskydd (Naturvård, djur- och växtliv)	
700	Naturskydd, djur och växtliv, allmänt
701	Utröttningshotade och skyddsvärda djur och växter
702	Utfiskning (ej valar)
703	Valar
704	Rovfåglar, t ex berggöv, havsörnar

705	Rovdjur (varg, björn, lo, järv) (ny 2005, tidigare: Vargar)
706	Sälar
707	Nationalparker, naturskyddsområden
708	Nya naturskyddsområden (ny 2005)
709	Ingrepp i naturen, naturförstöring exploatering av orörd skyddsvärda naturområden, t ex malmbrytning, allmänt
710	Samhällsplanering och miljö, allmänt (ej vägbyggen—se 414)
Industriell miljö	
800	Industriutsläpp, industriavfall, allmänt
801	Industriutsläpp, enskilda industrier
802	Industrilokalisering, etablering av miljöfarlig verksamhet, allmänt
803	Enskilda katastrofer, olyckor gällande industrin
804	Miljöfarligt avfall från industrin (ej dumpning i haven)
805	Transport av farliga ämnen, gifter etc
806	Transportolyckor
Övrigt	
900	Miljö övrigt (om ingen annan kategori varit tillämplig)
Konsumtion, Avfall & Återvinning	
901	Sopor, hushållsavfall, nerskräpning, engångsförpackningar, allmänt
902	Förpackningar (ej al. burkar/glas)
903	Aluminiumburkar—returglas/engångsglas
904	Återvinning/källsortering
905	Soptippar, sophantering, sopförbränning
906	Nerskräpning i naturen
907	Varukonsumtion, allmänt (ny 2005)
908	Miljöfarliga varor , allmänt
909	Tvättmedel—enzym-,fosfattvättmedel
910	PVC-plast (vinylklorid) (om ej arbetsmiljö)
911	Batterier
912	Resursfrågor, naturresurser, resursslöseri, allmänt
913	Livsstil och miljö, allmänt (ny 2005)
914	Turismens miljöpåverkan (ny 2005)
915	Ekoturism (ny 2005)
Strålning	
916	Övrigt strålmiljö, t.ex. radon (ny 2005)
917	Bildskärmar, strålning (ej arbetsplats) (ny 2005)
918	Mobiltelefoner, strålning (ny 2005)
919	Mobilmaster, placering och strålning (ny 2005)
920	Elallergi, -överkänslighet (ny 2005)
Jord- och vattenkvalitet	
921	Jorderosion, allmänt (ny 2005)
922	Utarmning av jord, allmänt (ny 2005)
923	Brist på dricksvatten, allmänt (ny 2005)
924	Brist på vatten till bevattning, allmänt (ny 2005)
Politik & Förvaltning	
925	Miljöpolitik, miljödebatt, allmänt
926	Miljöförvaltning, miljölagstiftning, förvaltning och tillsyn (i Sverige)
927	Allmän miljödebatt inom EU, lagstiftning etc. (ny kod 95/20)

928	Miljöförvaltning, internationella protokoll, FN (ny 2005)
929	Krig, konflikt, fattigdom och miljö (ny 2005)

Variabel 5: Föroreningskällor

0	Övriga källor, flera källor
1	Industrin, allmänt
2	Energiproduktionen (även värmepannor)
3	Jordbruket
4	Skogsbruket
5	Allmänheten, hushållen, varukonsumtion
6	Bilismen, motortrafik
9	Ingen källa, ej urskiljbart

Variabel 6: Geografisk orientering

00	Sverige allmänt (som helhet)
01	Sverige, storstad
02	Sverige, lokalt i övrigt
03	Norden, Skandinavien
04	Västeuropa
05	Östeuropa/östblocket
06	USA
07	Utlandet i övrigt
08	Internationellt/globalt
09	Flera områden, ej urskiljbart
10	EU (ny kod 95/00)

Variabel 7-10: Huvudaktör

Enskilda personer	
100	Enskilda (enskilda medborgare, boende, anställda)
Experter/forskare	
200	Experter, forskare
201	Forskare vid universitet, tydlig universitetsanknytning
202	IVL
203	Läkare/veterinär (om ej forskare)
204	FOA
Miljöorganisationer	
300	Miljöorganisationer, allmänt
301	Miljöorganisationer, övriga namngivna

302	Antikärnkraftgrupper
303	WWF (även utländska)
304	SNF, Svenska Naturskyddsföreningen
305	Greenpeace (även utländska)
306	Miljöförbundet
307	Fältbiologerna
308	Jordens vänner(även utländska)
309	Utländska miljöorganisationer
310	Miljöcentrum
311	Lokala aktionsgrupper, miljöaktivister, demonstranter
312	Trädkramare
313	Älvräddare
314	Krav (ny 2005)
315	Antiglobaliseringsgrupper (ny 2005) (Med miljöanknytning kommentar 2007)
Näringsliv & Fack	
Näringsliv & Industri	
400	Näringslivet, allmänt
401	Svenskt näringsliv (ny 2007)
402	Industrins intresseorganisationer
403	Industrin
404	Bilindustrin
405	Kraftindustrin (även Vattenfall)
406	Småföretagare, entreprenör (ny 2005)
Fackliga organisationer	
407	Fackliga organisationer, allmänt
408	LO, LO-förbund
409	TCO, TCO-förbund
410	SACO, SACO-förbund
411	Skyddsombud
412	
413	
414	
Partier & Politiska organisationer	
500	Politiska org., politiker (även Sverige som nation i internationella sammanhang)
501	Riksdagen (som helhet), riksdagsutskott, ej partiidentifierade riksdagsmän
502	S-regeringen, statsråd, ministrar
503	Socialdemokratiska partiet (övriga partiföreträdare, ej regeringen eller kommunalpolitiker)
504	Miljöpartiet (ej kommunalpolitiker)
505	Vänsterpartiet (ej kommunalpolitiker)
506	Moderaterna (ej kommunalpolitiker)
507	Centerpartiet (ej kommunalpolitiker)
508	Folkpartiet (ej kommunalpolitiker)
509	Kristdemokrater (ej kommunalpolitiker)
510	s, v och mp-politiker tillsammans
511	Borgerliga politiker, partier tillsammans
512	Kommunalpolitiker (ej partibeteckning)

513	Kommunalpolitiker - s, v eller mp
514	Kommunalpolitiker – borgerliga
515	Övriga partier
516	Statlig utredare
517	Utredare på miljöområdet
518	Utländsk och internationell politiker/förvaltning (även internationella org.) (ej EU)
519	Utländsk politiker (ej EU)
520	Utländsk myndighet/förvaltning
Statliga myndigheter & kommunal förvaltning	
600	Myndigheter och offentlig förvaltning, övriga
601	Rätten jurister, domare
602	Banverket (ny kod 95/00)
603	Tull, polis, brandkår, militär, kustbevakning
604	Naturvårdsverket
605	Koncessionsnämnden för miljöskydd, miljödomstol
606	Länsstyrelsen/Landshövding
607	Arbetsmiljöverket
608	Kemikalieinspektionen
609	Kärnkraftsmyndighet (SSI, SKI, SKB, SKN)
610	Statliga departementen, tjänstemän (ej politiker)
611	Miljödepartementet
612	Jordbruksdepartementet
613	Näringsdepartementet (ny 2007)
614	Kommunal förvaltning/ "kommun"
615	Miljö- och hälsoskyddsförvaltning, tjänstemän (ej politiker)
EU (ny 95/00)	
700	EU-kommissionen
701	Europaparlamentet
702	Ministerrådet
703	EG-domstolen
704	Europeiska rådet ny
705	Margot Wallström
706	EU-kommissionärer, övriga
707	EU-parlamentets ledamöter
708	Kabinettchef
Jordbruk, skogsbruk & fiske	
800	Lantbrukets organisationer
801	LRF
802	Jordbrukare, lantbrukare
803	Skogsbrukets organisationer
804	Skogsbruk/skogsindustri
805	Skogsägare
806	Fiskets organisationer
807	Fiskeindustri
808	Fiskare

Övriga aktörer	
900	Övriga aktörer, allmänt
901	Journalister som explicit aktör
902	Samer
903	Konsumentorganisation (ny 2005)
904	Motororganisationer
905	Sveriges kommuner & landsting (tidigare Kommunförbundet)
999	Övriga aktörer, omöjliga att identifiera/klassificera

Variabel 11-14: Form

1	Intervjuas/gör uttalande
2	Refereras, omtalas
9	Oklart, ingen form, ingen aktör

Variabel 15-16: Händelse

00	Övrigt, ej urskiljbart
01	Aktioner, demonstrationer
02	Rapporter/Utredningar (Tidigare: Larm, larmrapporter, forskarlarm)
03	Olycka/ katastrof
04	Ny metod/lösning
05	Vetenskaplig konferens, miljökonferens/överläggning
06	Miljöbrott, rättsprocess
07	Enskildas krav och protester (om ej 1) mot myndighet, företag etc.(t.ex. namninsamling, möten)
08	Politisk händelse (ny 2005)
09	Internationell konferens, överläggning, avtal (ny 2005)
10	Miljömärkning, miljöcertifiering o.d. (ny 2005)

Variabel 17: Lösning

0	Övriga lösningar
1	Politisk lösning (ex skatter)/lagstiftning
2	Internationell överenskommelse
3	Ny teknik/Restaurering
4	Minskad konsumtion, livsstilsförändring
5	"Grönt" som lockbete, argument (ny 2005)
9	Ingen föreslagen lösning/lösning onödig

Variabel 18: Miljökvalitetsmål A

0	Miljökvalitetsmål refereras inte explicit
1	Miljökvalitetsmål refereras explicit

Variabel 19: Miljökvalitetsmål B

00	Inte möjligt att sortera efter miljökvalitetsmål
01	Begränsad klimatpåverkan
02	Frisk luft
03	Bara naturlig försurning
04	Giftfri miljö
05	Skyddande ozonskikt
06	Säker strålmiljö
07	Ingen övergödning
08	Levande sjöar och vattendrag
09	Grundvatten av god kvalitet
10	Hav i balans samt levande kuster och skärgårdar
11	Myllrande våtmarker
12	Levande skogar
13	Ett rikt odlingslandskap
14	Storslagen fjällmiljö
15	God bebyggd miljö
99	Utlandet (sorteras ej)

Variabel 20: Kritik

0	Övrig kritik
1	Tillväxtkritiskt
2	Konsumtionskritiskt
3	Biocentriskt
4	Ekocentriskt
5	Ekofeministiskt

Bilaga B: Transkribering av miljöinslag

Rep = reporter, v-o = voice-over, pan = panorering

”Ny brittisk studie”, *Rapport 12/2 2006*:

Grafikplatsen till vänster om studioankaret visar en rykande skorsten med ett jordklot som har en termometer i sig. Text: ”Extrema värmeböljor hotar”

Studioankare: *En ny brittisk studie visar att växthuseffekten är allvarligare än vad man tidigare trott, och den norra halvan av jordklotet verkar tycks vara värst drabbat.*

Närbild på himmel med moln och skinande sol. Grafik i form av ett jordklot som rullar/växer in i bilden och ut så att det täcker hela rutan, för att sedan zooma in på norra delen, förminskas och snurra runt och visa värmemarkeringar. Samtidigt börjar reporterens v-o.

Rep v-o: *Den globala uppvärmingen pågår, i synnerhet på det norra halvklotet. De senaste 30 åren har den norra delen drabbats av fler värmeböljor över större områden än tidigare under de senaste 1200 åren.*

Klotet försvinner. Klipp till en landskapsbild med panorering över en strandvy med utsikt över havet där det är strålände sol.

Rep v-o: *Enorma ismassor (flygbild över polarlandskap) har smält det senaste decenniet och i en ny brittisk studie sammanställs information (extrem närbild av smältande is) som är daterad så långt tillbaka som (avståndsbild på isberg i solsken) 800-talet.*

Stillbildsfotografi på forskare över *Rapports* telefonintervjumall. Grafik: ”Tim Osborn klimatforskare East Anglia universitetet”.

Tim Osborn (på engelska, här redovisas den svenska textningen): *Vi analyserade befintliga data med en ny metod.*

Klipp till närbild av några blommor i skarpt motljus.

Rep v-o: *Forskarna har analyserat temperaturerna över det norra halvklotet (sandstrand med en liten sanddyna) från mitten av 1800-talet (närbild av två par fötter på en strand i solsken) och fram till år tjugohundra. (avståndsbild på folk som solar och badar) Sen har de jämfört resultaten (kargare öde strandlandskap) med klimatdata, i vissa fall över tusen år gamla, (grodperspektiv på en gran) bland annat från snäckor och årsringar på träd i USA, (stubbe med tydliga årsringar) Ryssland och Sverige.*

Klipp till samma grafik som tidigare, strax efter att TO har börjat prata.

TO: *Några av de mest slående årsringarna hittade vi i norra Sverige. Tjockleken på årsringarna visar hur mycket trädet vuxit. (utzoom från oskärpa till skog) Hur mycket träd i kalla regioner växer avgörs av sommartemperaturen.*

Rep v-o: *Forskarna har även undersökt (smältande is) iskärnor och lusläst dagböcker (bok med handskrivna sidor som någon läser) från de senaste 150 åren.*

Klipp till extrem närbild av samma bok. Klipp till samma grafik som tidigare, strax efter att TO har börjat prata.

TO: *Uppgifterna i dagböckerna visar vilka vintrar som kanaler frös igen. Man får information om vindriktning (barn som badar), oväder och (närbild solande kvinnoansikte) molnighet.*

Klipp till strand med anonyma människor strax efter v-o har börjat. För första gången hörs svaga miljö ljud i bakgrunden – ett sorlande som stämmer överens med bilden.

Rep v-o: *Studien publiceras i vetenskapstidskriften Science som i höstas (man som står i vattenbryn) publicerade en annan studie som visade (solande folkmassa på en strand) att dagens nivåer av växthusgaser i atmosfären (ny bild på solande människor på en strand) aldrig varit högre under de senaste 650 000 åren.*

Klipp till samma bild som reportaget inleddes med men nu täcks solen nästan helt av moln. Klipp till halvbild av man som pratar. Han sitter i kontors/arbetsrummiljö, en bokhylla med mycket böcker utgör huvuddelen av bakgrunden. Grafik: Erland Kellén, klimatforskare

Erland Kellén: *Ja, i Sverige kan det handla om tre fyra graders uppvärmning. Men nere i Centraleuropa kan det bli betydligt mer än så. Frankrike kan till exempel de varmaste sommardagarna bli tio grader varmare än vad de är idag. Drygt plus femtio istället för drygt plus fyrtio mitt i sommaren. (Eiffeltornet i strålände solsken. Stadsljud) Och det såg vi ju tjugohundratre (folkmassa i solsken, någon skuggar sig med en tidning) vad en väldig värmebölja kan få för konsekvenser. Det var ju (sydeuropeisk kyrkogård) tusentals människor som dog i Frankrike.*

Slut. Tillbaka till studioankaret som direkt börjar med nästa rubrik.

”Centerpartiet satsar på miljöfrågor”, Rapport 20/8 2006

Grafikplatsen till vänster om studioankaret visar vatten med alger och en båt samt centerpartiets logga.

Studioankare: *Centerpartiet satsar på miljöfrågor inför valet. Idag la partiet fram sina konkreta mål för hur mycket utsläppen av växthusgaser ska minska fram till år tjugohundratjugo.*

Bild på Maud Olofsson som pratar avslappnat bland stolarna i en aula med en stor centerpartietflagga i bakgrunden.

Rep v-o: *Centerpartiet profilerar sig alltmer som det borgerliga miljöalternativet.*

Klipp till större bild när hon står och pratar, nu ser man de hon pratar med och det verkar vara journalister med kameror och skrivblock.

Rep v-o: *Idag presenterade man sitt klimatkontrakt. Ett antal konkreta förslag som går ut på att utsläppen (helbild på Olofsson från sidan) av växthusgaser ska minska med hela trettio procent fram till tjugohundratjugo.*

Närbild på en grön strålkastare. Klipp till Maud Olofsson i halvbild utanför en entré. Hon är vänd åt höger i bild, människor rör sig i bakgrunden och det hörs lite sorl. Grafik: Maud Olofsson, partiledare (c)

Maud Olofsson: *Ja, det är ett jättetufft mål, och man kan se att det är tre områden – det är bostadssektorn, det är industrisektorn och det är transportsektorn. Och i alla de tre sektorerna så måste vi hitta sätt att minska utsläppen.*

Närbild på en bränslepump från Statoil med texten ”E85 Etanol”.

Rep v-o: *Centerpartiet vill bland annat (närbild på en bil som tankas) satsa en miljard på forskning för framställning av förnybara drivmedel (bensinmackskylt från OKQ8 där det bl.a. står Rapsbränsle och Biogas), införa en miljöbilspremie (hand som tar en bränsleslang från en pump) med en skattereduktion på tio tusen kronor för att få privatpersoner (närbild på biltankning) att köpa miljöbilar, (bild på stadstrafik) införa skatteavdrag för donationer till miljöforskning, samt ta fram en konkret (klippa med ett stängsel och vy över havet) havsmiljöstrategi för rening av Östersjön och Västerhavet.*

Klipp till närbild av stängslet med havet i bakgrunden. Tillbaka till samma intervjubild på Olofsson.

Rep: *Vad har ni för stöd för de här förslagen bland de övriga partierna?*

MO: *Jag ser ett ökat intresse men också...vad ska jag säga...önskemål om att... ”hjälp oss i alliansen”. Det är bra om Centerpartiet utvecklar miljöpolitiken därför att vi behöver en sån politik också i en ny modern alliansregering.*

Klipp till närbild av solen på klarblå himmel. Strax efter att v-o börjat: bild från havet in mot land där det är flera fabriker med skorstenar som spyr ut rök, vilket gör att solljuset mattas och bilden får en skum framtoning.

Rep v-o: *Men målen om att minska utsläppen av växthusgaser med nästan en tredjedel fram till 2020 får (närbild av fabrikstak och rykande skorsten som det ryker ur) kritik från socialdemokratiskt håll.*

Klipp till halvbild på Lena Sommestad, vänd åt vänster i bilden, i bakgrunden skymtar en kontorsbyggnad och lite grönska i form av ”kommunala planteringar” – bl.a. röda blommor. Grafik: Lena Sommestad miljöminister

Lena Sommestad: *Jag är förvånad på så sätt att Centerpartiet saknar ju helt trovärdighet när man kommer med det här förslaget nu, eftersom man sätter sig i en regering med moderaterna och även folkpartiet och kristdemokraterna, som inte alls stöttar upp den här typen av mål. Moderaterna har ju sagt till exempel att det är oansvarigt att sätta mål på medellång sikt som centern gör nu och man har systematiskt sagt nej till allt vad vi har gjort när det gäller investeringar i den här typen av åtgärder.*

Klipp till halvbild på Mikael Odenberg, vänd åt höger, i bakgrunden en grå betongvägg med lite grönska framför. Grafik: Mikael Odenberg gruppleddare moderaterna.

Mikael Odenberg: *Vi drev den klimatfrågan långt innan Lena Sommestad överhuvudtaget var i närheten av politiken.*

Rep: *Så du menar att moderaterna ställer sig bakom det här målet med att minska utsläppen med trettio procent fram till 2020?*

Mikael Odenberg: *Mja...det...vi kan inte förhålla oss till...eh...till målsättningar på grund av TT-telegram utan det behöver ju göras ordentliga analyser av vad som är meningsfulla och realistiska mål. Men det är ju ingen tvekan (bil kör bort från kameran) om vad som måste vara politikens färdriktning.*

Slut. Tillbaka till studioankaret som fortsätter med nästa rubrik.

Ljudet i inslaget är kopplat till bildernas miljöer och i alla intervjuerna som sker utomhus hörs ljud från trafik och stadsbrus. Det är bara i klippbilderna på tankning samt havs- och fabriksmiljöer som inget miljö ljud hörs.

"Den internationella klimataktionsdagen" Rapport 4/11 2006

Grafikplatsen till vänster om studioankaret visar ett jordklot med ett rött "värmeskimmer" och en termometer i sig. Text: "Global oro för klimatet"

Studioankare: *Det startade lite blygsamt förra året men i år har den internationella klimataktionsdagen uppmärksammats på flera platser. I över 40 länder har det hållits demonstrationer för miljön under dagen.*

Demonstrationståg tågar snett mot kameran med diverse plakat och löpsedlar. På en stor banderoll står det "Make love not CO2". I övre bildkant finns grafik där det står Stockholm.

Megafonröst utanför bild (skanderande): *Sluta kör – världen dör!*

Folkmassan som går förbi (svarande): *Sluta kör – världen dör!*

Klipp till liknande bild där ett stort demonstrationståg går mot kameran. Grafik: Sydney, Australien. Framför sig håller de en banderoll: "Climate action now" Klipp till inuti demonstrationståget där en man intervjuas medan de går. Det är skakig handkamera och bullrigt runt omkring.

Demonstrant #1 (på engelska, här redovisas den svenska översättningen): *Vi har bara den här planeten. Vi måste vara rädda om den.*

Klipp till annan vinkel på demonstrationståg. Det är antagligen samma eftersom en av skyltarna på engelska går att känna igen. Det står: "No new coal"

Klipp till ny demonstration, vilket bekräftas av grafik: London England. Plakat florerar, ett stort som går att urskilja har en karikatyr av George W Bush med överskriften "Wanted"

Rep v-o: *Den senaste tiden har rapporterna radats upp både nationellt och internationellt. En efter en (pan över folkmassan) så konstaterar dom att vi har en tydlig klimatförändring, och effekterna kommer (närmare bild på demonstrationståg med engelskspråkiga plakat: "Carbon tax", "Ratify Kyoto now", "Solar not nuclear") kosta miljarder om vi inte tar i med hårdhandskarna – Nu! Men många tycker att det går för långsamt.*

Strax innan v-o slutar: Klipp till närbild på snabbt gående demonstrationståg, tillbaka i Sverige enligt plakaten som bara går att se lite text på och den efterföljande ramsan nedan.

Demonstranter (skanderande): *Sluta hyckla – börja cykla!*

Pan följer demonstranterna, en polisbuss syns när kameran når början av tåget. Uppifrån bild av folkmassa, några ansikten kan urskiljas men mest plakat på engelska: "Howard is a coward on climate change" står det på flera stycken.

Rep v-o: *I över 40 länder så manifesterade tusentals människor med budskapet att ta bättre hand om vår jord.*

Ryggar och baksidan av plakat syns i folkmassa. Klipp till halvbild på hon som talar, som står framför ett folkvimmel med en flicka bredvid sig, det är regnigt och tre parasoll med miljöpartiet-loggor dominerar bakgrunden. Grafik: Kerstin Ahlberg

Kerstin Ahlberg, person på stan: *Jag tycker ju det är självklart att tänka framåt och inte bara på sig själv utan på barn och barnbarn eventuellt. Hur dom kommer att få leva.*

Klipp till halvbild på den sedan någon månad nye miljöministern Andreas Carlgren (c), uppenbart redo för en intervju, i en park med demonstranter på lite avstånd i bakgrunden. Grafik: Andreas Carlgren miljöminister

Rep: *Jaha, klimatdemonstration – känner du pressen?*

Andreas Carlgren: *Mja, jag känner stöd. Jag tycker det är viktigt att det är många som engagerar sig som också kräver mer av regeringen, både här hemma i Sverige och regeringar på andra håll i världen.*

Distansbild på demonstrationståg, med svensk polisbuss framför.

Rep v-o: *På måndag så inleds FN:s internationella klimatförhandlingar (närbild på människor utomhus) i Kenyas huvudstad Nairobi. En stor fråga (distansbild på demonstranter på ett torg, en banderoll med texten "Make love not CO2" är centrum i bilden) är vad som ska hända efter 2012 (närbild på folk med gula löpsedlar) då Kyotoprotokollet löper ut. (pan över demonstranter som står bakom två banderoller: "Les verts" ("De gröna") och "WWF". Grafik berättar att det är i Marseille Frankrike) Det protokoll som 165 länder ratificerat och som är en överenskommelse om att kraftigt minska utsläppen av växthusgaser.*

Närbild av en mans ryggtavla, han har en pappersväst på sig där det står något om klimatet skrivet på franska. Tillbaka till samma intervju med Carlgren. Grafik: Andreas Carlgren miljöminister

AC: Sverige kommer att driva på hårt för att vi ska kunna få en uppgörelse mellan å ena sidan EU-länderna, och å andra sidan EU..öh...U-länderna. Därför att det kommer att vara en första viktig...eh...ett första viktigt steg för att vi sen också, hoppas jag, ska kunna få ett samarbete där också USA kommer med i det som blir fortsättningen efter Kyoto.

Närbild där demonstranter tågar mot kameran, en stor banderoll på svenska som inte går att urskilja, och mindre plakat: "Go wind"

Rep v-o: Anders Carlgren och dom andra ledarna från I-länderna har det största ansvaret, för klimatförändringarna är I-ländernas fel, (närbild på demonstranter runt banderoll: "Ban fossil fuels by 2020. Fase them out with high taxation to make renewables the best energy option") och det drabbar de fattiga länderna (rasad väg, i bakgrunden rör sig människor, det är uppenbarligen ett av de "fattiga länderna") extra hårt, det menar kvinnan bakom Afrikas klimatnätverk.

Distansbild på människor som bär på en massa saker medan de rör sig på led genom översvämmad mark. Strax efter att hon har börjat prata: klipp till halvbild på en kvinna bakom ett skrivbord, hon har en uppslagen bok och en miniräknare, eller liknande, framför sig. Grafik: Grace Akumu Afrikanska klimatnätverket

Grace Akumu (på engelska, här redovisas den svenska översättningen): Afrika lider mer än någon annan kontinent eftersom dom vägrar ändra sin livsstil.

Den svenska översättningen är här något otydlig med vilka som inte vill ändra på sig, men i det engelska originalcitaten, samt sett till sammanhanget blir det tydligare att hon talar om människor i I-länderna. Tillbaka till en demonstration, bild på ryggar som ser fram mot scen eller liknande.

Rep v-o: Vi i Sverige brukar ju skryta om att vi är bra på miljö, men innan (närbild på gul ballong) valet så fick ju alliansen hård kritik från (gata med skyltar: "2050:s utsläpp av CO2 dit vi ska", "Dagens utsläpp av CO2 där vi står", gula ballonger. Grafik: Göteborg) miljöorganisationerna och sina politiska motståndare (stadsvy där demonstrationståg skymtar) för att de inte ville sätta upp något långsiktigt (demonstrationståg som kommer runt ett gatuhörn med banderoll: "Byt livsstil inte klimat") svenskt klimatmål, och det vill inte miljöministern göra nu heller.

Tillbaka till samma intervju med Carlgren, men med en tätare bild på honom. Grafik: Andreas Carlgren miljöminister

AC: Det viktiga nu i det här är ju inte valrörelsen, utan att det är ett mål som stämmer överens med vad forskarna och vetenskapen visar oss att vi behöver göra.

Klipp till nästa intervju. Närbild på intervjupersonen, demonstranter skymtar i bakgrunden. Grafik: Jakob Rutqvist, ansvarig Climate Walks Stockholm

Jakob Rutqvist: *Nä, det är väldigt synd att man inte kan enas kring ett långsiktigt (folkmassa på torg) mål för klimatet. Det finns en tendens att...att...att svensk miljöpolitik (närbild på två plakater med teckningar av ett överkorsat jordklot i lågor och ett jordklot som väckarklocka med texten "Vakna nu!") mer inriktar sig på att diskutera huruvida (demonstrant håller upp plakat eller tidning: "Vad tål världen?") vi ska få in USA eller Kina eller Indien i samarbetet, och det är viktigt. Men jag menar (närbild av folkmassa) vi måste ju utgå ifrån vårans (några demonstranter på en trappa, banderoll med en bild av jorden som ett stearinljus) egen miljöpolitik och arbeta utifrån våra...eh...förutsättningar (pan över demonstranter) och försöka va en...en så god förebild som möjligt.*

Slut. Tillbaka till studioankaret som fortsätter med nästa rubrik.

"Kalifornien inför hårdare klimatlagar", Rapport 28/9 2006

Förutom studioankaret och reportern så är alla citaten nedan ursprungligen på engelska, men här redovisas den svenska översättningen.

Grafikplatsen till vänster om ankaret visar ett foto av en motorväg med mycket trafik, samt en animerad ordförande klubb som slås ner.

Studioankare: *Så till USA. Där får delstaten Kalifornien nu några av världens tuffaste miljölagar. Utsläppen av koldioxid ska ner med 25 % fram till år tjugohundratjugo.*

Pan följer tre herrar i kostym som kommer gående utomhus mot ett podium, den ena är Arnold Schwarzenegger, i bakgrunden flaggstänger med olika nationsflaggor.

Röst från högtalare: *Vi välkomnar Arnold Schwarzenegger, Kaliforniens guvernör.*

Rep v-o: *När kampanjtåget rullar in på Santa Monicas mjuka höjder vet guvernören att han leder stort mot sin utmanare och världens kanske hårdaste miljölagstiftning är en del av hans politiska gärning som ska göra Arnold Schwarzenegger till guvernör i ytterligare fyra år.*

Halvbild på Schwarzenegger som står bakom en talarstol med statseblem, bakom honom är det utsikt över havet. Grafik: Arnold Schwarzenegger (rep) guvernör

AS: *Vi måste göra allt för att bekämpa den globala uppvärmningen innan det är för sent.*

En klippa ner mot havet där vågorna rullar in. Några figurer, badande människor eller fåglar, skymtar en bit ut i havet. Närbild på solen på en klarblå himmel.

Rep v-o: *Arnold Schwarzenegger pekar på att sommaren var historiskt varm och att Kaliforniens vattenreserver hotas, översvämningar kan inträffa och snösmältning äga rum i bergen. Företagens koldioxidutsläpp ska nu registreras och minskas med 25 % de närmaste åren. Samtidigt har delstaten stämt världens sex största biltillverkare för utsläpp av växthusgaser – i Kalifornien rullar närmare 30 miljoner bilar på vägarna.*

Under v-o växlar bilderna i följande ordning mellan torrt prärielandskap, man på surfingbräda, klippa ner mot havet, påfart till motorväg, fågelperspektiv från en viadukt ner på en motorväg, tung trafik som kör mot kameran.

Tillbaka till samma bild på Arnold Schwarzenegger som talar.

AS: *Kalifornien visar vägen i en av vår tids viktigaste frågor: Kampen mot global uppvärmning och för miljöskydd.*

Närbild på en motorhuv som fälls ner. Där står det: Toyota. FCHV. Fuel Cell Hybrid Vehicle. Bild inifrån baksätet av en bil, fokus på föraren som talar om bilen.

Förare: *Man ser på skärmen vilken del som gör vad.*

Närbild på instrumentpanel.

Förare: *Nu kör vi bara på bränsleceller.*

Rep v-o: *Här testas det som kanske är guvernörens mest utmanande löfte – vätgasbilen som bara släpper ut vatten och målet är att alla invånare i Kalifornien ska ha en vätgasmack inom räckhåll senast år 2010.*

Under v-o växlar bilderna i följande ordning mellan föraren som kopplar en slang, pan över vätgasbilmotor, närbild på hand som startar bil, vätgasbil kör iväg från tankstation.

Tillbaka in i bilen. Grafik: Josh Taylor forskare

Josh Taylor (föraren): *Bränslecellteknologins kostnader måste sänkas. Vi måste investera i den infrastruktur som behövs.*

Närbild på två unga män i laboratoriemiljö.

Man #1: *Vi tillför kväve för att kyla ner avgaserna.*

Närbild på teknisk pryl. Ut till helbild på några personer i labbet/verkstaden.

Rep v-o: *De batterier som driver bilarna är fortfarande extremt dyra och inga fordon serietillverkas ännu. Men Schwarzeneggers satsning skulle kunna göra en stor skillnad – hälften av delstatens utsläpp av växthusgaser kommer idag från bilar.*

Under v-o växlar bilderna i följande ordning mellan föraren som åter plockar med en slang som nu syns vara en tankslang, vy över motorväg med mycket trafik. Halvbild på professorn som sitter framför några träd och en stuga. Grafik: Scott Samuelson, professor

Scott Samuelson: *Antalet fordon och antalet körda mil i Kalifornien fortsätter att öka. Så det här är en viktig målsättning för att koldioxidutsläppen ska minska.*

Tillbaka till höjden där Schwarzenegger höll tal. Nu sitter han vid ett stort skrivbord på en gräsplätt och skriver under papper. Runt honom står folk uppradade.

AS (annat ljudklipp, han talar inte i bilden): *Här ser vi att demokrater och republikaner kan samarbeta, om de bara vill.*

Reporter talar in i kameran, bakom honom pågår mediejippet med Schwarzenegger och han har en nedtonad, nästan viskande röst.

Rep: Guvernör Schwarzenegger säger att det är förmågan att samarbeta över partigränserna, en ekonomi på rätt väg och förstås miljöåtgärder som han genomfört som kommer få honom omvald.

Klipp till en man i en stor Humvee (en bil som är en mycket stor SUV-modell) som håller upp en skylt där det står "Arnold's fleet" (ung. "Arnold är förbi")

Man i bil: *Låt Terminatorn återgå till det han kan bäst – att göra B-filmer!*

Tillbaka till höjden med en panorering över publik och pressuppbåd.

Rep v-o: Men trots ett visst motstånd i den annars demokratiska delstaten lockar guvernörens miljövänliga linjer väljare. Valet hålls om en dryg månad.

Vågor som slår mot klippor.

AS: Vi ska skapa en helt ny industri som ger vår ekonomi muskler. (tillbaka till hans tal) En ren industri som skapar jobb, inspirerar till ny teknologi (pan över havsutsikten från höjden) och blir ett föredöme för resten av landet och resten av världen.

Slut. Tillbaka till studioankaret som fortsätter med nästa rubrik.